ژبې مري

او نور

د پښتو نړيوالې ورځې ته

ز ک د جون میاشت ۲۰۲۰ د

لیکونکی: ډاکتر ماخان مېړی شینواری

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوي ښتن
په
سپېڅلي نامه

د پښتو نړيوالې ورځې ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیو لیک

سریزه	الف
۱	لومړۍ برخه: ژبې مري
1	د پښتنو تل لرلي ناخوالي – ۱
3	د ژبې پیداښت - ۲
4	ژبه څه شی دی - ۳
۵	.... داپوهنه او پوهېدنه په کومه ژبه - ۴
۶	..... ژبهد پوهونو او پوهېدنو- ۵
۶	کلتور څه شی دی؟ - ۶
۸	ژبې مري - ۷
۸	پښتو مري – ۸
۸	دا چې پښتو مري
۸	......دویم: د افغانستان دولت او پښتو
۱۲	د ژبې غوره والی – ۱
۱۵	پښتو پوهنیزه کېدنه
۱۷	.... د ژبې پوهنیزه کېدنه که
۲۶	...نورو ژبو زدکونکو پښتو سرهد
....	په پښتو ښوونځي
۳۵	.............دریم : ژباړه
۳۵	...د شمېرپوهنې ژباړه او
40	....څلورم : د افغانستان د پوهنیزو موّسسو
40	.....په ښوونځي کې د نصاب
۴۹	.... پوهنتون لهپاره نصاب د
۵۰	. د علومو اکادمي د استادانو دندې
۵۲	..............د شننیزې دکشنري لیکل
۵۴	د پوهنې وزارت اړونده
۵۷	پنځم : داسې ګډې وډې
۵۷	خوب د شپې کډهو کړه
۵۷	فضا نړۍ
۶۳	نوره هم بدیړي
۶۳	د افغانستان غمیزې ته
۶۷	زما جودره بمونو والوزوله
۶۹	.....د جادو جام
۷۰	....د بون پ،هنتون
۷۲	....زړښت ته
۷۳	.په المان کې د ژوند یوه لحضه
۷۵	.د شاعر غوره والی
۷۷	...د اروابناد ډاکټر ستوري
۸۱	..د اروابناد ډاکټر اسد بها
۸۴	.... شاعر څوک دئ او
۸۴	د ډاکټر شینواري لیکنې او ژباړې
۹۰	د ډاکټر شینواري ژوند ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه:

په دې لیکنه کې زه هڅېدالی یم، چې ،، د ژبې مرې،، پرته یا په څنګ کې نورې لیکنې هم راغوندې کړم، چې زیاتې یې د ژبې د ودې او ژبساتنې په برخه کې دي. د پوهنیزو موسسو یعنې د پوهنې وزارت، پوهنتون او علومو اکادمی د پروګرامونو سره مل دژباړې په هکله یوه لیکنه په کې شته او همداسې ژب اړونده نور څه هم په کې ځای په ځای شوې او پرته له دې، ځنې وړې وړې لیکنې هم ورزیاتې شوې، چې داسې ادبي یا بل ډول یا هرډول لیکنې یې چې بولی، په کې راوړلشوې.

کیدی شي، چې ځنې لیکنې مې بل کتاب کې هم راغلې وي، خو هلته به هم اړوندتیاولري او د موضوع د روښانه کولو له پاره به اړيین وي.

ځنې لیکنې پخوانۍ دي او ځنې مې تازه په کې ځای کړې.

دا دې په ګوته وي، چې د تاند د درنې خپرونې او همداسې د دعوت منلې خپرونې او همداسې د پښتو لومړنۍ خپرونې ټول افغان خپرونې کې دا لیکنې هم خپرې شوي، چې زه ترې زیاته مننه کوم.

زه به وهڅېږم، چې دا زما لیکنې تاسو منلو لوستونکو ته زما د ګران عزیز، د ښوونځي ملګري انجنیر ستانه میر زهیر د ځوي ګران انجیر وراره ګل شمشاد زهیر د کتابتون له لارې وړاندې کړم، چې زه یې تل منندوي یم، خکه چې تراوسه یې زما له پنځه دېرش زیات د شمېرپوهنې، فزیک او د پښتو ژبې په هکله کتابونه خپل ketabton.com کې خپاره کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوي ښوونځي نامه

ژبې مري

د دې له پاره، چې د ،، ژبې مري،، سرليک لاندې ليکنه روښانه کوو، د مخه به يې يو څو سرليکونه وڅېړو، چې د ژبې غوره والی راته په کې روښانه شي.

د پښتنو تل لرلې ناخوالې

د ژبې په وده او کره کونه کې د هرې ژبې ويونکي په دولتي څلورديوالی کې کوښښ کوي، چې د ژبې په پوهنيزه اړخ، ساده کولو او غښتلي کولوکي يې هڅه وکړي.

په خپله ختيځ کې خو دا پوره د خواشينی وړ خبره ده، چې د يوه قوم وګړي دې د خپلې رسمي ژبې د وروسته پاتيوالي په هکله ناخوالی کوي، دا او يا هغه ملامته کوي، ځکه چې :

په يوه هيواد کي د يوې ژبې رسميوالي په دې مانا دی، چې دا ژبه د ليکلوست، ښوونې روزنې او د دولت ياني په دولتي څلورديوالي کی، همداسې د ښوونې روزنې اود لوړو زده کړو ژبه وي، لکه زموږ په هيواد افغانستان کی چی دري يوه رسمي، سراسري اوپه ټوله مانا دولتي ژبه ده.

داسې د ژبی په هکله او په ځانګړي توګه د پښتو په هکله خو هم بايد کوم پښتون يا بل افغان دې ته اړ نه شي، چې د ژبې په هکله دې څه ناخوالی وکړي، خو دا چې افغانستان يو ځانګړوالی لري، د منطقي د نورو هيوادونو سره، او د خپل تاريخ په اوږدو کې، په ځانګړي توګه پښتانه د ډيورند د کرښی وروسته زيانمن شوي، نو همداسی دهيواد د ډيرکی ژبه هم د دې ځانګړنوالي له امله په ځان پسې دا د ناخوالو ځانګړنوالی لري، چې

.... ۲ ....

زه غواړم دا په دې ليکنه کې روښانه کړم او خپل اند په دې هکله ګرانو لوستونکو سره ګډ کړم۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ځو کاله د مخه په دې هکله دا لیکنې لرودې، خو اوس وتوانیدم، چې دا لیکنی ګرانو لوستونکو ته وړاندې کړم، په دې هیله، چې پښتو هم هغه قانوني ورکړشوی خپل ځاي ونیسي او بالاخره موږ له دې ناخوالو، چې ورسره ګیر یو، خپلواک شو، نه یوازې پښتانه بلکې ټول افغان اولس، چې د دې ناخوالو سره په یو ډول نه یو ډول لاس په ګریوان دی٠

که چیرې د داسې لیکنو څخه کوم د تجزیه غوښتنو یا د بلې کومې ژبی په تاوان، یا د بل کوم قوم په تاوان څه راځي، چی هغه ناروا وي، باید وغندل شي او مخه یې ونیولشي، خو که چیرې د نورو ژبو او نورو، زموږ د هیواد کلتورونو ته په کې درناوی او خپل یعنې د هغوي ځای ساتل وي، او یوازې د خپل حق غوښتل یې موخه وي، چي د تاریخ په اوږدو کې او اوس هم د افغانستان دولت او حکومتي چارواکو ترې سرغړونه کړی او کوي یې، دا روا غوښتنه ده او باید کوم پښتون په دې ونه ډار شي ، چي ګوندې ځوک به یې فاشست یا ناشنالیست وبولې.

هیڅ ځوک یو بل چا او یو بل قوم ته د تاوان اړولو حق نه لري او هیڅ کله باید د خپل قوم د روا حق څخه ځوک د بل کس د خوښۍ لپاره تیر نه شي .

که ځوک چا ته له خپله جیبه یا له خپله ځانه خپل څه شی (لکه پیسې) ورکوي، خو خپل یې دئ او حق یې لري، خو د قوم د ملکیت څخه تیریدنی حق باید ځوک ځان ته ورنه کړی شي، ځکه چی د اولس حق دئ او ترې تیریدنه یې ناروا ده. بیلګه یې ژبه راوړی شو، چی د اولس ملکیت دی، که ځوک ترې تیریږي، دا د خپلې ژبې اوخپل قوم سره زیات تیری دئ.

کوم قانون، چی منځ ته راځي اړتیا ورته وي. دا چی په افغانستان کې پښتو ژبه سراسري رسمی ده، په دې مانا، چی اړتیا ورته شته او تر اوسه لا د اړتیا څخه نه ده لویدلی یانې د له منځه تلو لپاره تر اوسه لار ورته نه ده ازاده شوې٠ دا اړتیا ورته ځکه شته، چې پښتانه په افغانستان کې ډیرکۍ قوم دئ٠

موږ پښتنو تل په شعر او ادب کی ځانونه ستائیلي، ژبه مو ستائیلې ، پښتونولې مو - چي په ککره کي ژبه ده - ستائیلی او ستایو یې، خوکه دې ته پوره پام وکړو، نو دا مو زیاتی کړی، ځانونه مو تیرباسلي، د ریښتیاینې څخه مو تیختته کړې او ریښتیاینه مو پټه کړې٠ موږ ګورو یا ریښتیا ده، چی همدا موږ پښتنو د خپلې ژبې سره مینه نه ده ښوولی، که نه نو کومه بیلګه به مو شته وی، چی دې ناخوالو ته به مو اړتیا نه پیښیدی٠ ګورو، چی پښتانه تل دا ناخوالې کوي، چي د ژبې سره یې هغه قانونې تلنه نه ده شوې، په دې هکله - زما په اند- زیاته ناروا د دې ژبي سره پخپله پښتانه کوي٠ یو ځوک چې پخپله له خپل حق تیریږي، نو بل ځوک یې ورته د ورکولو چمتووالی نه لري او نه یې دنده ده، چی د ځان لپاره نوی پرابلم پیدا یا رامنځ ته کړي٠ ځوک چی له ژبی تیریږي، هغه له خپل حق څخه نه - لکه د مخه مو ګوته ورته ونیوله- بلکه د اولس له حق څخه تیریږي، چی دا ناروا ده، له قانون څخه سرغړونه ده او د ژبې سره تیری.

…………… ۳ ……………………

راځئ دا پوښتنه رامنځ ته کړو، چی کله او کوم پښتون په پښتو ترې نه تیریدونکی ولاړ دئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ پښتانه د کمی رنځ باندې اخته یو او دا راته ښه نه ښکاریږي، چې پخپله داسی یوې وروسته پاتې ساتل شوې ژبه باندې د هغه خپل ورکړ شوي یا لرلي حق باندې ودریږو، که په دولت کې دننه پښتانه وي او یا له دولت څخه دباندې پښتانه٠ موږ پښتنو د پښتو روحیه ضعیفه کړې، چی زموږ روحیه یاني د پښتنو روحیه ضعیفه ده٠ که پښتو ته په غور وکتل شي نو یوه خورا توانمنده او غښتلې ژبه ده، د هرڅه امکانات په کې خوندي دي، خو که پښتانه وغواړي٠

که یو پښتون تهووایي ، چې « پښتون نه یې» زیات زوریږي٠ که جنګ درسره ونه کړي، نو پوره در څخه خپه کیږي٠ مګر دې ته یې پام نه وي، چی دی په ژبه پښتون دی او ژبه چې پریږدي، نو بیا په کې د پښتانه څه پاتي کیږي؟

هیله ده، چې ګران لوستونکی دې ته پوره غور وکړي او خپله پښتونواله یا په خپل کلتور باندې ولاړوالی ته پوره پام وکړي٠

که د پښتون د پټي په پوله تیر شوې، چی هغه لار نه وي، نو کیدئ شي چې له لږ خبرو تاو راتاو څخه وروسته سره ووژنې٠ د خپل ځان د حق څخه که په مرګ تیر شو، خو دا پښتون د قوم په حق نه دئ ولاړ او ګورو، چې د حکومت او د حکومت څخه دباندې پښتون، له پښتو څخه ، چی د اولس حق دئ تیریږي، او دا د اولس حق پښتو تر پښو لاندې کوي٠

ستونځي شته خو دا ستونځی دقانون په څلوردیوالي کي د خپل ځان لپاره اوبی(حل) لري٠ پښتو ته په قانون کی د سراسري ژبې په څیر حق ورکړ شوی، که څوک یې د پښو لاندې نه کړي.

اوس نو اړونده موضوعګانې غواړو وڅیړو:

د ژبې پیدایښت

ژبه په ناڅاپي توګه منځ ته نه راځي، ژبه د انسانانو د اړتیاو سره سمه منځ ته راځي، د انسان د اړتیاو سره غبرګه وده کوي او پرلپسې توانمنده کیږي٠ ژبه د ښووني او روزنې د ودې سره وده کوي او د پیدایښتي ژبی یا طبیعی ژبی څخه نوې کلیمې او لغاتونه منځ ته راځي٠ نوې کلمې یا د هغه پیدایښتي کلمو له یوځاي ایښولو(ځنځیروني) یا ترکیب څخه منځ ته راځي یا څه ورته نوې جوړیږي او یا یې له بلی ژبې رانیسی٠

د هغه څه لپاره، چې په پیدایښتي ژبو کې ورته نومونه نه وي، هغه بیا د هغه چا په نامه یادیږي د کوم له خوا، چې دا نوي څه میندل شوی وي یانوي کشف شوي او یا منځ ته راغلی وي، چې ښې بیلګې یې د تودوخی درجي یووالي یا یوونونه(واحدونه) دي، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کالوین او یا څیلزیوس (سیلزیوس) ته ګوته نیولي شو ۰ لکه څنګه چی د ژبی غښتلتوب د ودې سره تړلي همداسی د ټولنی وده هم د ژبې د غښتلتوب لاسته راوړنه ده یانی د ژبی وده اود دې ژبی د خلکو پوهنیزه وده یو بل سره سیده او په ځټ تړاو لري.

لنډ : د ژبې وده د هغې اړونده ټولنې وده ځان پسې لري او د ټولني وده د هغي اړونده ژبې وده په ځان پسې لري.

راځئ، چې اوس د ژبې لنډ پیژند ورکړو یا ژبه تعریف کړو

ژبه څه شی دی ؟

پیژند(تعریف، له الماني دودن څخه): ژبه د نخښو یو سیستم دی، چی د خلکو په منځ کې د پوهیدلو او پوهولو او همداسی د خپل اند څرګندوني او د بل اند باندې پوهیدني، د پوهی ورکونی اوپوهي لاس ته راوړني لپاره ترې کار اخستل کیږي: ژبه یا څه ویینه، فکر کونه، د خبرو، نخښو او یا دروحیې (مخڅیرې) له لارې څرګندیږي. د اندیز یا فکري څه روښانه ونی لپاره یا وینا کیږي او یا یوه څیره کښل کیږي او یا دبدن د غړو په خوزښت هغه اندیز څه روښانه کیږي.

د دې لپاره چي دا نخښی او علامې ښه وپیژندل شي او ښه انسان پرې وپوهیدلي شي، نو د ژبو ټولنه منځ ته راځي، چی په دې نخښو – که د وینا له لارې وي، که کښل شوي وي او یا که د بدن د غړو د خوزښت له لارې وي – دا د همغی ژبې ټولنه ښه پرې پوهیدلی شي۰

داسی د نړیوالې ټولني په کچه (کچه ناسمه ده، سمه یې سویه او یا سطحه ده) هم نخښې شته، چی د نړی یا نزدې د نړی په سطحه پرې پوهول او پوهیدل کیدی شي۰لکه د خوزنده ماشینونو، چی په لارو د هغو د خوزښت لپاره قوانین پلی شوي، چی نړیوال دي او دا په نخښو خلکو ته د تلو راتلو لارې هواروي یا په ګوته کوي۰د ویلو یا نوره هم ښه د خبرو کولو ژبو ترمنځ تخنیکي ژبې هم شته، چی نړیوالې دي، ښه بیلګه یی کمپیوتر یا شمیرونی دی، چی ژبه یی نړیواله ده۰ د داسی تخنیکي ژبو منځ کې به توپیر وي مګر د نړیوالیوالیو یا نړیوالیتوب منځ کې یې کوم توپیر نه شته۰

ترهغو چی نړی په ځانګړو ټولنو او قومونو وېشلې وي، د زیاتو ژبو ټولني به وجود ولري او هرې ژبنی ټولني ته به هغه د خپلی ژبنی ټولني د ژبو نخښې ښه د پوهیدنی وړ وي اوزار.

لنډ :

ژبه هغه اله ده، چی انسان خپلی هیلې غوښتنې او پوهه یو له بل سره خپلو منځونو کی روښانه کوي، یانې خپل اند بل ته روښانه کوي او د بل ځان ته رانیسي۰ دا کار د کتابونو ، یو له بل سره خبرو ، رادیو تلویزیون او ۰۰۰ له لارې ځان(صورت) نیسی دا په دې مانا، چی ژبه د یوبل څخه د بیلو بیلو لارو له لارې د پوهیدلو او پوهولو اله ده۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پوهونه او پوهیدنه په کومه ژبه ښه سر- یا ځان نیسي یا سر ته رسیږي؟

پوهونه او پوهیدنه په هغه ژبه ښه سر ته رسیږي، په کومه ژبه چې ځوک ښه و پوهیږي او ښه وپوهولی شي٠ دا به نو هرو مرو مورنۍ ژبه وي، یا د هغه اړونده قوم ژبه٠ دا په دې مانا، چې دا بیا بیتوپیره نه ده، چې دا ژبه دې یا دا وي یا هغه ٠ دلته د مورنۍ ژبې غوره والي ښه ځرګند باید په ګوته شي، چې انسان پرې زر څه زده کولی او زر څه ورزده کولی شي.

ژبه د پوهولو او پوهیدلو اله یانې څه؟

لوی څښتن انسانان پیداکړي او دا یې بیا په قومونو ویشلي ، چې د هر قوم سره یې د هغه قوم خپله ژبه پیداکړې. د دې قوم وګړي په همدې د خپل قوم په ژبه یو او بل سره پوهوي٠ په همدې مورنۍ ژبه د هغه قوم وګړي ، یو بل ته هغه زده کړي څه ښایي او دا نور په همدې ژبه ، چې ورښوول شوي دي زده کوي٠ دا کار په بله ژبه هم کیږي، خو دا کار پوره ستونځمن دی، چې د دې لیکنې له دننه به نوره هم روښانه شي.

هغه قوم چې ښوونه او روزنه یې په خپله ژبه دې، ګړندی پرمخوده کوي او هر څه زر ورته زده کیدی شي او زریې ور ښوولی شي٠

اجازه راکړئ، چې دا خپل ځان د بیلګې په توګه راوړم او په دې هکله خپله ناتواني تاسو ته په ګوته کړم، چې د نورو نزدې ښه زده شوو ژبو سره یې لرم٠ زه د ژبو په زدکړه کې ښایي لږ ستونځي ولرم، خو بیا هم هغه خپله لاره پرې هواره-ولی شم٠

ما د خپل ژوند د دوه پردرې وخت څخه زیات له هیواده دباندې تیر کړی، مګر اوس هم زما لپاه لومړنۍ ژبه پښتو پاتې شوې ده او په الماني کې دا اوس هم ټیکه لیکنه نه شم کړی او په خبرو کې هم زیات ناټیکوالي لرم٠ دا اوس هم ماته زما ځوی اولور زما لیکنیز ناټیکوالۍ په ګوته کړ، چې یو توری را څخه پاتې وو٠ ګورو چې د خپلې مورنۍ یا لومړۍ ژبې غوره والی ځومره راوتلی دی٠ په نامورنۍ ژبه کې د پوهنې زدکړه زیاته ستونځمنه ده، ځکه ستونځمنه ده، چې:

-- زده کړی په دویمه ژبه د ستونځو سره مل دي، په دویمه ژبه ځوک ښه نه پوهیږي، نو ځکه ښه نه شي پوهیدلی

-- ځوک به نوې پوهنه څنګه زده کړي، چې د پوهنی سره د ژبی نابلدتیا له امله د ننه خپل اریزې ستونځې هم ولري؟

دا به یواځې په یاد راوړم، چې ماته دا اوس هم هغه څه، چې ما په ښوونځي کې لوستلی، پوهیدل یې راته ستونځمن ښکاریږي٠ پوهیږو چې ښوونې ورښوونې، پرې پوهیدنه او پرې پوهونه په خپله مورني ژبه کی ځومره ساده او په بله ژبه ځومره ستونځمن دي دلته

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یاد راوړم، چې ما زده کړې په پښتو کړي، خو په داسې پښتو، چې د نومونو په مانا نه پوهيدو ، بې له تړاو کلمو څخه يې نور څه پښتو نه وو او لا تراوسه همداسې ده٠

ژبه د پوهيدلو او پوهولو اله په دې مانا نه ده، چې ګوندې مورنۍ ژبې دې هغه خپل غوره والی د لاسه ورکړی وي او دا دې بې پروا وي، چې څوک يو د بل سره په کومه ژبه پوهيدل او ورپوهول کوي يا غږيږي.

د دې لاندې، چې ګوندې ژبه د پوهولو او پوهيدلو اله ده، دا د ليکلوست پښتانه څنګه پوهيږي؟

د دې لاندې د ليکلوست پښتانه هغه د خپلې ژبې غوره والی ته پام نه کوي(يا يې نه شي کولی)٠ په خورا خواشينۍ به دا ووايو، چې په حکومت کې دننه پښتانه دي، که دباندې، يواځې د خپلې مورنۍ ژبې د غوره والی څخه نه بلکې د خپلې ژبې څخه سوچ تيريږي، حتی دا اوس هم خبرې نه پرې کوي اودا د مورنۍ ژبې غوره والی يې چې څوک منځ ته راواچوي هم ښه يې نه راځي٠

پښتو د دولت په څلورديولی کې هم هغه خپل قانونی ځای نه دی نيولی ، يانې د قانون ساتونکو اورګانونو يې په قانون پلې کونې باندې پښه اينوولې او تراوسه يې د قانون په ضد کار کړی، د ليکلوست ژبه نه ده سراسري شوی ، چې دايې له قانون څخه ورکړ شوی حق دی. نو پښتانه لاتراوسه د مورنۍ ژبې غوره والی يا نه پيژنی او يا وايي ، چې دا نو پرابلمونه منځ ته راولی او دا خبره هم يواځې پښتانه کوي٠ نور قومونه په دې پوهيږي، چې دا د پښتو حق دی ، خو پښتانه يې نه پريږدي، چې دې ته اړوالی يې هم احساس کړی واي٠

موږ پښتانه لا تراوسه خپل ځانونه داسې غولولی شو لکه څنګه مو چې تراوسه دا کار کړی، چې مورنۍ ژبه دې دومره غوره نه وي، خو داسې فکر نه کوو، چې داژبه، چې خبرې پرې کوو، نو دا دې ولې پښتو نه وې٠

ژبه د کلتور ښوونه او زده کړه ده، ژبه کلتور دی ژبه د کلتور په ککره کې ځای لري ، نو له دې امله د پوهيدلو او پوهولو څخه ورزياته ده٠

Cultureکلتوريا کلچر (لاتين کلمه ده)څه ته وايی؟

پيژند(تعريف): ١) کلتور د ژوند د څرګندونې فکري يا انديزه ټولګه ده ٠

٢) روزنه (تربيه) د ژوند نازکښول

٣) د بکتريې روزنه، چې د دې او نورو اړوندو سره يې موږ سر او کار نه لرو٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کلتور پوهيدنه او د کلتور زده کړه، چې د ژوند څرګندونی فکري يا انديزه ټولګه وي ، نو دا کار په پيدايښتي توګه په ژبه کيږي، يا د ژبی له لارې وړاندې کيږي، نو له دې امله ويلې شو، چې پخپله ژبه کلتور دی او د کلتور په ککره کې ځاي لري٠

کړی شو چې ووايو ، چې د پښتنی کلتور په ککره کي هم ژبه ځاي لري، که څنګه؟ چې نه يواځې په دولت، ښوونه او روزنه کی يی هغه خپل قانوني ځاي نه دی نيولی، بلکی زموږ په هيواد کې ، چې پښتو د پښتنو شتون له امله سراسري رسمی ده هغه ورځنی ژبه نه ده٠

په پوهنه کی پښتو- لکه څنګه چې اړيين او قانوني دی- هغه خپل ځاي نه لري، پښتو او پښتانه له پوهې وروسته پاتی دي٠ که ووايو، چې پښتانه کلتور نه لري، نو دا به بيځايه وي، ځکه چې هر اولس خپل ځان ته يو ځانګړی کلتور لري، ځانګړې ژبه لري او پښتانه هم د داسی يوه ځانګړي کلتور او ځانګړې ژبی خاوندان دی(په دې زيات نه غځيږو، چې پښتانه څومره لوړ يا ټيټ کلتور لري، موږ يواځې يوڅو ريښتيايني دلته څيړو) او پښتو ژبه هم يوه خورا غښتلي ژبه ده، که چيرې د دې ژبې ويونکي په پوهه سمبال او غښتلي شي او دا ژبه له کاره ونه غورځوي او يا يی داسی له کار غورځوني ته پرې نه ږدي. خو که ووايو چې ډيرو پښتنو يا کم له کم له هغه زياتو د ليکلوست پښتنو خپل پښتني کلتور پريښودی او يا لږ تر لږه ورته غوره والي نه لري دا کار شوی٠ که ژبه ژوندی پاتی وي، وده وکړي، کلتور ژوندی پاتيږي او وده کوي. چې ژبې وده نه وي کړې کلتور وروسته پاتی وي.

پښتو ژوندی پاتی شوې په غرو رغونو کي او همداسی مو پښتنی کلتور، چې پر مخ تللی او که وروسته پاتي دی ، د همدې غرو رغوپښتنو له برکته دی٠

ژبې مري:

که کومه ژبه له اړتيا ولويږي، که کومه ژبه په ټولنه کې له دې ولويږي، چې د خبرو اله او نه وي، د خبرو ليکلوست څخه ولويږي، دا په دې مانا، چې په ټولنه کې نوره د پوهيدلو ه ژبه ونيسي، د دفتر څخه ووځي، د ښوونځي ژبه نـ پوهولو اله نه وي، يانې ځاي يی بله وي، په لوړو زده کړو يانی پوهنتون کی خپل ځاي ونه لري نو داسې ژبی د مرګ سره دا د نړی‌غتې ٠مخامخ کيږي، چې ګران لوستونکی يې د تاريخې بيلګو سره ښه بلد دي دي اړتياوو لويدل کلتورونه او ژبې، چي له منځه تللې يواځنی لامل يې د ژبې د کاره او او بس.

پښتو مري » ؟ «:

د دې سرليک لاندي، چې «پښتو مري» ښايي ځني پښتانه ښه ليد ونه لري او د دوي په اند به داسی ليکنې د پښتنو زړونه وغورځوي او ناهيلی به راپيداشي، خو زما موخه د داسی ليکنو څخه او بيا د داسې سرليک لاندې داده، چې موږ پښتانه خپلو ناتوانيو او د دې ناتوانيو لاس ته راوړنو ته په پام شو او پرې نه ږدو، چې ژبه مو په مرګوني رنځ رنځوره وي٠ لا تراوسه وخت دی که وغواړواو بايد دا وغواړو٠ زه د ژبې په هکله ښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لید لرم ژوند مې ژبه ده نور څه راته دومره غوره والی نه لري، مګر دا چې موږ پښتانه د کمی په رنځ ګیر یواو ژبه راباندې دومره ګرانه نه ده، ځکه یې پرېږدو٠ وخت له وخته تیر نه دی یا یې همدا وخت دی، چې پښتو مو لا پوره له لاسه نه ده ورکړې او د پوهنیزه کیدو توان په پښتنو او پښتو کې لا پوره پاتې دی، ځکه، چې دا په منطقه کې یو ستر قوم دی، که دي دلیکلوست پښتنو پښتو یا ټولو یا یې زیاتو د لاسه ورکړي، نو په کلو او باندو کې لا پښتانه زیات دي او ژبه ژوندی ساتي٠ نو زما هیله له دې سرلیک سره دا ده، چې پښتو راباندې ګرانه شي او دا ژبه مو د نړی د ژوندیو او پوهنیزه ژبو په لړی (قطار) کې ودریږي٠

۱۲ په سلو کې پښتنو پښتو پریښودې که نور هم دا د لیکلوست پښتانه پښتو پرېږدي، که څه هم دا د لیکنی له لور وي، نو پیداینښتي ده، چې بیا نو پښتو مري، ځکه، چې هر دلیکلوست پښتون، چې پښتو پرېږدي، دا د پښتو لومړی پل دی، د مرګ په لور٠ موږ پښتانه د نورو ژبو سره مخامخوالي (ضدیت) نه لرو، خو خپله ژبه باید راباندې ګرانه کړو او وپوهیږو، چې پریښوول یې ګوناه ده٠

لکه چې پورته مو ګوته ورته ونیوله، ژبي مري، چي د هغی ژبې د ټولنی ژبنیزې اړتیاوې پوره نه کړي، د لیک لوست او خبرو ولویږي، د ښوونی او روزنې ژبه نه وي او د دولت په څلوردیوالی کي هم هغه خپل د اړتیا وړ قانوي ځای غوره نه کړي او دا اړتیاوې یې نورې ژبی پوره کړي٠

د کلتور او کلتوري ودې یانې د ژبی د ودې ځای د هر هیواد مرکز وي٠ پښتو په کابل کې، چی د افغانستان زړه دی، له خبرو اترو لویدلی، چی دا د قانون سپکاوی حتی غیر قانونی کار دی٠ په کابل کې ګورو، چي که دوه پښتانه هم سره یوځاي شي، یو له بل سره په پښتو نه غږیږي ٠

که چیرې یو پښتون د یوه غیر پښتون سره په پښتو خبرې پیل کړي، سملاسي ورته ویل کیږي، چي په پښتو نه پوهیږي٠ دا که یو کس، چي ښوونه او روزنه ترې پاتې وي پروا نه لري، خو که څوک د لیکلوست خاوندان وي، نو دا کار هم د قانون سره مخامخوالي دی، چی باید ونه منل شي٠

دا غیر پښتون هم باید پښتو ته همداسی په درنه سترګه وګوري، لکه پښتانه، چي زموږ د هیواد نورو ژبو ته او همداسی په پوره کچه دري ته په درنښت ګوري اود کوم پښتون څخه به وا نه وریدل شي، چي ګوندې په دري دی پوه نه شي٠

دې ته دي ګران هیوادوال اجازه راکړي، چې زموږ د هیواد دري ژبی ته د یوې توانمندې ژبي په څیر ګوته ونیسم، چي نه یې څوک په تاوان خوښ دي، نه څوک باید دا حق ځان ته ورکړي، چی د تاوان رسولو نیت یې وي، ځکه چي اجازه یی نه شته او نه څوک تاوان وررسولی شي، ځکه چي هغه پوره توانمنده ژبه ده اوپښتانه هم همداسی نظر ورته لري٠ زموږ د هیواد ژبه ده او هرو مرو یې په همغه قانوني څلوردیوالی کی درنښت په کار دی، له پښتو ژبي څخه نه کم او نه زیات٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چی پښتو مري، په لاندې توګه يې روښانه کولی شو:

پښتو د قانون په څلورديوالئ کې د افغانستان سراسري ژبه ده٠ دا په دې مانا، چی د افغانستان دولت د دې ژبې او همداسې د قانون په څلورديوالی کې د نورو ژبو حقوقو ته بايد په درناوي وګوري او د ولتي ژبې په څير بايد وګڼل شي٠ دې پسې به د افغانستان د حکومت دندو ته ګوته ونيسو.:

٠د افغانستان دولت او د پښتو ژبه

٠وېد افغانستان په دې اوږده تاريخ کی پښتو په افغانستان ګې د دولت ژبه نه ده پاتې شد له مخې سراسري ژبه ده مګر په دولت پورې اړونده د پښتو په افغانستان کې د قانون ٠قانون په څلورديوالي کې ورته دا نن هم پام نه کيږي

دا چی ولې؟ او دا د چا ګوناه ده؟

بايد همدلته په ګوته کړم، چی دا ګوناه د تاريخ په اوږدو کې او دا اوس هم يواځې د په ون په مخامخ(ضد) کار دئ او قانوني بايد حکومت کې دننه خلکو ده، چې دا کار يې د قاذ ورته کتنه وشي، چې له دې کار څخه ياني د پښتو له پامه غورځوني څخه بايد راوګرځي ٠پښو لاندې نه کړي د او د حکومت په څلورديوالي کې د پښتو قانوني حقوق

په واک کی دننه پښتانه ، چی په دري غږيږي، دا خو موږ نه رده وو، خو د پښتو موږ پوښتو، چی داسی ٠ريښوول يې د پښتو سره تيرئ او د قانون مخامخ خوزښت دئږ نه شعور يا پوهه لکه پښتنو کې چی ده، داسې شعور نو زموږ نور په قدرت کی دننه ورو ولې ونه لري؟

جمهور ريس ښاغلی کرځی، چی څېل زيات وخت په دری غږيږي، پخوانی موږ لکه ی خليلی هم بايد په پښتو غږيږي، چی پښتانه پوه شي ، چ ولی زموږ ښاغلی مسعود او ٠کلتور ته يی درناوی کيږي

: ورزياتوم، چی ــبيا هم له ډاره، چی هسې بې ځايه د فاشت له نومولو ډايريږم ــدا دلته

ل دا ګوره د کوم قوم په مخامخ(ضد) خبرې نه دي، له داسی خبرو بايد بده ګڼه وانه خستا انون موږ قانون بايد وپيژنو او په ق ٠کومې ژبی د لوړتيا غوښتنه شته شي او نه په کې د يو موږ يواځې او يواځې په دې ډول له يو بل سره له کينو ازاديدلی شو، چې ٠تلنه وکړو بل ايد دبل او يو د بل کلتور او ژبی ته د قانون په څلورديوالی کی احترام وي او هيڅ قوم ب ا به دا اړ نه شي او نه دې تيريدني ته ځان اړ وګڼي، که نه نو بيا قوم حق باندې تيريدني ته پښتانه که چيرې د بل ورور قوم ژبې ته تاوان رسوي، دا د ٠يو تل پاتی جنجال وي افغانستان د قانون سره مخامخوالی دئ او بايد قانونی تلنه په ځان پسې ولري.

٠پښتو او دري د افغنستان دوه سراسري رسمی ژبی دی

سره له څپلی دري ژبې تير شي نو دا به يي له څپلی ژبی يا بل دري ژبی که چيرې تاجک خيانت کړي وي او يا يی کوم پښتون يا بل څوک دی ته اړ باسي چی ګوندې په دري دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا يې حق نه دئ او ۰نه کوي يا نه غږيږي ورسره خبرې نه شي او يا دی په درې ليکنه
ي دې خبرې څخه تيريدنې ته بايد راو بلل شي، همداسی د پښتون هم دنده ده، چې له خپل
ژبی تير نه شي او نه د بل دې خبرې ته غوره والئ ورکړي، چې ګوندې، دې په قانون
۰کی ځاي ورکړ شوې ژبې باندي نه پوهيږي

غه او د بل او خپل حق ته په ه ۰کي ورته ټاکلی حق وپيژني هر څوک بايد هغه په قانون
۰ورکړ شوي حق قائيل شي او کار ترې واخستل شي

وشي، لنډ : په واک کې دننه هم قانونمندي بايد وپيژندل شي او په هغې بايد هم هغسې تلنه
په يوه د ژبو په هکله دا لړ غوره له دې امله ده، چې دا ژبه ۰که دا په هره ځانګه کی وي
ونه قوم اړه لري او د ژبې په هکله قانون ته په درنه سترګه نه کتنه يا د قانون نه پلی ک
ن زه وايم، چې قانو ۰احساسات راپاروي، چې دا بيا د دې ټولنې په پوره زيان تماميږي
۰قانون او بيا قانون پيژندنه قانونقبلونه او ورسره سمه تلنه

ونو چې ګوندې دولتي ژبه دې وي، دا حق يې دولت يا دولت ،پښتو تراوسه دولت نه ده منلې
۰ترپښنو لاندې کړی

سره پښتنی واکوالو او د ي د ليکلوست خاوندانو د خپل تاريخ په اوږدو کي د خپلی ژبې
دي، که مينه نه ده ښولی حتی بيخي يی پريښودلی او د پښتو د ليک لوست څخه تير شوي
ترنن ورځې، نو د ډهلي تخت به يی هيراوه، چې د دا د احمد شاه بابا څخه راونيسو
ره کي چې ژبه يی په کک -افغانستان د غرو سرونه به يی وه ياديدل، مګر پښتنی کلتور
سره يی کومه مينه نه ده ښوولی، نن هم همدا حال دئ، چې په واک کی شريک -پرته ده
روري وايي ډاريږي، چې و پښتانه له پښتوتير دي، په دلايلو به يې دومره ووايو، چې ځنې
خه ځنې بيا د فاشست نامه څ ۰وايو، چې : وروري به وي خو حساب ترمنځ ۰به ورانه شي
دوي په ۰ډايريږي او ځنو ته بيا ژبه کومه مانا نه لري، ياني پښتو ورته مانا نه لري
ځانګړي توګه او په دولتي څلورديوالي کی له پښتو تير شوي، دا د قانون سره
د الي(تضاد) دئ چې پايله يی بايد د قانون منګولو ته راکښونه وي، ځکه: قانونمخامخو
نده ده، پښتو خو د افغنستان رسمي ژبه ده او دا د دولت د ۰دی لپاره دئ، چې بايد پلی شي
د هغه قانون په څلورديوالی کې کې چې د نورو رسمی يا هغه کليوالي رسمي ژبو څنګ
که دا کار هرې بلې ژبې ته هم ونه ۰کي د هلو ځلو دنده لري وده ورکړي او په دې لار
وي بايد شي، دا غيرقانونی کار دئ او بايد د دولت له مسئولينو څخه دا وپوښتل شي، حتي د
۰د قانون په چوکاټ کې د قان پر خلاف تلنې له امله محکمی ته راکښل شي

ځاي ورکړشوی وي، وده نه چې په يوه هيواد کی قانونی -هره ژبه چې وي ـيوه ژبه
)شي کولی، چې دولت دا قانون پلي نه کړي او قانون ته شا کړي ياني د قانون په مخامخ
۰څټ يا ضد) کار وکړي

که چيرې دولت دا کار نه کوي، نو بيا د دې اړونده ژبې د ويونکو دنده ده ، چې دولتي
په دې لور بايد کم له دا کار ستونځمن دئ، خو ۰چارواکي حتی محاکمی ته راوغواړي
۰يکمه هڅې وکړي، دا حق دئ اوبايد وغوښتلي شي، دا د قانو پلی کول دي او بايد پلی شد

د ۰دا خورا اړينه خبره ده ۰په واک کی دننه پښتانه وايي، چې ګوندې دوي ملت جوړوي
د ملت جوړونه ۰ژبې غوره والي اوس په دې وخت کی دومره اړيين نه ورته بريښي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ي د هر افغان لپاره يو اړيين کار دی، نه يواځې د پښتنو لپاره او نه په دې نرخ، چې له ژب قوم له ژبې تيريدنه د ملت جوړوني ته زما په اند زيان رسوي، ځکه چې دا د يوه ٠تير شي وو، چې ايا دا په دې ډول ملت يواځې پښتانه جوړوي، موږ پوښتنه ک ٠د حق سپکاوی دی چې له پښتو تيريږي او که زموږ نور په دې واک کې دننه ورونه هم زموږ پښتو ته په داسې درنه سترګه نه ګوري، چې د ملت جوړولو له خاطره په پښتو خبرې او ليک لوست وکړي او خپلې ژبې ته شا کړي ؟ او که څنګه؟

ديوالي کې بايد څه وشي؟د دولت په څلور

.يا نوره هم ښه: قانون په دې هکله څنګه قضاوت کوي

م دا چې پښتو رسمي سراسري ژبه ده په دې مانا، چې پښتانه په دې هيواد کې يو ستر قو دی، چې په شومره والی يې نه غږيږو، خو دا چې ډير دی او له دې امله پښتو رسمي او :ته راځې سراسري ژبه ده، نو دا ترې لاس

:اول : الف : د افغانستان په دفترونو کې

ي او د افغانستان هر غړی، چې په دولتي څلورديوالی کې په کار بوخت وي، بايد په در نه پښتو وپوهيږي، چې څوک ورسره په پښتو غږيږي، دی ورته ونه وايي ، چې په پښتو ا ي ٠ دري قانوني حق هم دی همداسی د ٠پوهيږي، يانی په پښتو دې ورسره خبرې نه شي ی موږ د پښتو لپاره د قانوڼ ٠لکه چې د دري دا قانوني حق، چې له پوره څخه ورزيات دی دري حق څخه ور زيات څه بايد و نه غواړو، يانی په دولت کې دننه يو پښتون هم بايد يوه دی ژبې ته دا ونه وايي، چې ګوندې په دري نه پوهيږي، چې دا کار تراوسه هم نه ٠شوی

ه پښتو ب: دا چې د پښتنو له امله دا ژبه رسمی ده نو هر پښتون بايد او بيا وايم، چې بايد پ ن نه د ليکلوست خاوندا او يواځې په پښتو وغږيږي دلته هغه کسان ځانګړوالی لري، چې ٠وي، چې د همغه کس په ژبه بايد دا د ليکلوست خاوند ورسره وغږيږي

ی ري تير شي نو بيا د دري رسميوالی ته څه اړتيا ده او همداسکه چيري دري ژبی له د اوداسي به پښتون، چې له پښتو تيريږي، نو د رسميوالي اړتيا يې بيا له منځه بايد لاړه شي ٠وشي، کهچېرې پښتانه ورته پام ونه لري

: دويم : د ښووني روزنی په څلورديوالی کې

نه او روزنه رګوټ کی بايد د پښتنو لپاره په پښتو ښووپه افغانستان کی، د افغانستان په ه ٠دا حق د دري ژبې لپاره هم بايدوي ٠شته وي، دا يې قانوني حق دی

د ښووني ژبه مو پښتو نه ده پاتې شوې، دا د يوه ستر قوم ژبه په ښوونځي او ٠لمنځتون(جماعت) او هر ځاي کې له ليک او لوست پاتې شوې ده

دولت خو دا چې د دې څارنه نه کوي، ٠نې څارنه د دولت په غاړه دهد قانون د پلی کو و کې له پخپله دا حق ترپښو لاندې کوي او په دولتي څلورديوالی کی يې پښتو په ښوونځې د دا په دې مانا، چې د پوره زياتې اړتيا سره سره د افغانستان دولتی ٠ پښو غورځولی ٥ه نيولي، چې پخپله مورنی ژبه پښتو زده کړې ورتواک خاوندان د پښتنو لپاره د دې مخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې هکله هره پلمه بې ځايه او د قبلولو وړ ۰شوني کړي، چې له دندې يې سرغړونه ده ۰نه ده

:دريم : پوهنتون کې

ځير قانوني حق لري، چې د افغانستان د هرګوټ پښتو د افغانستان د رسمي ژبې په ګورو، چې په ځانګړي توګه کابل او ۰پوهنتون کې درسی ژبه وي او همداسې دري يو همداسې نورو زياتو ولايتونو کې لاتراوسه پښتو د درس ژبه نه ده پاتې شوی داسی ښتنو سره د هغو پېدا د قانون ۰څو پوهاند يا استادان دي، چې خپل درسونه په پښتو ورکوي پښتو خو ۰مخامخوالی (تضاد) دی، چې په پوهنتون کې درس ورکوي، خو په پښتو نه دي که خپله پښتانه په ۰لکه د پخوا مو چې وويل د پښتنو له امله رسمی سراسري ژبه ده ونه دريږي او د واک خاوندان يې پاملرنه ونه کړي، خو پيداښتی (طبيعي) ده، چې ۰له اړتيا لويږي مري، ځکه چې

په پوهنتون کی بايد درس ورکونه او درس نيونه او بيرته ورکونه ځنګه وي ؟

دا په دې مانا، چې ۰موږ په افغانستان کی دوه ژبې رسمي سراسري لرو، پښتو او دري د دې نورو ۰پښتون درس ورکونه او زده کړه په پښتو کوي او دري ژبی يې په دري ه خوښه ده، چې ورښوونه او د ښوني نيونه او بيرته ورکونه ځنګه قومونو وګړو بيا خپل کوي، خو د قانون له مخی، چې پښتو کم له کمه لومړنی ژبه ده هغوي هم بايد د خپلو ځانونو او راتلونکو د اسانتيا لپاره هم ومنی، چې درس ورښووني او زده کړې په پښتو موږ دې کار ته د قانون له مخې ټول وکړي، دا د ملت جوړنه کې هم غوره لور لري او ۰رابولو

دا چې په افغانستان کې دا دوه ژبې سراسري رسمی ژبې دي، دا د پوهنتون لپاره هم ۰ولري قانوني شکل لري، چې ترې تيريدنه يې ناقانوني ده او هم هغسې تلنه بايد ځان پسې

که نه دري ژبی په دري، لنډ: پښتانه بايد درس وروکونی او درس نيونی په پښتو کړی او تو دا داسی ده ، چې پند ۰نو بيا د دې ژبو سراسري کيد لپاره بايد اړتيا نه وی حس شوې ي او ژبی زده کړي هم خپلې زده کړې بايد په پښتو بيرته ورکړي، که استاد يې پښتون و همداسی دري ژبی زده کړی هم بايد خپل هر څه په درې سرته ورسوي، بې ۰که تاجک ۰دې، چې په پام کې ولري، چې استاد يې د کومی ژبی خاوند دی له

ی تاجک استادان او زده کړي بايد د خپلې ژبې سره مينه ولري او ترې تير نه شي، همداس پښتانه استادان او زده کړي بايد له پښتو تير نه شي او هيڅ څوک بايد د خپلې ژبې ۰ې هم بايد څوک دا تيريدنه ونه منيپريښوولو ته اړ نه شي او د هيڅ ډول زور لاند

د ژبې غوره والی

سويه (له او ل : دا چې ژبه د کلتور په ککره کې ځاي لري او کلتور د يوه هيواد د پوهنې په ګوته کوي، نو ژبه په پوهنه کې زيات (دې مخه مي کچه ليکلې وه، چې ناسمه ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوره والی لري، ځکه چې: په خپله ژبه زده کړه ساده وي او زده کوونکي اوزده کړی
۰هره پوهنیزه موضوع ښه رانیولی شي

۰دې لاندې ته د ګرانو لوستونکو پام را اړوم او د پښتنو ستونځي ته ګوته نیسم

لی ته دومره پام نه کوي، ځکه، په دولت کی او له دولت دباندې پښتانه د ژبې غوره وا
چې پښتنو د تاریخ په اوږدو کي د کمی احساس پیداکړی، پښتو يي پريښوولې او د بل
تون پښد ۰کلتور یي غوره بللی، چی اغیزې یي په راتلونکی زیږنده باندې خورا زیات دي
۰خپل ځان له دې نه دی ژغورلی، چی څوک ورپورې ونه خاندي او بې عقله ونه بلل شي
دا د افغان غول نومونې‌ني څخه د تختیدني لار یي پښتو پریښوونه کی لیدلي یا نې چې
هوښیار وي او له دې امله يې احترام وشي ، نو پښتو پرېږدي، چی دا د پښتوژبې غوره
۰والي له منځه وړي

۰دویم : د ژبې غوره والي په لومړنیو زده کړو کې خورا غوره اود پام وړ او اړیین دی
ګورو، چي د پښتنو کوچنيانو څخه تاجک ۰رڅوک په خپله ژبه هرڅه زر زده کويږه
پښتون ۰کوچنیان ، په ځانګړي توګه کابل کې، چې ښوونه یې په دري ده چټک زده کوي
۰د درس په پیل کې په دري نه پوهیږي، نو په نه پوهیدونې ژبه به څنګه زده کړه وکړي
لړ وای، چی پښتو يي بیخي پریښودې وای ، خو دا که چیرې پښتانه په کابل کې دومره
دباندې کار بیا دې پښتو پريښودو پښتنو ته هم ساده کیده، خوچي کوچنیان په کور او د کور
نه په پښتو روځنی ستونځي اوبی (حل) کوي، نو بله ژبه بیا که هرڅومره اسانه هم وي
۰شي زده کولی

د اګست څخه وروسته مې شپږ ۰ز ک ۲۰۰٤ په دې هکله به زه په کابل کې ، چی د
۰میاشتې تیرې کړي، خپلې لیدنې کتنې ګرانو لوستونکو ته وړاندې کړم

راغلل، د پښتنو کوچنیان، چی له میندو پلرونو سره ، دزیاتو کالو جنګ وروسته کابل ته
و ل، ندا چې په کابل کې درسونه په پښتو نه وو او دا د پښتنو کوچنیان په دري نه پوهید
ه چې دوي ب ۰میندو پلرونويي خپل کوچنیان، کم له کمه دوه کاله راتیټ ټولګیو کې واچول
ی له د نورو کوچنیانو سره کښیناستل پیدایښتي (طبیعي) ده، چی زوریدل به ، ځکه ، چ
۰یوې خوا په دري نه پوهیدل او له بلی خوا به د نورو همټولګیوالو څخه لوي وو

راوړنه څه ده؟ لرنه یا پسی د دې کار په ځان

دا پښتانه زده کوونکي، نو باید ځانونه کم حس کړي او دا د کمی رنځ همدا د ښوونځي د
وه دا پښتانه کوچنیان نو په ډیرو ستونځو سره ځانونه و ی ۰ پیل څخه د ځان سره اخلی
۰پوهنیز ځاي ته رسولی شي

ه شي کولی، دا چې څو کاله دوي خو د دري ژبو زده کوونکو سره اصلاً سیالي ن
و خووروسته پاتی او له دې برسیره ځان ته په هغه ځاي بیا نه شي قائیل کیدی، چی ي
.تاجک يي لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

.په کابل کې د درس سیستم، چی طبعآ غیرقانوني دئ

چي ،لپاره په کې په پښتو زده کړې لیکلوست ځاي نه وو غیر قانونی په دې،چی د پښتنو دا جرآت د پښتنو کوچنیانو میندو ۰پښتانه یې د کمی په رنځ اخته کړي او کوي یې اوپلرونو هم نه دئ کړی، چی راپورته شي او دا خپل حق له دولت څخه وغواړي او دولت ۰خو تل په پښتو په پښو ختلی دئ

داسی وو، چی په هغی هغه تاجک کوچنیان هم نه شو پوهیدلی، له یوې خو ا یې کتابونه پښتانه خولا څه کوې:

: بیلګه

راوسه د دویم ټولګي لپاره کتابونه(دې ته مو ګوته ونیوله، چی درس په پښتو نه وو او لا ت پښو لاندې کوې) ، چی دري لیکل شوي وو، په هغي هغه تاجک مور د دا قانون دولت ۰ي خورا لوړ درس یې نه وي ویلی پوهیدی نه شي‌اوپلار هم، چ

انیول د دویم ټولګي کتاب د سعدي په شعرونو پیل کیدل یا نوره هم ښه له پنجکتاب څخه ر شوي وو، چي پیل یې داسی دئ:

کریما ببخشاي برحال ما که هستم اثیر کمندې هوا

د دریم ټولګي کتاب یې داسی پیل وو

۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ رانیم نام حق بر زبان همی

زه ډیره بخښنه غواړم، که په لیکنه کې مې کومه ناټیکوالی راوستې وې، زما هم درې) ۰(داسی ښه نه ده زده، خو پوهیدنه او پوهونه پرې کولی شم

زما د ترور ځوي په کابل کې اوسیده، چي زامنو سره به یې کله کله د لوست مرسته یما باندې به ګیر وو او له دې څخه چی ترڅو زه هلته وم راونه کوله، نو په همدې کر دا پریږده بل ځاي ما ورته وویل، چی ۰ووت، ځکه، چي د ځوی سر یې نه پرې خلاصیده ي د کتاب بل ځاي خو به بیا ساده وي، خو دی په دې ښکیل وو، چي په پیل ي ۰ته لاړ شه ۰پوه نه شي، نو بیا ورسته ورته ستونځی پیښیږي

ګران لوستونکي دې دې ته پام وکړي، چي دا څومره زورونکی او ستونځمن کار دی او ۰تاسو باور وکړئ، چي زما خوب یې له ځان سره همداسي د ستونځو په لور وځغلاوه

ما د ښوونځی د دویم او دریم ټولګي دا کتابونه، چی طبعآ په دري دي د پوهنی وزارت ل(خستل او د علومو اکاډمی ته می له ځان سره یووړترڅنګ د کتابونو پلورنځیو څخه وا اره دا دې دلته په ګوته شي، چي ما دا شپږ میاشتی د پوهني اکاډمی کي د دندې په توګه بیک ۰(تیرې کړلي

هلته مي دا کتابونه هغو د پوهی خاوندانو ته وښوول اوومې ویل، چی : داخو د دري ژبو تنو ونه یی داسې ستونځمن پیل کیږي او د پښزده کوونکو سره خورا تیری دی، چی درسد و زده کوونکو سره سوچ کفر دئ او د دولتي چارواکو څخه خورا تیری او د پښتو تر پښد د لاندې کول اود پښتنو کوچنیانو راتلونکي بې برخلیکه کول دې او د هغوی د ناپوهی او دولتي چاراواکو ده، چی دا بیا هم وایم، چی دا ستره ګوناه د ۰کمی رنځ باندې ګیرول دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ت دلایل یې پښتانه او دولـ ۰تر یوې کچې پښتانه میندې پلرونه هم دا ګوناه په غاړه لري
زیات راوړي، چی دا یا هغه دلیل دئ یا دا، مګر د چا تحقیرول بیا په ځانګړي توګه د
و زما دا حالت چي ما لیدلئ ، ذ ۰یانو تحقیرول هیڅ د منني نه دي او باید ونه منل شيکوچنـ
۰کینه یې راپارولی

ی نه زه ما په کوچنیوالي کی پنج کتاب، ګلستاب ، خلاصه او قدري لوستلي، خو په مانا یـ
په خلاصه او قدري یو څه پوهیدل، ځکه ۰پوهیدلی یم او نه زما استادان پرې پوهیدل
ه دا باور وکړئ، چی ز ۰چی هغه ژباړل کیدل، په پنج کتاب او ګلستان خو هیڅ نه پوهیدل
باندې نه پوهیدم او نه پوهیږم (هیله ده، چی ټیک به مې «کمند (ي) هوا »اوس هم په
ړای لیکلی وي) نو یو داسی کوچنی به ، چی په هیڅ کلمه دري باندی نه پوهیږي څه زده کـ
۰روحی ناروغئ ازاد وي شي او څنګه به له

ی ژبی دلته په المان کی پښتانه کړی شي ، په پښتو ژبه ازموینه ورکړي، د دریمی یا دویمـ
پرځای او په افغانستان کې خو د قانون له مخې دا لومړئ ژبه ده، نو پښتانه ولی داسی
ځانونه کم بولی اوولی د دې کمئ رنځ څخه ځانونه نه خپلواکه کوي، د قانون په
ښتو په المان یا کم له کمه په نورد راین وستفالن کې پـ ۰وردیوالی کې نه زیات او نه کمځلـ
۰د دویمې او دریمې ژبې په څیر پیژندل شوې او دا دلته د اوسیدونکو پښتنو له برکته

جه څه دا چې زموږ پښتانه کوچنیان په پښتو لیکلوست نه لرې ، د دې لاس ته راوړنه یا نتیـ
دۀ؟

د رنځ په پوره روښانتیا ویلی شو، چې د کوچنیانو روحیه به بیخی خرابیږي، د کمې دا خو
ې ځنې ځانګړوالي به یې شته وي، چ ۰سره به ګیریږي او یا به بیخي له ښوونځي پاتیږي
۰ کوچنیان به ځانونه ښه رسولی شي، چې د ما سره یې بیلګي شته

وه ه یاد کړ او و یی ویل، چی: په ید کابل پوهنتون یوه پوهاند خپل پخوانی وخت را پـ
وخت کې په پوهنتون کې ترسلو زده کړو شاوخوا په لومړي سمستر کې ناکام شول، د
هغو له جملی یوازی یو تن تاجک وو، چې هغه هم له هرات څخه راغلی وو، نو وګورئ
۰دا ستونځي او دا د کمئ مرض سرچینه، چې پښتانه ورسره خپل هیواد کې ګیردي

لې خپلو تاجکو ورونو ته په پوره درناوي قایل یم، ځکه چی دوي د خپل کلتور او خپـ زه
ژبې سره، چې د کلتور په ککره کې ځاي لري مینه لري او دوي او ژبی یې پوره وده
کړې او نور هم د ودې په لور روان دي، د کمئ مرض څخه ازاد دي، د ژبې سره مینه
کړه موږ پښتانه هم باید له خپلو هیوادوالو څخه دا زده ،لري او دا نه ترې تیریدونکې مینه
۰وکړو او له پښتو سره مینه پیدا کړو

هرڅه له مرکزه کیږي، د یوه هیواد هرپرمختګ یا وروسته والی د مرکز د کړنو لاس ته
۰راوړنه ده

نو د ژبې په هکله څه باید وکړو ؟

ږي، کم له کمه هغه خپلې لومړنئ لومړی : پښتانه، چی په ښار کې له هرچا سره مخ کیـ
یې خبرې باید په پښتو پیل کړي، که بیا یې ځان د قانون په څټ اړیین باله او پښتو
دا د ،په دې هکله باید په کابل کې تل داسی تبلیغ شي ۰پرېښوله هغه ته دې بیا پام وکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

انه پښتو ٠تيت پاښوله لارې او همداسې د ليکنو ، اخبارونو او مجلو له لارې، لنډ او اغيزمن ا دې نه خپه کيږي، که څوک ورته ووايې، چی په پښتو نه پوهيږي، خو د خواشينی ځاي د ٠دی، چی پښتانه له پښتو تير شي

مخ او د نورو غوره ځايونو ترمخدويم: په کابل کې په ځانګړي توګه د پوهنې وزارت تر ار بايد نا بايد په کابل کې د پښتنو کوچنيانو لپاره د پښتو ليکلوست غوښتنه وشی او دا ک ٠پريکيدونکې دوام وکړي، تر څو دا قانون پلی شي

دريم : په همدې ډول بايد د کابل پوهنتون، د پولې تخنيک پوهنتون او د لوړو ښوونو اد انې خپری شي او دا تل، چی په کی ليکلي وي: د پښتون استېټ کې مخ په جوړښتونو ٠دنده ده، چی خپل درسونه په پښتو ورکړي، چی دا امر قانون کوي او داسی بايد وي

دنده هم ده، چی د زده کړو بيرته ورکونه يانی ازموينی او پښتون همداسې د زده کړي د لپاره همداسې امر بايډ نورو درې ژبو او داسې نورې په پښتو بيرته ورکړي او د تاجکانو وي، چې خپل کارونه په دري سرته ورسوي.

پښتو پوهنيزه کيدنه

ډاکتر ماخان ميرړی شينواری

پښتو بايد په پوهنه کی د پښتنو د اړتياو پوره کيدنې جوګه وي، که نه، نو بيايې بايد پريږدو٠ ژبې همداسې له منځه ځي، چی اړتيا ورته نه وي او بله ژبه يې دا اړتياوې پوره کړي٠

د يوه قوم وده او د هغه قوم دژبې وده يو له بل سره سيده او په څټ اړيکې لري، دا په دې مانا، چی د يوه قوم ودې سره د هغه قوم ژبه وده کوي او په څټ: د يوه قوم ژبه، چې وده کوي، نو دا د قوم وده ځان پسې لري(بخښنه غواړم، چی دا می شميرپوهنيز وليکه، چې د سيده او په څټ اړيکو څخه وغيږيدم). په خپله ژبه ليکلوست له دې امله هم اړين دی، چیٍ له يوې خوا ژبه ژوندی پاتيږي او له بلې خوا ژبه اسانيږي، چی دا د ژبی اسانول بيا په ځان پسې د قوم پوهنيزه - او زر وده هم لري٠ موږ پښتانه هم دې ته بايد خپل پام راوګرځوو، چی ژبه مو پوهينزه شي، ساده شي، چی زر پوهوړ کيږي او پښتانه د کمی ناروغی څخه راباسي، روحيه يې قوي کيږي، د ژبی او د قوم او همداسی د قوم د روحي ودې په ساده ډول لوړيدلی شي٠ بې له پوهنې د قوم هراړخيزه وده که ناشونې نه وي کم له کمه خورا ستونځمنه کيږي او پڅه کيږي٠

پښتانه له يوې خوا د پوهنې څخه وروسته پاتی دي او له بلی خوا کومو پښتنو، چی پوهنه خپله کړې هغه يې زياتو په پښتو نه ده زده کړې، چی له دې امله پښتانه په پوهنه کې د پښتو پوهنيزو ترمينولوجيو څخه لرې پاتې دي يا نوره هم ښه: پښتنو هڅه نه ده کړې ، چې په پښتو کې پوهنيزې ترمينولوجې ورمنځ ته کړي او همدا ناپوهوړ ې نومونی يا هغه نومونه يې چی په مانا يې نه پوهيږي يا يې په ستونځو په مانا پوهيږي، تراوسه ساتلي٠ دا چی دا کار تراوسه ولې پښتنو نه دی کړی زيات دلايل به ولري، خو هغه يې زه دلته نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځیرم، یواځې دومره وایم، چې پښتنو خپلې ژبې ته په پوهنه کې غوره والی نه دی ورکړی او بې د تړاوکلمو یا تړنکلموځخه نور څه په پوهنه کې نه کاروو، دا کلمه نه لیکم چې نه یې لرو بلکې نه یې کاروو، دا ځکه چې زیاتې پوهنیزې نومونې - په تیره بیا د لومړنیو زده کړو لپاره - په پښتو کې تراوسه ساتلې پاتې شوې او شته خو موږ نه دې رامنځ ته کړې او تراوسه هغه خپلې د پردیو راپاتی په پوهنه کې ورسره بلدې پردۍ پرې نه پوهیدونکې نومه ونې کاروو. تراوس دا کار په پښتنو کې چا نه دی کړی، چې ژبه یې پوهنیزه شي.

ما په دې اخرو کالونو کی زیار باسلی دی، چې د پښتو پوهنیزه کیدنه کی خپلې هلې ځلی وکړم، زه په دې وتوانیدلم، چې په خپل مسلک شمیرپوهنه(ریاضي) کې د لسو کتابونو(اوس له څلوېښتو اوښتي) په راټولونه او ژباړه بریالی شم. (زما لومړی راټولونه په نږدې ۹۰۰ مخونو کې چاپ شوې، دا کتاب زیات پراخه شمیرپوهنیزه خوندیونه (متن) لري، دا ډاډ هم باید ګرانو هیوادوالو ته ورکړم، چې په دې سویه کتاب زموږ په ګاونډیو هیوادونو کې نه دی چاپ شوی(دادې راته ګران لوستونکې اجازه راکړي، چې د خپلو لیکنو لپاره تبلیغ وکړم، دا هم د هیوادوالو وپوهنې ته د راکښنې او ډاډ ورکونې له امله، چې پښتو د پوهنې ژبه ده او دا توان لري، چې پوهنیزه شي، که چیرې پښتانه وغواړي)) ما دا کتابونه په پښتو لیکلې، دا په دې مانا، چې شمیرپوهنیزې نومونې مې له پردۍ ژبې په پوهنه کې ورسره بلد نومونو، چې په مانا یې نه پوهیږو، په خپلی په پوهنه کي ورسره نابلدې ژبی، چې پرې پوهیږو اړولي. موخه داده، چې ما شمیر پوهنه په ټوله مانا، تر کیدونکې پولی پورې په پښتو لیکلی او ژباړلي. موږ- لکه چې ګوته می ورته ونیوله- په پوهنه کی د خپلې ژبې سره بلد نه یو مګر ژبه مو دا توان لري، چې مسلکي- کم له کمه هغه لومړۍ نومونی، چې د لومړیو زده کړو لپاره اړین دي- په پښتو ونومول شي. زه له پیله داسی پیل کوم، چې موږ پښتانه سره وپوهیږو ، چې دا نومه ونې تر کومې سویې پورې سماندیزې(منطقي) دي او منل کیدی شي.

یادونه: د منلو وی دلته اړیین ځکه نه دی، چې دا څه چې ته د نورو ژبو انډول په خپله ژبه لیکو، چې تراوسه نه دی لیکل شوی، دا باید همداسې وي، یعنې دا همداسې دی او منل کیدو ته اړتیا باید ونه لري او نه یې لري.

دا چې موږ د ټولو پوهنو په تیره بیا د شمیرپوهنی سره په خپله ژبه نابلد یو، نو له پیدایښته (طبعآ) دا څه چې راته پاتې دي او یا څه چې لرو، هغه د شمیرپوهنی مسلکی خلکو له خوا منځ ته نه دي راغلي، که غواړئ وبه وایم، چې زیات کار یې کړی دی، خو د شمیرپوهنې قانونمندۍ ته په کې پاملرنه نه ده شوې او یا نه شوه کیدی.

دا هم غواړم په یاد ولرم، چې ما دا څه په خپلو شمیرپوهنیزو کتابونو کی د هرڅه یانی تر ښوونو پورې روښانه کړي، خو د دې لپاره، چې یو بل سره یو اند ته ریشو، اړیین ګڼم، چې دا لږ وڅیرم، په دې موخه، چې خبره مو سره یوه شي او راټلونکو لپاره دا ستونځی اوبی (حل) شي.

د یو څه یا په ټولیزه توګه د شیانو نومونې یا د پیدایښتي ژبې څخه رانیول کیږي او یا که دا نومونې په پیدایښتي ژبه کی نه وي(که دا هره ژبه وي بې پروا ده) دا نومونې بیا خپلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانيزې لارې لري. ځنو شيانو ته چې نوي پيژندل شوی يا تعريف شوي وي، که هغو ته په هغه اړونده پيدايښتي ژبه کې نوم نه وي، نو بيا د هغه چا نوم، چي دا څه يی د لومړي ځل لپاره پيژندلي، ورکول کيږي، لکه د څيلسيوس يا سيلزيوس د تودوخی درجه او همداسی د کالوين دتودوخی درجه يا هغه لکی لرونکی ميتيوريت يا که غواړی ستوری، چی څمکي ته نزدې راغی د لومړي ځل لپاره د « شومخر» له خوا کشف يا وميندل شو ، چی له دي امله د شومخر(انګريزان يې شوميکر بولې) په نامه ياديده. ګران لوستونکی به له داسی نومونو سره پوره بلد وي. داسی بيلګي زياتې شته لکه د يو ډول زور، چی په ماخ کچيږي او ماخ (مخ) يو اتريشي فزيک پوه دی ياني په فزيک کې يو د کچ يووالی يا يوون(واحد) ماخ دی. موږ بايد د پښتو نومونو ته هک پک نه شو. غوره په نوموونو کی د هغه شي پيژند يا تعريف دی. د پيژند له مخی يو څه پيژندل يا ټاکل کيږي، چی په دې کي بيا د نوم سره ساده بلديدنه کيدونکی ده.

زه په الماني نومونو ښه پوهيږم نسبت و عربی نومونو ته، چې زموږ په هيواد کي، په دري ژبه کې نه دا چې ورځني(مروج) دي ، بلکه خپل کړي يې دي او له هغې څخه سم پوهيدنه زما لپاره پوره ستونځمنه ده. زه له دې امله هڅيږم، چی دا نومونه تر کيدونکي پولې پورې په پښتو وليکم او که نه بيا نو هغه په نړی کی ورځنی بلد نومونه رااخلم، چي هغه د ګرانو لوستونکو تل په کار راځي. د پښتو نومونو څخه بايد ونه ډار شو، دا کار که څه هم ستونځمن بريښي، ناشونی نه دی او باور وکړی، چی يو ځل موږ ورسره بلد شو(دا کار د ځوانو زده کونکو لپاره بيا پوره ساده او له لومړي سره پوهوړ دی) بيا پوره ساده هم دی او د ستونځوبيو(دستونځو د حل) لار مو يواځي همدا ده، چی د لومړی سره بايد د پوهنی سره په پښتو بلد شو بيا به زموږ کوچنيان دا ستونځي ونه لري. موږ په ښوونځی کې نه پوهيدو چی مثلث به نو څه وي؟ خو د پيژند له لارې راښودل کيده. له دري ګوډي يا دربګوټي او که غواړی: دريکونجي څخه به سملاسي پوه شي، چی دا په يوه هواره څرنګه څيره ده ، چی درې ګوډه يا ګوټه يا کونجه لري.

ګرانو هيوادوالو !

که چيرې وغواړو ، چې ژبه مو پوهنيزه شي، بايد پوهنه په پښتو شي. دا په پښتو نومونه په پښتو پوهنيزه کونه کې ور دننه کونه اړيين دي. وروسته به بيلګي راوړم، چي که دا نومونې په پښتو نه شي، پښتو مو بتي يا په کراره- د ليکلوست پښتنو منځ کې - مګر له منځه ځي، ځکه، چی په غير له تړاو کلمو څخه نور څه په کې د پښتو نه شته او د دې يو لامل دا دی، چې زياتو پښتنو زده کړې په پښتو نه دي کړي او له بلې خوا تراوسه دا هڅه نه ده شوې، چی هغه د پوهی سره بلد پښتانه يا په بل ډول په پوه سمبال (سنبال) پښتانه دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهنه سمه په پښتو کړي یانې د ټراو کلمو څخه پرته یې نومه ونې هم په پښتو کړي. دې ته به بیا هم ګوته ونیسم، چې دا نومه ونې، چې په پښتو نه شي، زموږ راتلونکي پښتو له لاسه ورکوي. ګورو، چې دا اوس همدا پښتانه مقاومت کوي، چې دا پښتو نومه ونې دې پښتو پوهنو ته نه راننوځي او لامل یې دا دئ، چې دوي نه غواړي د پښتو نومونو سره یا ځانونه بلد کړي او یا یې د پښتو نومونو سره ستونځي پام ته راځي، چې دا ډول اندونه زما په اند سم نه دي. پوهنه په خپله ژبه ساده او زر پوهوړ کوي. د دې څخه موږ پوره ستونځي لیدلي، چې دا نومه ونې دا عربي راته همداسې ناپوهوړ وي لکه د المانې. زه په شمیرپوهنه کې د دې پوهنیزو نومه ونو سره بلد شوم، چې پیل مې وکړ، شمیرپوهنه په پښتو ولیکم او په شمیرپوهنیزو نومونو هم وپوهیدم، چې څه څه ته وایي.

د دې لپاره ، چې ښه بلد شو، چې پوهنه او همداسې شمیرپوهنه په پښتو څومره ساده او اړینه ده یو څو بیلګي راوړم او دا بیلګې هغه په پوهنه کې ورسره بلدې پردئ ناپوهوړی ترمونولوژي او په دې نوې په پوهنه کې ورسره نابلدې پوهوړې پښتو ولیکم .

په شمیرپوهنه کې بیلګې، هغه چې ورسره بلد یو مګر زیات وخت یا تراوسه مو یې په مانا نه پوهیدلو ته مو ځانونه اړیین نه دي بللي:

دایره : د یوې سطحي د تمامو نقاطو سیټ ته، چې له یوې نقطی داسې په نامه مرکزي نقطی څخه یې فاصله، چې شعاع یې بولو مساوي وي، دایره وایو.

ګورو، چې په پورته بیلګه کې له : د یوی، ته ، چې له، څخه ، وي، بلل،۰۰۰ نور څه په پښتو نه دي. یانې هغه څه، چې پوهنیزه غوره والی لري، په پښتو نه دي او یو د ښوونځي زده کوونکی یې په مانا نه پوهیږي۰، زه دا اوس هم کله کله په فکر کې شم، چې «نقطه» به په «ط» وي او که په «ت»

زما لیکنه :

ګردئ: د یوې هوارې د ټولو ټکو ډیری ته، چې له یوه ټکې، داسې په نامه منځټکی څخه همغه یا برابر واټن - چې وړانګه یې بولو- ولري ګردئ وایو.

دا هم غواړم په یاد راوړم، چې موږ په کلو کې دایره نه ده پیژندلې او د کلی خلک اوس هم نه پرې پوهیږي، چې دایره به څه شی وي. دلته، چې کله کله د افغانانو سره په موټر کې ناست یم، نو کله، چې په یوه ګردې راشو، نو دوي نه وایې، چې له دې دایرې بلکه وایې ، چې له دې ګردئ زیات وخت زموږ پښتانه، چې کله کله د مرکزي نقطي په ځاي منځټکی واوري ، نوخاندي، دا ځکه، چې منځ ټکی یې له خپلې ژبې دئ او تراوسه یې منځټکی نه دئ اوریدلی. څوک چې څه د لومړي ځل لپاره واوري ورته بل ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکارېږي، مګر دا باید په ګوته کړم، چې هر یو پښتون په منځنکي پوهیږي، که څه هم ورته هکپک شي.

ګورو، چې دا ټول په پښتو او له ستونځو ازاد دي او که څه ځای کې ستونځې ولري، هغه زر اوبيوړ(حل کیدونکی) دي. دې پردیو ناپوهوړو نومه ونو ته ما په دې هکله یوه کتاب هم » شمیرپوهنه له عربی په پښتو« د نامه لاندې لیکلی، چې هغې ته هم د ګرانو لوستونکو پام را اړوم. دا خواشیني به همدلته وکړم، چې کوم کتاب، چې په پښتو لیکل کیږي، د هغه چاپ کتابونو (تیراژ) د زرو څخه نه جګیږي، چې د هرچا لاس ته نه شي ورتلی٠ زه په دې پوهیږم، چې زما کتابونه به هم د لږو لوستونکو په واک کې وي او هرچا ته به يې پيداکيده هم ستونځمن وي. دا زما د شمیرپوهنې کتابونه کم له کمه د کابل، خوست ، کندهار او ننګرهار پوهنتونونو کې د لوستلو لپاره شته٠

یادونه: موږ په افغانستان کې ، چې شمیرپوهنیزنومونه عربی دي، په سیده کرښو رابندې څیرې د اړخونو له مخې(د اضلاعو) له مخې) څیړلي. زه دا سیده کرښو باندې رابند نومونه د ګوډ(ګوټ یا کونج) له مخې څیړم، چې موږ پښتنو ته دا کار ساده والي پیښوي، نو له دې امله زه درې ګوډی، څلورګوډی ، پنځه ګوډی او ډیرګوډی وایم، چې وروسته به بیا پوره روښانه شي٠

د بیالوژي څخه یوه بیلګه (تراوسه): که په یوه مرطبان(مرتبان؟؟) کې یو ممبران کیږدو او د ممبراب یوه طرف ته د مالګي غلیظ محلول واچوو او بل طرف ته یې رقیق، نو ګورو، چې د مایع حرکت د مالګی له رقیق محلول څخه د مالګي د غلیظ مخلوط یا محلول په طرف صورت نیسي.

له دې وروسته وړاندیز:

که چیرې په یوه لوښي کې یوه پرده (دا به ژویزه پرده وي، چې اوبه یا بل بهیدونې(مایع، خو نه اوبلن) ترې تیریږي) واچوو او د پردې یوه لور ته ټینګ ملګوبی واچوو او بلې لور ته نری ملګوبی واچوو، نو ګورو، چې د بهیدونی خوزښت له نري ملګوبي څخه د ټینګ ملګوبي په لور ځان نیسي یا په لور وي.

دا دواړه دې ګران هیوادوال سره پرتله کړي او داسی دی فکر وکړي، چې د لومړي ځل لپاره د داسي لیکنې سره مخامخ کیږي او ودې ګوري، چې کومه لیکنه ساده او زر پوهوړ ده، چې بیا یې ورته ښوونکی روښانه هم کړي.

کیمیا څخه بیلګه (تراوسه): که چیرې یو محلول ولرو او په هغه کې د خواست سره نور څه هم حل کړوتر هغې چې نور څه په کې نه حل کیږي، نو دې محلول ته ٠٠٠ وایو٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما وړاندیز یا پښتو یې : که چیرې یوه اوبې کې وغواړو نور څه هم اوبې کړو، ترهغې چې نور څه په کې نه شي اوبې کیدی، نو دې اوبې ته ۰۰۰ اوبې وایو۰

ګران هیوادوال دې ورته نوم وټاکي، چې د پښتنو لپاره اسان وي. دلته خو یو ډول اوبی روښانه شو، چې نور څه نه شي زغملی.

وایي، په عربي ورته مشبوع، چې د دواړو مانا موږده. نو راځی، چې موږ یې وبولو.Gesätigtدې اوبی ته په المانی کی ګورو، چې په مشبوع خو به موږ هیڅ وخت نه یو پوه شوي، چې مانا یی موږ ده مګر زه یې د المانی نوم څخه، چې یوه پښتون کیمیا پوه مې ورته پام راواړاوه او وپوهیدم، چې دا اوبی، چې نور څه ځان کې نه شي اوبی کولی یا نه شي زغملی مړیږي، یا موړ شي، چې له دی امله یې موږ اوبی بللی شو.

په فزیک کې : که یو موټر په یوه ساعت کې یو څو کیلو متره لار ووهي ، دا سرعت بولو. یانی واټن په وخت او وایو، چې د موټر سرعت په یوه ساعت کې ۰۰۰ کیلو متره دئ او په وخت کې د سرعت تغیر ته تعجیل وایو. دې ته موږ پښتو ویونه چټکتیا اوبیړه لرو.

نو که موږ په پوره چټکتیا دا سرعت چټک نه کړو او په بیړه دا تعجیل بیرنی نه شي، نو په بیړه به مو بیړه ، د تعجیل او چټک به مو د سرعت لپاره خپله چټکتیا د لاسه ورکړې وي یا به مو خپله چټکتیا د سرعت او خپله بیړه به مو د تعجیل لپاره له خوزښت څخه ایستلې وي.

دا یادونه دې بخښنه وي:

ما د هنر په هکله زما د یوه دوست لیکنه ولوسته۰ په دې لیکنه کې له دوه ډوله هنر څخه خبری وي، چې هنر یې په پوره هنر د هنر په کلمو کې نغښتی وو۰ د ده په کلمو یو استاده هنر او بل متحرک هنر وو ۰ زموږ دې لیکوال دا استاده هنر د پښتو په پښو ونه دراوه ، چې ولاړ هنر شي او نه یې دا متحرک هنر د خپل خوزنده هنر لپاره له خوزښت و یوست۰ که موږ د بل څه همداسې استاده متحرک پریږدو، پیدایښتي ده، چې پښتو له پښو لویږي او بې خوزښته یا ناخوزنده پاتیږي۰

دلته دې د ګرانو هیوادوالو دې ته پام وي، چې هغه نومونه، چې شمیرپوهنیز او تخنیکي او یا بل پوهنیز کیدي شي، په تخنیک او نورو پوهنو کی ونه کارول شي، زر له منځه ځي، ځکه چې ژبه د کمښت سره مخامخ کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ياد دې ولرو، چې هغه نوم، چې له پيداينتي ژبې و پوهنيزې ژبې نوموونې ته، كه فزيک وي، كيميا ، شميرپوهنه وي، ټاكل كيږي، هغه نو دا څه، چې وغواړو وپيژنو، كره نه په ګوته كوي٠ په دې څه چې پوه شو، نو د اړونده پوهنې څخه ورته پيژند (تعريف) وركول كيږي او د پيژند له مخې د دې نومه ونې ټول خويونه روښانه كيږي. دې لاس ته راوړنې ته رسيږو، چې هر نوم د هغه اړونده پيژند څخه جوت لاس ته راځي.

داسې ويل كيږي، چې دا نومه ونې دې يو دولتي ډله، چې د همدې لپاره ټاكل شوي وي، منځ ته راوړي، خو ترهغې بايد ډيل وكړو، چې د وخت له لاسه وركونه ده، له بلې خوا ويلی شو، چې همدا د پوهې خاوندان دي، چې بيا به هم دا نومه ونی منځ ته راوړي او دا چې دا كار اوس وشي، دا د راتلونكې لپاره يوه مرسته ده٠ دا خو اوس هم كيدی شي، چې د اړونده پوهې خاوندان په ګډه خپل اندونه يو له بل سره بدل كړي، چې خپلې ژبې ته پوهنيز اړخ وركړي٠ هرڅوک، چې يو څه كې لوړې پوهنې كړې وي، هغوی د دې توان لري، چې مناسبې نومه ونې په پښتو هم وټاكلی شي٠

د ژ بې پوهنيزه كيدنه كه د ژبې سوچه كيدنه:

كه څوک وغواړي، چې ژبه دې سوچه شي، نو بيا دې د غرونو او رغونو څخه نه راوځی٠ څومره چې د بيلابيلو قومونو او ولسونو اړيكې سره نزدې كيږي په همغې سويه كلتورونه- چې په ككره كی يې ژبه ده- يو په بل اغيزې لري او يو د بل د ژبو څخه څه رانيسي. په پوهنه كی هم هر څه په يوه ژبه كې نه شي پيداكيدی، نو بايد دا څه نومونه له بلې ژبی ومنې٠

زما موخه په دې بنسټ د پښتو پوهنيزه كيدنی څخه د پښتو اسانونه او پرې زر پوهيدنه ده نه د پښتو سوچه كيدنه. كه كوم څه ته خپل د پښتو نوم لرو او يا مناسب نوم ورته پيداكولی شو، خو ښه او كه نه، نو بيا د بلې ژبې نوم بايد وي او يو نامناسب نوم بايد ورته ونه كاروو

په راتلونكې كې زما موخه دا ده، چې هغه د لوړو زده كړو پښتانه بايد په خپلو مسلكونو كې يو له بل سره په پښتو نومه ونو كې خپل اندونه ګډ كړي او په دې توګه پښتو ته هم د پوهنې په لور لار وازه كړي، كه نه نو بيا مو پښتو له اړتيا لويږي او موږ پښتانه بيا بی پښتو كيږو، چې ګوندې بيا به پښتانه نه يو٠ په نړی كې زيات انسانان هڅيږي، چې واړه كلتورونه له منځه ولاړنه شي او موږ پښتانه، چې په دې اوسيد ځاې كې له نورو ګاونډيو

(c) ketabton.com: The Digital Library

 څخه پوره زيات يو، ياني د پنځوس ميليونو په شا وخوا، نو بايد داخپل کلتور، چي په ککره کی پښتو ده او د پښتون قوم په پښتو ژوندی دی، د لاسه ورنه کړو او کره پښتانه پاتي شو، تراوسه خو د پښتنو په هغه پښتونولی پاتې دی، چی هغه مو نور په کار نه راځی، چی انتقام په خپلو منځونو کی مرګ ژوبلې او ۰۰۰ او دې۰ راځی، چی اوس پښتانه په پوهنه پښتانه شو او د پښتو د ودې له لارې او د پښتو ژوندی پاتی کيدو له لارې خپله پښتونواله نړی ته وښايو او نړی ته څرګنده کړو، چی نه مو پښتو په ټوپک کې ده او نه پښتانه يو اځې د ټوپک سره بلد دي ، يانی په پوهنه کې هم پرمخ تلی شي ۰

زه ټول پښتانه، چی په کوم مسلک کې مسلکي وي،په ځانګړي توګه د پيداينښتي يا طبيعي پوهنو پښتانه دې ته رابولم، چې هغه د خپل مسلک کتابونه يا راټول او يا وژباړي او دا کوښښ هم وشي، چې د کيدو په حالت کی دا مسلکی نومونه هم په پښتو کړي، خپل وړانديزونه وړاندې کړي، چی د مسلکي پښتنو مشوره ورسره وي۰ په دې اوس حالت کې بيا اخرنی پريکړه د هغه چا ده، چې څه ليکي۰تر هغې دې دې ته نه ګورو، چی دولت دا خپله دنده په لاس واخلی کتابونو ليکلو ته افغانان چمتو کړي، زموږ پښتو ژبی ته د دندې په توګه هم دا امکانات برابر کړي، چې پوهنيزه شي او دا په هغه پوهنيز ډول، چې د ژبی مسلکی کليمی مو په راتلونکی کی د لاسه نه وې ورکړي۰

که دې پورته بيلګو ته پام وکړو، نو وبه ګورو، چې زموږ پښتو نومه ونی ساده او زرپوهوړ دي۰ موږ به د مشبوع په ځاي په موږ زر وپوهيږو.

کډ کار اړيين دی. د لانور ګډ کار په هيله.

دلته دې يو څو لنډو يادونو اجازه وي، چې بې له سرليک يې راړو:

داسې کيدی شي، چې يو څه يا يو شی يوه ځای کې وی په يوه بل ځای کې نه وي، ځکه چې هلته به يا دا ستونځې نه وي او يا دا د شيانو څرګنديدنې، نو بيا د بل ځای نوم بايد وکاروو. کيدی شي، چې يو څه په بيلو بيلو ځايونو کې په بل نوم نومول شوي وي، چې دواړه يې سم دي او دا په ټولو ژبو کې داسې شته.

د بيلګې په توګه که وی (لغات) ځلوبې نوم را واخلو او په هسکه مينه کې له چا وپوښتې، درته وبه وايي: په پارچاوونو (له لوړې چې کښته اوبه لويږي يعې اوبه په زوړي لويږي دا په دې معنا چې زوړوبې) کې چې په ژمي کې اوبه رالويږي ، د دې څاڅکي، چې په څنګ کې لويږي يخيږي او د وخت په تيريدو سره دا سې تيرې د ستنو يا ميخونو يا موږيو په څير د يخ ټوټې ترې جوړيږي او همداسې د ځنو وښو يا بوټو په منځ کې دا کله کله ګړې وړې، خو نه خوړي وي ، جوړيږی چې دا موږ ځلوبې بولو.

که دا پوښتنه په جلالکوټ کې له چا وکړي، چې ځلوبې پيژنې؟ نو هغه به درته دا کړې وړې خوړې په ګوته کړي، خو دوی هم بيا دا د هسکې مينې نوم، چې پرې وپوهيږي را

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخلي او باید هم، دا بیا د معلوماتو د ردبدل له لارې منځ ته راځي (زما په اند به دا نوم له همدې ځلوبیو را اخستل شوی وي).

ځنې کسان په دې اند دي، چې دا اوبه چې یخې شي، زوړوبی دې. دا اوبه چې پرې رالویږي، دا زوړوبی دی، خودا یخ چې وشي او ځلیږي، نو دا ځلوبی دي.

یوه بله بیلګه یې د ناسم نومونې د مایع پښتو نومونه ده. دا نومونه زما په اند هغو کسانو کړې، چې نه یې د اوبو فزیکي خوي ته پام کړي او نه یې په یوه بله د باندنۍ ژبه واک لروده او همداسې دیوه ځای وي، چې هلته واوره نه شي، چې له امله یې اوبلن نوم نه دی اورېدلی.

څوک چې دریږي موږ ورته درېدونکی وایو، چې کښیني کښیناستونکی ورته وایو، همداسې تلونکي، ځغلیدونکي او په پای کې بهیدونکي یا بهیدونکي هم لرو. دا هغه څه دي، چې بهیږي. تیل، شرومبې، شیدې او اوبه، دا ټول بې له دباندنۍ اغیزې بهیږي، نو بهیدونکي دي او نه لکه زموږ دا اوس نومونه ،، اوبلن،،. اوبلن د اوبو خوي دی او نه د دې نورو بهیدوکو. اوبه که جوش کړې، نو تښتي یا بخار شي او تیل او دا نور که جوش کړې، نو اوبه ترې تښتي یا بخاریږي او پخپله ټینګیږي.

اوبه ترې تښتي یعنې څّه؟

دا د یوه بل څه سره مخامخ کیږو، چې هغه د بهیدونکو او کلک نومونو سره توپیر لري. دا بل ډول بدن یا د موادو بل ټولګی لاس ته راځي او هغه تښتیدونکي بدنونه دي، چې پرته له اوبو شتون لري. دا غازونه دي، چې تښتي. تښتیدنه د غازونو خوي دی، نو که غازونو ته تښتیدونې ووایو هم بده به نه وي او د خوي څخه یې مناسب نوم راجوړ دي.

هیله ده، چې د داسې نومونو څخه ونه ډار شی، دا داسې ده، که منې یې یا نه. دا د چا د خوښې کار نه دی.

یوه بله یادونه:

ما د علومو اکادمي، پوهنتون او په نصاب کې د محترمو پوهانو څخه وپوښتل، چې عرب به کره څه ته وایي. هر یوه یې تعریف وکړ او ځنو به یې بیلګه هم راوړه لکه د ځمکې کره، خو په هغه معنایې چا فکر هم نه وو کړی.

عرب د فوټبال توپ ته کرته القدم وایي (زه هغه ګردی ت نه شم لیکلی بخښنه دې وي) یعنې د پښو غونډوسکه. په ټولو ژبو کې دا همداسې ده، خو موږ یې د پښتو نوم څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاربړو، ځکه چې په پښتو باور نه لرو، ورسره بلد نه يو، فکر نه کووو چې دا هم يعنې پښتو هم هر څه، چې نورې ژبې يې په پيداښتي توګه لري، لري.

که دا ځانپالنه يا ځانستاينه وبرښنده، نو ډېره بخښنه دې وي:

د اول ځل لپاره مې شميرپوهنه په پښتو کړې. دا په دې معنا، چې د لومړي ځل لپاره مې يوه پوهنه په پښتو کړې. دا نوي ګام دئ او ستونځې يې هم همدومره ډېرې دي. له دې سره زموږ مشران ځکه شتونځې لري، چې هغوی دا نوي يا په پښتو څه، چې ورسره بلد نه دي، نه شي منلی او ځغملی، که څه هم زموږ کوچنيان او ځوانان په دې پوهيږي، د بيلګې په توګه، که تاسو يوه د پنځم ټولګي زده کوونکي څخه پوښتنه وکړی، چې مثلث څه ته وايي، نو درته وبه وايي، چې نه پوهيږي او که هندسه باندې پوه وو، هغه هندسي تعريف به يې درته وکړي، خو که ورته ووايې چې درېګوډی يا درېکونجي يا درې ګوټی څه شی دی، نو درته وايي، چې هغه څه چې درې ګوډه، - کونجه لري او همداسې څلورګوډی، - کونجی، پنځهه ګوډی، - کونجي او ...

موږ بايد پښتو نومونه په ژباړه کې، چې زموږ له پاره ډېره غوره ده، هم وکاروو او پرې نه ږدو، چې د کاروني راڅخه پاتې شي، ځکه چې بيا ورکيږي. هغه څه چې لرو، هغه بايد ټل استعمال کړو.

په ځنې ژبو کې د يو څه له پاره ، نه داسې نه ده، د يو څه د دوه لورو(دننه او دباندې لورې) له پاره بيلابېل نومونه شتون لري اوځنو ژبو کې دا يو نوم لري، لکه د عربي زاويه. په يوه ودانی کې همداسې په يوه پټي کې موږ دوه ډوله په پښتو زاويې لرو، چې موږ په پښتو کې د دې له پاره دننني زاويه کونج او دباندئ زاويه ګوډ بولو.

په الماني کې هم دا دوه کونج او کونج توپير لري، خوپه انګرېزي کې نه، لکه فارسي کې.

غمازه مه کوه بې ځايه او دا هسې هڅې ته مې له غيرې بيلولی جانا ن ګوره نه شي

که چيرې تاسو د کومې ژبې وي ګوګل کړی، نو زياتې معناوې به ترې لاس ته کړی، چې بيا ترې هغه موخوره نيول کيږي.

د بيلګې په توګه تاسو د out put معنا په عربي وغواړی، وبه ګوری، چې څومره معناوې لري.

ډاکتر ماخان ميرړی شينواری

د پښتو سره دنوروژبو زده-کوونکوستونځې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرانو لوستونکو!

که ما دا لیکنه یو ساعت د مخه سرته رسولې وی، بل ډول به وی، خوداسې بیا د خوب ته تګ وروسته یا بیا خوب ته د تګ وخت کې ورته هکپک هم شوم او د لیکنې بڼې یا خونديونې هم بڼه بدله کړه. زه دې کار ته لږ هکپک هم شوم، چې پښتوربښتیا په څنو برخو کې د نوروژبو سره پوره توپیرلري او غزېدلې ده، چې له دې امله د نوروژبو ویونکو له پاره یې زده-کړه لږستونځمنه ده.

زما دې خوب ته تګ کې فکر شو، چې زموږد پښتو غونډالو د کړنو د ډول سره څنګه نومځاینیوي بدلیږي؟

دا اوس لږروښانه کوو:

دلته به له سره داسې یوڅه هم راوړو، چې زموږد نورو ژبو یاپه ځانګړې توګه درې ژبې افغانان ولې اوڅنګه له پښتو سره ستونځې لري اودا څنګه روښانه کولی شو، چې دا ستونځې اوبی کړو؟

زما دې ته پخوا فکرنه وو، ما غوښتل، چې په نومځاینیوو څه ولیکم، نو دې ته مې راپام شو.

په نورو ژبو یا لږترلږه په درې اوالماني کې د کړوني له پاره په رول کې د راتلونکې-، تلونې- لنډ – او اوږد تیر وخت له پاره بدلوننه راځي، خوپه پښتوکې دابل ډول دی، چې دلته لږرڼا په اچوو.

درې بیلګې به راوړو، بیا به خبرې پرې وکړ.

لومړۍ بیلګه: تلل

زه ځم.

زه به لاړ شم

زه لاړم.

زه تللم

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه تللی وم.

په دې بیلګه کړنه وخت-اړوند بدلیږي او کړونی نه بدلیږي.

د دا ډول کړنو ډولونه او کوموالی باید وڅیړل شي اوروښانه شي، چې کوم او څنګه بدلیږي (ګردانیږي).

پوښتنه: په تلنه اوتګ کې به څه توپیروي؟

دویمه بیلګه: لیدل، کتل، که دا سره په ګډه بڼه بدل کړو.

زه ګورم.......... زه وینم

زه به وګورم.... زه به ووینم

ما کتل .... ما لیدل

ما وکتل........ما ولیدل

ما کتلي وو.... ما لیدلي وو

دا ښی او کین د دویمې لیکې وروسته سره بدلیدلی هم شي.

په پورته کړنو ،، لیدل،، او هم ،،کتل،، کې ګورو، چې دا د نورو کړنو غوندې بلدې ګرامري لارې نه لري، چې له لیدل څخه ګورم او کتل راځي. موږباید نورداسې بیلاړې کړنو ویونه هم پیدا کړو او هغه ځانګړي وڅیړو.

پوښتنه: داسې ویونه په نوروژبوکې هم شته، خوهلته یې موخه سره بیلیدلی شي. پوښتنه دا ده، چې ایا ،، لیدل،، او ،،کتل،، همغه څه یا کتمت دي اوکه څه توپیر سره لري؟

د دې روښانه-ونه راته لړ اړیینه برېښي او بیا دا لټول یا پلټل سره څومره نږدېدي؟

دریمه بیلګه: غونډالي د کړنې، کړوني او (پرې) په کړوني سره.

بخښنه دې وي، چې د وهلوبیلګه راوړم، دا وهل موپه ذهن کې داسې کلک ناست دی، دا وهل او ...، خو اوس مې لیکلي اوبیایې سمون راته لړ ستونځمن برېښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم الف- د لومړي کس له پاره:

۱ - زه تا وهم Ich schlage dich

۲ - زه به تا ووهم،خو , Ich werde dich schlagen

۳ - ما ته ووهلې Ich habe dich geschlagen

۴ – ما ته وهلې Ich schlagte dich

۴ – ما ته وهلی وې Ich hatte dich geschlagen

د پورته او لاندې دري تاسووليکي، د وړانديزونو سره

دريم ب – ددويم کس له پاره
ته ما وهې.

ته به ما ووهې.

تا زه وهلم.

تا زه ووهلم.

تا زه وهلی وم.

دلته نو کومه ژبلارده، چې لومړي کې يوائې کړنه بدليږي او نومځاينيوی نه بدليږي اوپه دې نوروکې بيا وخت-اړوند نومځاينيوي او کړنه دواړه بدليږي؟ خبره څه کې يا چيرته ده؟

دا د نومځاينيووبدليدنې له پاره هم کړنه ونډه لري يا د کړنې په غاړه دی.

موږ دا بدلون د دې ډول کړنو په بنسټ کوو:

لومړی: کړنې، چې هغه يوڅه ته اړنه وي، دا په دې مانا، چې دا کړنې پرې کيږي، که ووايو، چې خپلواکې وي.

دويم: هغه کړنې دي، چې هغه يوبل څه ته يا د يوبل څه له امله دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړي ته: د دې کړنوبیلګې دي. تلل، بیدېدل، پاڅیدل. دلته یواځې کړونی دئ اود هغه کړنه.

دویم ته: د دې کړنو بیلګې دي: لیدل،وهل، اورېدل. دلته کړنی دي او د کړنو سره مل یو بل څه ونډه لري، که یاد یې شوی وي یا نه، په دې مانا، چې یوڅه به ګورې، یوڅه به اورې، یوڅه به وهې، که یو په -کړونی وي اوکه نه.

د هرې بلې ژبې کسان، چې پښتوزده-کوي،ستونځې یې په څه کې دي؟

دا خبره مو پورته ځواب کړه، چې په پښتو کې ګړن-اړوند نومځاینیوي هم بدلیږي.

په پورته کې ګورو، چې د پښتو د نومځای نیوي کارونې سره پوره توپیر لري.

داسې لږ څه ګډې وډې به راشي:

ګورو چې د الماني نومځاینیوو کې بدلون نه دئ راغلی یا نه رځي، خو په پښتو کې

ګورو، چې په راتلونکي او تلن وخت کي د کړوني اوپرېکړونې رول د لنډ - - اواوړد تیر وخت سره توپیر لري اوپه نوروژبو یا لږتر لږه الماني اودري کې داسې نه ده.

دا هم باید په ګوته شي، چې د کومو کړنوله پاره.

د هرڅه د مخه باید په یاد ولرو، چې هرد بلې ژبې زده-کوونکی(ردکوونی) خپله لومړۍ ژبه په دویمه ژبه ژباړي. هغه غونډالې، چې دوی په دویمه ژبه وایي، د هغې له پاره دا غونډاله په خپله ژبه لږترلږه په فکر کې وایي اوبیا یې په دویمه ژبه اړوي. دا کار تر هغه وخته کیږي، چې دویمه ژبه هم ښه زده شي اوپه ژبلار یې هم ښه وپوهیږي یا د غونډالو جوړولو په لار.

تل په فکرپسې فکر راځي: کړل کیدل دي او که کیدل؟؟؟ یوه کړنه ده، چې کړونی یې نا څرګند دئ او په یو چا څه کیږي. ایا دا په-کړونی دئ اوکه څنګه؟ ووهلم؟ دلته زه وهلکیږم دلته وهل کیدل اووهل، دا هم بیا بله لار ده، چې یوه څه کیږي او یو څه کیدل کیږي، دې ته هم باید په کړنو کې پام وشي........

زه لیدل کیږم. ته لیدل کیږي. زه لیدل شوی یم. دلته بیا ټاکلی کړونی نه شته.

یادونه: دا ما ته نه دهروښانه چې زه دلته په کړونی دئ اوکنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوایا دې ته اړیو،چې په پښتوکې د لیدلو او کړلوتوپیر هموکړو،که څنګه؟

ایا دا کړنه او کیدنه په نوروژبو او پښتو کې څنګه دي؟

په الماني او همداسي په فارسي کې دوي باید داسي ووايي. دوي فکرکوي، چې ګوندې په ټولوغونډالډولونو کې د کړوني له پاره د درې ،، ما،، له پاره زه راځې، خو داسې،

۳ ـــم یو : زه تاته وهم

۴ ـ م یو : زه تاته وهلی یم

دا ځکه چې دوي دا څه له خپلې ژبې پښتوته را اړوي.

د پښتو پوهانودنده: دوي باید دا روښانه کړی شي او لارې چارې یې سمې روښانه کړی شي. دې تغیرته باید دوي له پیله پام وکړي او دا د پښتو زده کوونکو ته له ښوونځي روښانه کړي.

ګران لوستونکي به راته دا بخښنه کوي، چې زه ددې لیکلو څه یادونه کوم. دا به یا د مخه روښانه او لیکل شویوي او که نه، نو ما لږ ترلږه دا لارورته پرنیسته.

دا هره موضوع د یوه پوهنیز کار لیکنه ده، چې پوره روښانتیا ته اړتیا لري او دا هم ښه روښانه شي، چې دا د بلې ژبې کسان دا څنګه اسانه او ښه زده-کولی شي.

یادونه: دا بدلونونه باید دښوونځي نصاب کې راشي او د نورو ژبورده-کوونکوله پاره باید له پیله دا بدلونونه په ګوته شي، چې هغو همغه له پیلهورته پام اوبلد شي، خو:

دا باید له پیله ټول وڅیړل شي او ژبلارې ته د ژبلارې له یوې لارې برابرشي، چې د خپلې پوهې برسیره، نورهم ښه پرې وپوهول شي.

افغانستان هرګوټ کی قانوني امر دئ ه پښتو ښوونځي د

ورنۍ ژبه په مه »د بینوا درنی وییپانی یو کمپاین پیل کړی او پښتانه یې دې ته رابللې، چې ما د زیاتو پوهانو ۰باندې خپل اندونه او وړاندیزونه وړاندې کړي «د زده کړو اړتیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ه کی ولوستل، چې خورا ورته خواشینی اندونه او وړاندیزونه په همدې درنی ویبپاڼ
دا داسې نه ده، چې ګوندې موږ پښتنو دا ستونځې پخوا نه درلودې، دا ستونځې له ۰شوم
د ښاغلی ډکتر افغان ۰موږ سره تل مل دې او موږ تراوسه لا د دې ګیلو څخه ازاد نه شو
له ښوونځي په لیکنه، چی خپل کوچنیان یې د درسي ستونځو له امله چی په دري وو
۰باسلي

پښتنو زموږ د ۰ ښاغلی ډاکتر افغان خو به خپلو کوچنیانو ته هیله ده پخپله درس ووایي
و له کوچنیانو ستونځي دورمره دې، چې د زیاتو پښتنو کوچنیان، په دري ژبه د نه پوهیدل
امله د کمی ناروغی سره ګیر کیږي او ښوونځی د ناروغی سره مل پریږدي، چی ټول
»زما یوه لیکنه د ټول افغان په درنه ویبپاڼه کې د   ۰ند یې بیا هراړخیز خراب وي‌ژو
سرلیک لاندې خوره شوې، چی هلته می زیات څه څیرلي، خو دلته بیا ځنو «ژبی مري
۰څه ته ګوته نیسم، که څه هم تکرار به وي

تاب یې زما د ترور زوی په کابل کې غوښتل خپلو کوچنیان سره درس ووایي ، چی ک
هغه د سعدي شعرونه وو، له ۰راواخسته نو په دري وو او فارسي شعرونه په کې وو
ا پنجکتاب څخه یې رانیولي وو، ما ځکه فارسي ولیکله، چې سعدي (ر) خو فارسیوان ی
۰پاړسیوان وو او نه افغان، چی په دري وي

ه پوه شوی له دې، چی ږ ما پخپله د سعدي کتابونه تر ګلستان او بوستان پورې لوستلي، بی
یم او همدا اوس می، چی دا لوست ولید نو ورته هکپک شوم، دا له دې امله، چی د ځنو
۰لغاتو په مانا یې زه دا اوس هم نه پوهیدلم

د دویم ټولګي کتاب داسی پیل کیده

کریما ببخشایې بر حال ما   که هستم اسیر کمند هوا

»لیکنیزې ناټیکوالی په کې وي بخښنه غواړم که «

ما سملاسي سهار دا کتاب واخست او د ځان سره مې د علومو اکادمی ته ، چی ما هلته د
ه شپږو میاشتو لپاره کار کاوه، یووړ او هلته مې استادانو یا د پوهی خاوندانو ته مخ ت
ځم دی او د د دې کتاب پوهیدل خو دري ژبو ته هم پوره ستونز »کیښودل او ومی ویل چې
د دري ژبو کوچنیانو سره تیری دی، او د پښتنو کوچنیانو سره خو سوچ ظلم دی، چی

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوی خوا په دري درس ويلو محکوم او له بلې خوا په داسی فارسي، چی په هغي زما
٠غوندی پښتانه هم نه پوهږي

کمدی باندی نه پوهيږم، چی کمندي ،، تاسو باور وکړی، چې زه د دې نن ورځي پورې په
٠هوا ياني څه

شته او د دریم ټولګی کتاب يې بيا په نام حق بربان بخښنه غواړم، چی دا کتاب له ماسره نه
ګوری، چی داسی درسونه ، چې له يوې خو ٠باندی پيل کيده-دا نور می له ياده ووت
ي په بله پلوه ه داسی د سعد اپښتانه کوچنيان له خپلې ژبی بې برخی پاتی شي او له
ما چی هر ٠ستونځمنو شعرونو پيل کيږي څنګه د روحي رنځ سره نه مخامخ کيږي
ه دي، پښتون ليدلی په کابل کی کوچنيان يا سوچ له درسه پاتی دې او يا څو کاله وروستۀ
چی ناروغي ورسره مل کيږي مخ ته يا وروسته به دوي هم ښوونځي پريږدي او يا به د
٠څخه په پاخه عمر راوزي، چی دا ټول په ځان پسی روحی ستونځې لرلی شي ښوونځی
پښتانه له دې امله د کمیٓ په رنځ ګير دي او دې ته غاړه هم نه ږدي وايې چی ګوندې ډيرې
٠ژبی زده کولی شي

:دا چی هرڅوک ډيری ژبی زده کولی شي يوه بله بيلګه به راوړم

په ما ترې ٠ر کی د يوه تاجک افغان سره مخامخ شوم‌زه د افغانستان په هکله يوه سيمينا
پښتو وپښتل چی ډاکتر صاحب لوړی زده کړې په فرانکفورت کې کړي؟ هغه بی انده
وړ زه پوره خواشينیٓ شوم که څه هم م ٠ «(متآسفانه په پښتو نه پوهيږم(ژباړه «وويل،
هم ده او تآسفانه دا منلي‌پښتانه له داسی افغانانو سره زيات مخامخ کيږو او ډيرو پښتنو م
ګريزي زه په دې زيات خواشينی شوم، چی زموږ دا افغان په اذ ٠تل له خپلې پښتو تيريږو
دري ، المانی ، فرانسوي ، عربی پوهيده، خو په پښتو نه پوهيده لکه، چی هيڅ يې ،
هم زه او دببيا له دې وروسته په المانی غږيدو، ځکه چی زما دري ٠اوريدلی هم نه وي
سهار مړی مو چې خوړه زه او دی په المانی غږيدو يو بل پښتون ٠دومره خوندوره نه ده
هلته ناست دی وايي، چېتاسو نو ولي په دري نه غږيږیٓ دا په دې مانا، چی زموږ دې
«ه پښتانه افغان هم پښتو له فکره غورځولې وه او نابلده ورته بيريخيده، چی ګوندې ز
ه دې افغان سره په دري ونه غږيږم او ولی دی ګوندې پښتو پري ن دې نو ولې له »پښتون
د دې خبرې سره سم زموږ دې بل ورور افغان ورته وويل، چی ډاکتر صاحب ٠ږدم
ا شينواري له دري سره حساسيت لري، ما ورته وويل، چی ډاکترم صاحب محترم ولی م
له تاسو ته نه دی ويلی،باندې دا ګوناه اچوی، چی زه له دري حساسيت لرم ما خو هيڅ ک
چی ګوندې زه دې په دري ونه پوهيږم، زه په دري پوهيږم

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسو چې هر څه وايي، خو زه چې د افغان سره غږيږم دا مې وپله دنده بللي، چې پښتو د ،ه دهنه پريږدم ځانګړي هغه افغانان دي، چې بې ليکلوسته دي او مورني ژبه يې پښتو نه هغو سره پيدايښتي ده، چې بيا په دري غږيږم •

•په هر حال اوس هغه خپلې اري موخې ته راځم

په افغانستان کې پښتو سراسري رسمي ژبه ده، دا په دې مانا، چې نه يواځې کابل کې و ژبه درسونه بلکې د افغانستان هر ګوټ کې پښتنو ته بايد او بياد د قانون په بنسټ په پښتو د دري ژبو لپاره هم غواړم، چې د همغه قانون په څلورديوالي کې دوي وي، همداسې •دا حق بايد د نورو لږکيو لپاره هم وي • لپاره د اړتيا سره سم درسونه په دري وي

پوښتنه ده، چې ايا مور بايد وړانيديزونه وکړو او که څنګه؟

ده ده، چې د افغانستان پهدا د حکومت دنه •نه مور ددې وړانديزونه نه کړو بلکۀ دا غواړو ړي، هر ګوډ(ګوټ) او په هرځاي کې د پښتنو لپاره بايد په پښتو درس وبينه کيدونکې که د دې کار نه کولو لپاره بايد هيڅ دليل ونه •دا حق قانون ورته د اړتياو له مخې ورکړې •منل شي او دا ټول امکانات بايد دولت يا حکومت چمتو کړي

: و تهزما وړانديز پښتن

اره پښتانه د دې اړتياو په مخ بايد د حکومت څخه دا وغواړي، چې د پښتنو د کوچنيانو لپ •درسونه په پښتو برابر کړي او د دولت هيڅ پلمه ونه منې

خپلۀ بايد ښووني او روزنې وزارت څخه دا جدي وغواړي او که نه بيا بايد عريضه په ى دې زوريدني ته د •په ناقانوني سترګه کتل دي دا د قانون ماتول دي قانون ته •وکړي ګران پښتانه پخپله وګوري، چې څومره روحي ستونځې د غټو او وړو لپاره دا په ځان •پسې لري

ل چا پښتانه بايد پښتانه شي او خپلې ژبې ته په درنه سترګه وګوري او خپله ژبه د ب •دخوښي لپاره له خبرو ونه غورځوي

ه لري ژبې سره مينه ولري، زموږ تاجک ورونه د خپلې ژبې سره ميډ پښتون بايد د خپلې پښتون دې د پښتون له حقه •او دايي حق دی بيا وايم، چې دا ښه کار دی او دايي حق دی ۍنه تيريږي ژبه د ولس مليکيت دی او پريښونه يې د خپل ولس سره تيريدی، همداس

(c) ketabton.com: The Digital Library

ه پښتو رپښتو لاندې نه کړي او خپل ليکلوست او ورځنۍ خبرى پپښتانه هم بايد قانون ته
.کړي

په دې لار کې بايد متين ګامونه واخستل شي، چې بيا پښتانه پښتانه نه پاتيږي

پښو دا په کابل کې او د افغانستان هرګوټ کی د پښتنو دنده ده، چې پري نه ږدی پښتو له
ه نور ورځيږي پخپله پښتانه کوي او پښتانوغورځول شي، دا کارونه، چې پښتو له پښو غ
هيڅ ځوک .بايد له دې کاره لاس په سر شي، دا کار غواړي د قانون په ځلوردیوالي کی
ون د دېښت .او همداسی پښتانه دا حق نه لري، چېد بل د ژبی او کلتور سره تيري وکړي
به د چی کومه بله ژ ،ډيرکی په ډول بايد دا دنده هم وي، چی په افغانستان کې پري نه ږدي
قانون لرکيؤ ژبه هم زيانمنه شي، موږ يو ډيرکتوريز هيواد يو او ټول کلتورونه مو بايد د
.په ځلورديوالی کی ولمانځل شي او وده و رکړای شي

انی په المان کې د پښتنو په هلو ځلو پښتو د دويمی او يا دريمی ژبې په څير منل شوې ده
.د انګريزې يا د بلی ژبی په ځاي پښتو ازموينه ورکړي دلته پښتانه کړای شي، چی

په افغانستان او په ځانګړي توګه کابل کی دا ميندې او پلرونه تل او هره ورځ دا د
حکومت څخه وغواړي تل او هره ورځ حق لري، چی قضا ته لاړ شي او په حکومت
يد ځوک تير نه عريضه وکړي، دا يې حق دیدا يې د قوم حق دی او د قوم دحق څخه با
ان کې د زه په دې ايمان لرم، چی دا به په افغانست .شي او نه ترې تريدنی ته اړباسلی شي
ګه ملت جوړيدنې سره مرسته وکړي، يو د بل سره پوهيدنه او يو بل ته په همداسی ستر
.کتنه لکه ځان ته ،دا وروري توانمنده کوي او د ملت د جوړونی لپاره متين ګام دی

ز هيڅ نه کيږي، هرڅه بايد دوه يا ډير لوريز يا کۀ غواړي هرلوريز وي او بس‌يو لوريز

له دې ورسته له دې څخه بايد نور ځانونه خپلواک کړو، چی په خپل هيواد کې دې بې له
.خپلې ژبې يو

او هم خپله ژبه پريږدو ءملامتيا په بل چا نه اچوو، دا زموږ د پښتنو ګوناه ده، چې لا نور
و پښتانه چی په کابل کې د چا سره مخامخ شي نو سملاسی پښت . هرځاي کی يو که دا په
فکر کوم، چی په پښتو ويلو شرميږي او ځان ورته کم .پريږدي، چې پرې وغږيږي
.بريښي

قانون، قانون او بيا قانون او قانوني کړه وړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه

د شميرپوهنې ژباړه او اړيينوالى يې؟

شمير پوهنه څه شی دي؟

يو ټيک ځواب به ډېر راتنګ اوموخه ور نه وي.

شميرپوهنه د درس يوه زړه، پراخه او ژوره پوهنه ده.

پيژند: شميرپوهنه (ماتماتيک يوناني نوم دئ او معنا يې د زده کړې هنر دئ) يو ه پوهنه ده، چې د ځکمککچيزو څيرو د څيرنو او د ګڼونو يا عددونو سره د شميرلو څخه منځ ته راغلی. د شميرپوهنې له پاره ټوليز پيژندل شوي پيژند يا تعريف نه شته، نن په ورځني ډول د يوې پوهنې په څير پيژندل ښوول کيږي، چې له خپله ځانه ....

د شميرپوهنې سره خوراپيچلي جوړښتونه شميرل کيږي.

د شميرپوهنې ژباړه او اړيينوالى يې؟

دشميرپوهنې ژباړه هم د تخنيکي پوهنو په څير د ادبياتو د ژباړې سره توپير لري او هغه په دې، چې د شميرپوهنې په ژباړه کې د ليکونکي احساستي اړخ ته پام نه کيږي يا په رياضي کې احساساتي څه نه شته. هلته همغه څه بيرته په خپله ژبه ورکول کيږي، د کلتور او نورو اړخونو ته د بام اړتيا نه ليدل کيږي.

شميرپوهنه او دشميرپوهنې سم اند يا – منطق د نخښو علامو څخه کار اخلي، چې زيات وخت ژباړه راساده کولی هم شي.

د بيلګې په توګه دا لاندې د زياتون يوه بيلګه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر دوه ګڼونو a,b د پاره چې پیداښتي یا طبیعي ګڼونو سټ N کي پراته یا له سټ څخه دي یو پیداښتي ګڼ یا عدد c شته داسي چې باور لري:

$$a+b= c$$

دا په شمیرپوهنیزه ژبه داسې لیکلی شو، چې له کیڼ لور و ښي لور ته لوستلکیږي.

هغه شمیږپوهنیزه لکینه نه کیږي. په بخښنه.

بیا یې لوستل چې له کیڼ وښي لور ته یې لولو. د ټولو a,b له پاره چې د N توکي دي په N کې یوه c شته داسې چې باور لري: $a+b= c$

د شمیرپوهنې د ژباړې دپاره د پوهنتون کې د ژباړې لوستنه اړیینه نه ده، خو ژباړي باید په وتونژبه او موخه ژبه او همداسې په شمیرپوهنه واک ولري.

په شمیرپوهنه کې شتونځې: دا چې موږ شمیر پوهنیز ویونه ټول له عربي رانیولي او پرې پوهیږو هم نه، نو ماته دا اړیینه برېښي، چې هغه څه چې په خپله ژبه کې لرو په خپله ژبه ونوموو.

تاریخ:

شمیرپوهنه یوه له خورا زړې پوهنې څخه ده. له انتیک څخه د مخه وخت کې د مسوپوتامی، هندي او چینایي او د انتیک څخه وروسته وخت کې یې په یونان او هیلینیزم کې خپلې غوټۍ وغوړولې. ښووني (حلونه) سوچه سم اندیزه یا منطقي وو، چې وروسته بیا اکسیومونه داسې په نامه د اوېکلید یا اقلیدس اکسیمونه وو، چې په بنسټ یې ښوونې مخ ته بیول کیدې. . په منځنۍ دورو کې دا په عربو کې ژوندۍ پاتې او وده وکړه.

اکسیم څه شوی دی؟

پېژند: یوه وینا، چې بې له ښوونې منل شوې وي، هغه ته اکسیوم وایي.

په نوي وخت کې بیا د مختلفو شمیرپوهانو له خوا د سطحو(هوارو) ، مربع (څلوریو) او داسې نورو شمیرل د ښوونې لارې شوې. په وروستيو وختونو کې لا تراوسه دانورو ډېرو څانګو ته پراخه شوې پوهنه ده،

د شمیرپوهنې غوره والی:

شمیرپوهنه په ټولو پوهنو کې - له فزیک تر روحیاتو پورې – ځغلي او بې له شمیر پوهنې – داسې ویلی شو- د پوهنې هیڅ یوه څانګه وده نه شي کولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داچې مرغان څنګه الوزي او الوتکي څنګه پورته کيږي، د دی دمعلومولو او شميرلو دپاره شمبرپوهنه دنده په غاړه لري، چې هغه امکات يې شميرل کيږي. د نړۍ داننی وده اوپخوانۍ پوهنې هم ، بې دشميرپوهنې ناشونې کيدې.

شمير پوهنه خپله څه منځ ته نه راولي ينې ماتول، جوړول يوځای کول نه شي کولی، نو له دې امله يې پيژند يا تعريف هم ستونځمن دی. ځنې پوهان وايي، چې شميرپوهنه خپله پوهنه نه ده، بلکه مرستندويه پوهنه ده. د نورو پوهنو سره په وده او ښونو کې مرسته کوي.

په هر صورت شميرپوهنه ګڼونو سره سر او کار لري، چې دټاکلو قوانينو له مخې ورسره شميرل او ګڼل کيږي، لکه زياتون (جمع)، کمون(تفريق) او يا لکه انتيګرال شميرنه او داسې نور .

دا چې زموږ ټوله پوهنه په ژباړو ولاړه ده، نو بايد وهڅيږو، چې څه ديوه اړوند وي يا لغات د پاره لرو هغه راڅخه ورک نه شي، ځکه چې دپښتو يو نوم په مسلکي ژبه کې ونه کاروړل شي، له منځه ځي، چې مخه يې بايد دا ژباړي راونيسي. ژباړي ياد موخه ژبې – چې خپله ژبه يې ده – ته وفادار وي. يواځې په هغه وخت کې يو ژباړي بايد دبلې ژبې وی وکاري، چې خپله ژبه کې يې نه وي.

موږ په دې هکله په شميرپوهنه کې ډېرې ستونځې لرو، نو له دې امله مې هرچيرته په اړوند ځای کې ورته ګوته نيوې.

د بيلګې په توګه، که موږ له انګريزي يو نوم پښتو ته اړوو، نو بايد هغه ـ که لرو- پهپښتو واړوو يا وليکو. د بيګې په توګه د ادګريزي triangel يا الماني Dreieckپه پښتو که اړوو، نو اړيينه نه ده، چې داپه بله دباندنۍ ژبه وليک، يا بايد په بله دبتندنۍ ژبه يې ونه ليک. انګل انګل موږ کونج يا ګوډ ته وايو . همداسې درای درې ته وايي او ايک ګوډ ته وايي. نو له دې امله موږ دا درېګوډی، درېګوټی يا درېګوډی بولو. ماته درېګوډی ښه برېښي دليل يې دلته نه راړم، خو سړی خبرې پرې کولی شي.

موږ په پښتو کې ګوډ او کونج لرو. دننه ته يې کونج او دباندې ته يې ګوډ وايو، چې الماني کې کټمټ همداسې ده.

په شميرپوهنه کې زموږ د پښتو ويونه بايد وکارول شي، دا يو ستونځمن کار دی، خو له ښه مرغه ما دا کار سرته رسولی، چې په دې هکله زماد انګريزي پښتو لغات کتاب شته او بله ليکنه شمير پوهنه په پښتو هم شته، چې پرته له دې زما نور نږدې شپږدېرش کتابونه هم ګران لوستونکي يې په ketabton.com کې کتلی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې هکله زه د شمیرپوهنې د ژباړو سره، که ژوندي ووم، مرستې ته تل چمتو یم.

ماتماتیک یا شمېرپوهنه یوه پوهنه ده، کومه چې په لړو بنسټ نیونو یا بنسټفرضیو ودانه ده. دا بنسټنیونې اکسیومونه نومیږي، کوم چې بې له ښوونې د رښتیا وینا (وینا دې زماد سم اند کتاب کې وکتل شي) په څیر لیدل کیږي یا د رښتیا وینا په څیر منل شوي دي. ټوله شمیرپوهنه د دې اکسیومونو له لارې لاس ته راوړل کیږي.

هره شمیرپوهنیزه تیوري ځانله خپل اکسیوم لري.تیوري یو په بل ودانیږي، چې د تیوري اکسیومونه نورو تیوریو ته وغزیږي. داچې دا تیوري باوري دي، دتاریخ په اوږدو کې ښوولکیږي.

زیات وخت د شمیرپوهنې تیوري ودانونه یا جوړونه د یوې ودانۍ تیوري د جوړښت سره پرتله کیږي. د ودانۍ بنسټ د اکسیوم په څیر نیول کیږي یا که غواړئ نیول کیږي (فرضیږي) .

د شمیرپوهنې تیوري موخه دا ده، چې پیچلي یا ابسرکت (ذهني) جوړښتونه تشریح کړو او په جوړښتونو وړاندوییزنه وکړو.

د شمیرپوهنې تیوري کشف د پاره زیات وخت نمونې راوړل کیږي، چې زیاتی وخت یا،، په طبیعي ډول،، رامنځ ته کیږي.

زموږ او ستاسو په شاو خوا څه یا شیان یا مسئلې چې غواړو شمیرپوهنیز روښانه کړو یاوڅیړو، دا ساده خبره نه ده، موږ نه پوهیږو، چې د دې زموږ د خوښې څه څیړنې له پاره د کوم اکسیوم څخه کار واخلو.

یوځل چې اکسیومونه وکارول شي یا وضع شي، نو ،، زموږ په شاو خوا نړې کې خپلوان شتون لري،، - او له دې ټولې رابیلې شوې سماندیزې پای لاس ته راوړنې هم. په بل ډول: فزیکي او کیمیاوي تجربې دې ته تغیر نه شي ورکولی.

اختراعګانې یا منځ ته راوړنې،، چې دا یوې او بلې لور ته کښنولی شي. ،، الجبر،، او ،، ګڼونتیوري یا د اعدادو تیوري،، د بیلګې په توګه سوچه شمبرپوهنه پور ې اړه لري.

شمیرپوهنه څه شي دی؟

د دې د پاره یو ټولیز منل شوی پیژند یا تعریف نه شته، متمئنه دا ده، چې د ګڼونو سره شمیرنه، د اووښتونو یا واریابلو(مجهولو) سره شمیرنه همداسې د څیرو څیرنه – همدا اوس په ښوونځیو کې – د شمیرپوهنې غوره برخه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه –چې شميرپوهنه څه شيدی- که غواړو ځواب کړو، نو د سرچيني څخه به پيلوو او بې‌لابيل د شميرپوهنې کارونچاپيريالونه به روښانه کوو.

شميرپوهنه څه شي دی ـ د انسانان په منځ کې خبرې اترې يا کميونيکيشن.

سره له دې ځوک نه پوهيږي، چې دشميرپوهنې بنسټيز خوزښتونه کله منځ ته راغلي، سړی په پوره باور ويلی شي، چې شيانو شميرل له پخوا څخه کارول کيده او په همغه يا عين وخت کې د خبرو پيدا کيدو سره هم همداسې تلنه شوې.

موږ نور څه راوړو بې له تشريح.

شميرپوهنه څه شي دی- د اقتصاد بنسټ.

شميرپوهنه څه شي دی- د طبيعت يا پيداښت ژبه.

شميرپوهنه څه شي دی- د انجينرانو د لاس اله.

شميرپوهنه څه شي دی - راتلونکې

شميرپوهنه هرچيرته شته، خو نه ليدلکيږي.

به اخر کې چې شميرپوهنه څه شي دی‌ته ، ځواب ووايو، نو دا به ډير را تنګ شوي ځواب وي.

په اخر کې: زموږ دپاره ، چې ژباړې ترې وکړو، کومه ژبه غوره ده؟ غوره ژبه په ترتيب انګريزي، روسي، فرانسوي او الماني دي.

.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان پوهنیزه مؤسسو نصاب ته یوه کتنه

د ښوونځي د نصاب سمون
| ډاکتر ماخان میرزی شینواری

د هیواد ستونځو باندې نه غږیږم، ځکه دا یوه نه ده، دا ټول ژوند او هر اړخ یې ستونځه ده، چې زموږ پوهنه هم تري په همغه سویه اغیزمنه ده.

راځو خپلې موخې ته او دا ټول په لنډ ډول:

د نصاب غوره والی:

پوهنه چې دنده یې دپوهنې د وزارت په غاړه ده، د یوه هیواد مغز دی. همداسې لکه پوهنه د هیواد مغز دی، نصاب د پوهنې مغز دی، ځکه چې پوهنې ته هر څه چمتو کوي، نو له دې امله یې غوره والی باید همدومره وي.

د نصاب لیکونکو غوره والی:

دا چې نصاب غوره دی، نو په همدې ډول یې لیکونکي غوره دي، دوي د نصاب د غوره والي بنسټ ایښوونکي دي، چې باید د غوره والي په څنګ کې یې هم توان ولري، چې د دې درندې دندې له توانه ووتی شي، یا د ښه نصاب د لیکلو ښه توان ولري، چې د نصاب د لیکونکو غوره والی را باسي.

نو دا باید څوک وي؟

نصابلیکونکي (د نصاب د کتابونو لیکونکي) باید د پوهنتون د هغه غوره وتلو کسانو څخه وي، یعنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

–دپوهنتون اول نمره يا دوم نمره وي، چې په مسلک پوره واک ولري.

– د خپلو دوه ژبو پښتو او درې، چې هغه خو هرو مرو زده دي يا بايدزده وي، په يوه بله

پرمختللي دباندنۍ ژبه هم ښه پوه وي، چې ډېره ښه يې طبعآ انګريزي ده خو روسي، فرانسوي اوالماني هم په ترتيب ښې دي او په پوهنه کې ښه کار ورڅخه اخستل کيدی شي.

هغه څوک که په دې درې ژبو کې د کومې ژبې نيمګړتيا ولري، نو د نصاب د ليکلو له پاره

به هيڅ برابر نه وي او نورې ستونځې به رامنځ ته کړي.

– موږ دوه ژبي هيواد يو، نو د بيلګې په توګه يو پښتون بايد له درې وژباړلی شي او درې ژبې له پښتو.

لکه څنګه، چې په دې دوه ژبو پوهيدنه اړينه ده، به انګرېزي يا ... هم پوهيدنه همدومره

اړينه ده. بې له يوې پرمختللي ژبې زموږ خپلې ژبې هم نيمګړې راځي. درې هم دومره

مخ کې نه ده او پښتو خو يوه نوې ژبه ده، چې لايې هر څه نيمګړي دي.

نصاب ليکونکوته غوره کتنه يا امتيازات:

علمي درجې يې بايد د پوهنتون سره برابرې وي يعنې رطبې، معاش اود تقاوت امتيازات.

د ماستري زده کړې خو بايد سملاسي سر ته ورسوي هغه هم بايد په انګرېزي ژبې هيواد کې وي.که د دې کار هند په غاړه اخسته خو دا به ډېر ښه وي. دا روزنه که په شعوري توګه د نصاب په لور لوريزه کيدی شوه، خو دا به نوره هم ښه وي.

له يوه وخته وروسته بايد دوي ته د ډاکترۍ امکانات هم برابر شي، چې هغه هم په يوه پرمختللي هيواد کې وي. هند هم په پوهنيزه اړخ کې پرمختللی هيواد دی.

د دوي د درس په وخت کې، چې له هيواد دباندې يې کوي، بايد دا دنده ولري، چې د هغه هيواد د ښوونځيو د خپل مسلک کتابونه وګوري، او هغه څه چې ستونځمن ورته په کې بربښي، بې له دې چې ځان ته شرم وګڼې، د ستونځوبيو له امله د خپلو پروفيسرانو سره پرې وغږيږي. په زده کړه کې بايد شرم نه وي او هغه استادان په دې پوهيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دنده دي ولري، چې د هغه هيواد د خپل مسلک د ښوونځي کتابونه د ځان سره راوړي، چې مخ د مخه يې لوستلي دي. د کتابونو د چمتوالي له پاره هم که د اړوند هيوادله اړونده کسانو سره خبرې او ان په دې هکله روزنه اوښونه وي، دا به لا ښه وي.

د نصاب د پروفيسر دندې

د ښه کتاب ليکل يې د هرڅه لومړۍ دنده ده:

– دښه کتاب ليکل: دا يواځې هغه وخت کې شوني دي، چې په ليکلو کې يې يواځې او

يوائې دپورته څلورو يادو ژبو له يوې څخه ګټه واخلي.

نن پوهنه هر چا ته کورته ورغلې، هرڅه په ن ج کې شته، که نورو کتابونو ته

لاسرسی نه وو، نو نړيوال جالونه خو شته.

د نصاب استادان بايد تل ن ج ته لاسرسی ولري او ليک الي يې هم بايد په واک کې وي.

نصاب پروفيسران د ښه او معياري درسي کتاب ليکلوجوګه دي، د هر ډول ناټيکاوي

مخه بايد نيول شوې وي. ليکونکی بايد دا سړه سينه ولري، چې درس د څو نورو درسونو

سره پرتله کړي او پوهنيز نومونه، چې موږ ورسره ستونځې لرو او تراوسه مو خپل نه

دي، د څو لغاتکتابونو سره هم پرتله کړي او هغه ښه مناسب نوم ورته غوره کړي يا له

خپلې ژبې ورته انډول راوباسي، چې بيا خبرې پرې کيږي.

– دا استادان بايد د ښوونځي ښوونکي وروزي. دا څه چې دوي ليکلي، بايد د هغوي سره يې

شريک کړي، خو داڅنګه؟

د ښوونکو پرلپسي روزنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مسلکي اړخ کې د ښوونکو روزنه باید په پوهنتون کې په پوره توګه شوې وي (دا بیا د پوهنتون د نصب دنده ده)، خو بیا هم دې ته اړتیا شته، چې د نصاب استادان ورسره مرسته وکړي او هغه د ښوونځي له پاره لیکلي درسونه ورسره د ښه ورپوهاوي له امله ورته نور هم لا ښه روښانه کړي.

موضوع ته ګوته نیسم،خودا پوره خبرو ته اړتیا لري.

دا څنګه؟

دا وړاندیز په ځانګړې توګه د پیداېښتي - یا طبیعي پوهنو له پاره ډېر اړین دی. ګومان مې دی، چې اوس هم د ولایتو ښوونکي راځي او په نصاب کې ورسره خبرې کیږي، خو دا بسیا نه کوې. ښوونکي ټول باید په خپل مسلک کې تل وروزل شي او دا د یوه تل لرلي پروګرام سره.

دوه شوونتیاوې شته:

لومړي دا چې په هرولایت کې یوه دنصاب کوچنۍ برخه جوړه شي، چې دوي د مرکز معلومات هلته تل داسي ورکوي، چې هر د نصاب د هر مسلک غړی ښوونکي د ولایت مرکز ته راغواړي او هلته په یوه ټاکلي وخت-انتروال کې هغه دوي څه د ځان سره لري ورسره شریک کړي.

دا دولایتونو د نصاب پروفیسران دې همغه د نصاب د مرکز په څیر وټاکل شي او همغه امتیازات ولري.

دویمه لار یې دا ده، چې په ټاکلي وخت کې د مرکز د نصاب پروفیسران ولایاتو ته لاړ شي او هلته ورسره خپل کار شریک کړي. د دې له پاره به زماپه اند، که د ورځې شپږ ساعتونه کار وشي، دوه اونۍ بسیا وکړي.

غوره څه خو د نصاب پروفیسرانو ته څرګند دي او په همغو سره خبرې کوي.

دا چې پروف یا نور ښوونکي د پسې زده کړو د پاره کوم ځای ته ځي او هلته څومره وخت تیروي دا باید امتیاز ولري او د وخت مجرا وره ورکړی شي.

ــد نصاب استادان پرته د درسي کتابونو له لیکلو دا دنده هم په غاړه باید واخلي یا ولرې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې نور کتابونه هم ولیکي، په ځانګړې توګه طبیعي پوهنو کې، چې هغه د اړونده پوهنیزو

کتابونو برابرول دي یعني د لوستلو او نورو پوهنیزو کلیمو کتاب لکه پوهنیزه دکشنري، نه

د لغاتو بلکه د کلمو. دا په نورو ژبو کې شته. دلته به دا ډېره ښه یا اړینه وي، چې د

انګریزي دا ډول دکشنري راواخلي، دا وژباړي چې یواځې لیکنه یې په لکسیکوني ډول په

خپلو ژبو وي.

دا خو لا ډېر لګښت ځان پسې لري. دا به څنګه شي؟

دا سمه ده، خو دا لاندې لار یې شته او دا د نصاب له پاره کوم زیان هم نه لري:

د ښوونکو له پاره د کتابونو لیکل او چاپول یواځې وخت نیسي او ډېر لګښت لري، دادې سپما شي، دا په دې مانا چې د ښوونکولپاره کتابونه دې نه چاپیږي او نه لیکلکیږي.

د ښوونکو چمتووالی د ښوونکود تل بیا روزنې له لارې باید پوره سرته ورسیږي.

دا پیسې چې سپما کیږي، دا پوره پیسې دي.

دا شاګرد محوری پروګرام څخه تیرېدل د کتابونو پنډوال راکموي او د ښکلا له پاره په درسي کتابونو کې د نا اړینو څیرو چاپول هیڅ اړیین نه دي. له دې لارې څخه هم پوره سپما کیدی شي.

که دا نور کتابونه هم دشمیرپوهنې کتابونو په څیر لیکل شوي وي، نو هلته دکتابونو د پنډوالي له امله پوره سپما راتلی شي.

دا به څنګه شي؟

دا هم یوه موضوع ده، چې پوره روښانه ونه غواړي، چې دا پوهنتون یا نورو د لوړو زده کړو آنستیوتونو کې څنګه باید ترتیب شي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه دا نه ده، چې نصاب کې باید څه راوړل شي بلکه دا ده، چې نصاب څنګه ولیکل شي؟

دا چې نصاب کې څه راوړل شي، دې کې دومره ستونځې نه پېښېږي، ځکه دا اوس چې څه لرو، دا سمیدی شي او په دې هم یو څه ابادید ی شي او هغه د لوستلو عنوانونه د نورو ګاونډیو یا نورو هیوادونو څخه رانیول او هغه بیا سره پرتله کول او وروسته خپل مضمون جوړول یې غوره دي.

که ن ج وکتل شي، نو د هرځای دښوونځیو کتابونه په کې شته، د هغې ځایونو دې سرلیکونه راواخلي یا همغه را اخستلی شي او یا نور پخپله لیکلی شي.

د کتابونو لیکل. څنګه:

غوره د نصاب لیکل دي، چې هغه باید نړیوالې سویې ته ورنږدې وي. دا غوره دي او دا کار د نصاب د کتابونو د لیکونکو دی، هغه موضوګانې اخلي او هغه یې راټولوي او په پوهوړه ژبه یې لیکي.

د کتابونو د لیکلو او څنګه لیکلو له پاره مو استادان نورو هیوادونو ته تلل او هلته یې معلومات برسیره د هغه ځای پروګرام هم د ځان سره راوړ. که اشتباه ونه کړم، نو دا اخر د نصاب ترتیب له پاره استادان اردن ته تللي وو او چې بیرته راغلل، نو پرېکړه داسې وه، چې کتابونه دې په شاګردمحوری ولیکل شي. داسې لړڅه به هلته ورسره استادان غرېدلي وو، خو دا چې دوي به څومره له دې ښووني ځان سره راوړي وي، دایې بله خبره ده.

شاګرد محوري او استادمخوري؟

دا لاندې څه هم د غور وړ دي، چې بیاد روښانه شي، چې زه یې داسې لنډه یادونه کوم

پخوا مو متخصصین نورو هیوادونو ته لیږل

هغوي څه راوړي؟

دا څومره په درد خواړه کیږي؟

نو څه وکړو او دا اوس کتابونه له کومه کړو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مختلفو مسلکونو کې باید کسان په داخل یا خارج کې چمتو کړي، چې څه د نصاب له پاره غوره کړي؟

موږ دا تراوسه لرلي څه را اخلو کمېښت ته یې فکر کوو او د څه زیاتوالي وړاندیز یې هم کوو.

په دلیل.

نړۍ نړدې شوې او پوهنه کور ته راغلې

د مختلفو هیوادونو کتابونه راټولول او کتل، بیا ترې یو ښه څه راوستل. په کومه پرېکړه ، چې وشي، نو د چا هغه او دغه بیا په کې نه وي.

د بېلګې په توګه د یوه هیواد درسي تاریخ کتاب راواخلئ او وګورئ، چې څه لومړۍ او وروسي دي، موږ بیا هم په همغه ډول تاریخ برابرولی شو.

زه وایم، چې په لومړي سر کې به هر هیواد خپل تاریخ رااخلي او په اړین ډول به یې لیکي او وروسي د کاونډیانو او پسې غوره دوخت پیښني.

که ژبه راواخلو، دا به سړي ته اسانه وبرېښي، خو دا هم د شمیرپوهنې په څیر ستونځمنه ده، که په هغه اصل ډول راوړل شي. تاسو په نورو هیوادونو کې درسي پرګرامونه وګورئ او بیا قضاوت په وکړئ.

په پوهنتونونو کې باید دښوونکو روځنې له پاره ځانله ځنګې منځ ته راشي او هلته درسونه هم د ښوونځیو په لور لوریز وي، هرومرو د په د پوهنتو په سویه(ماهم دلته کچه لیکله ، خو کچه نا سمه ده). په جدې توګه باید د ښوونځي له پاره په اړونده کتابونو غور وشي او د علومو اکادمي ته دنده ورکړ شوي، چې دا کتابونه وژباړي.

په دې بیا هم باید خبرې وشي، چې د علومو اکادمي کارونه باید څنګه په لار وي.

دا یوه اوږده موضوع ده،زه به دلته په همدې بسیاوکړم.

په همدې ډول د ښوونکو د کمېښت له امله هم باید د چټکو زده کړو پروګرام جوړ شي او په چټکه توګه د ښوونکو کموالی پوره شي، په همدې ډول په چټکه توګه باید د ښوونکو د پوهنیزې یا علمي سطحې جګیدنه هم د پروګرام لاندې ونیول شي. دا

خو د ډېرو خلکو کار دی، خو یو پروګرام باید ورته ولرو او هغه ورته لرودی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیلګې په توګه شمیرپوهنه باندې خبرې کوو.

د شمیرپوهنې نصاب داسې لږ سمون غواړي او په هغې په شمیرپوهنه ښه واک لرونکې لیکونکی پوهیدلی شي.

په نصاب کې د بحث موضوع هغه غوره د موضوع نوم دی، د نوم سره اړونده لیکنه کې باید بیا لیکونکی فکر وکړي، چې کومې اړونده لیکنې ورسره ریشي او ځای یې هم باید لیکونکی وټاکلی شي او ټولګی هم.

د پوهنتون د پاره نصاب داوایي، چې په کوم سمستر کې کوم کوم مضامین لوستل کیږي. دا چې د پوهنتون استاد له کومه ځایه دا درس رااخلي اوڅنګه یې ترتیبوي، دابیا د هغه خوښه ده او کار.

د ده خوښه ځکه ده، چې دی اختیار لري، د مختلفو ادبیاتو څخه ګټه واخلي، طبعآ به دا د یوې پرمختللي ژبې ادبیاتو څخه وي. د پوهنتون استاد لږ تر لږه په اومه ډول خپله لیکنه د تمرینونو سره لږ تر لږه د درس په جریان کې وړاندې کړي.

ډاکتر ماخان شینواری

د افغانستان علمي مؤسسو ستونځوبیو ته څه باید وشي؟

یادونه: دا به ورځنی نه وي، چې د یوې موضوع د پیل د مخه د خان په دندوغږیږم، خودا اړین بولم ګرانولوستونکو ته دا روښانه کړم، چې ما د علوموااکادمي کې هم داسې لږکارکړی اود ښوونځي نصاب کې هم، دا په دې مانا،چې داسې لږ تجربه په کې لرم.

زده کړه او ورزده کړه یو د بل سره سیده او په څټ اړیکي لري، دا په دې مانا چې که ورزده کړه ښه وي، نوزده کړه ښه ده او په څټ که زده کړه ښه وي، نو ورزده کړه ښه ده. په خواشینۍ باید ووایم، چې موږ په افغانستان کې دوه اړخیزې ستونزي لرو ، دا په دې مانا، چې دا دواړه مو ښه نه دي، نه زده کړه او نه ورزده کړه. د د ې لاس ته راوړنه د ښوونځي په پوهنیز نصاب کې پوره لیدل کیږي.

لیکنه به اوږدوم نه. لنډ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغانستان کې د درې علمي مؤسسو يعني د پوهنې - او د لوړو زده کړو وزارتونو اود علومو اکادمي لرو.

دا بايد په خواشينۍ سره ووايم، چې د دوي په منځ کې همغږي نه شته او نه يو دبل په منځ کې ملاتړ.

د هيواد د پوهنې او پوهنه معياري کونې له پاره دا همغږي بايد د دوي منځ کې پيدا شي او د دوي کارونو په منځ کې هم بايد فکر وشي. د دې موئسسو د کارونو لار بايد بدله شي پروګرامونه بايد د ورځې ګټو په اساس وي او ترې د کاراخستلو په بنسټ بايد سم شي.

لنډ: د دې درې مؤسسو په منځ کې بايد نه ځانله همغږې پيدا شي، د دوي په منځ کې بايد يوسم عملي کيدونکی پروګرام جوړ اوپلی شي.

دا نو بايد څنګه وي؟

موږ د دوه ډوله پروګرام ټاکلوله پاره بايد فکر وکړو.

لومړی:د هرې مؤسسې خپل درسي اوکاري پروګرم.

دويم: د رېواړوپه منځ کې د همغږۍ اوګډ کار پروګرام.

د پوهنتون له پاره نصاب:

دلته هم لومړي توبونه دا دي، چې استادان بايد هغه د سر کسان له پوهنتون څخه و نيول شي، موخه مې هغه د پوهنی په اړخ کې يا پوهنيز(علمې) همکاران دي او دوي هم لکه څنګه دښوونځي د نصاب استادان د خپلو دوه ژبو برسيره په يوه پرمختللې ژبه ښه وپوهيږي، نږدې لکه دواړه پلې ژبې. دې خو اړتيا نه شته، چې خپلې ژبې بايد په يادې راوړم، چې بايد ښې يې زده وي، دا خو يو قانوني امر دی. د پوهنيزوهمکارانو امتياز هم همدا دی،چې د لوړوزده کړو له پاره دباندنيو هيوادونوته وليږل شي. په اړونده لوستو کې يې د پوهې سويه بايد جګه شي اونوروهيوادونود درس ورکړې او کتابونو راټولولوکې هم تجربه تر لاس کړي. په دې خو پوهيږو، چې په پوهنتونکې د ښوونځي په څير د درس له پاره کتابونه نه ليکلد کيږي، په پوهنتون پوهان يا علمي همکاران په معلوم نصاب کې په

نصاب کې‌د ياد درس له پاره په خوښه موادراټولوي، چې دا کار هم بايد درسورکونکويا پروفيسرانوزده کړی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپوهنتون د درس ورکوونکو اجوره خو ښه شوي، چې همدسې باید د ښوونځي د نصاب لیکونکو اود علوموااکادمي علمي کارکوونکو له پاره هم وي.

د لکچر ورکوونکي دنده دا هم باید ي، چې متو شوي لیکچرونه د یوه کتابډوله لیکي له لارې را وباسي، تمرینونه چمتوکړي، چې هغه هم په هغه ورته ټاکلي وخت د زده کړوسره روښانه شي یا کار پرې وشي.

د مضامینو ټاکلو له پاره باید استادان په هغه روزنیز هیواد کې بلد شي او بیا د هغه هیواد او نوروهیوادونود درسي پروگرام سره پرتله کړي اود پوهنتون له پاره هغه مناسب مضامین خوښ کړي، چې په کوم سمستر کې کوم وویل شي.

د استادانو نور کارونه: استادان باید د علمي همکارانوپه مرسته لکچرنوټونه ترتیب کړي د تمرینونوسره، چې هغې ته شاگردان لاسریسی ولري.

د لکچرنوټ ترې رانیول شوي مرستندوی کتابونه باید له هر څه د مخه زده کړوته په گوته کړي، پیداښتي ده چې دابه هغه کتابونه وي، چې زده کړي ورته لاسرسی لرودی شي (دا یو پیچلی کار دې،چې دا ادبیات دې نوله کومه شي؟).

دا چې کوم مضمون په اونی کې څو ساعته درس ورکړشي، دا به هم استادان د خپلې تجربې له مخې ټاکي، خو زه به د فزیک او شمیرپوهنې یوه یوهبیلگه له تاسوسره شریکه کړم:

فزیک ۱ او ۲ : دوه سمستره د تمرینونوسره. په اونی کې څلور ساعته لکچریا درس اودوه ساعته تمرینونه.

دبرنځیال – اوانتیگرال شمیرنه: دوه سمستره. څلور ساعته اونی لکچرنوټ اودوه ساعته تمرینونه، چې تمرینونه، پیداښتي د، چې د پوهنیزو همکارانو په مرسته اوبی کیږي، یعني بروفیسر ته اړتیا نه شته.

درس باید څنگه ورکړل شي؟

پرته له طب او گومانمې‌دی،چې حقوقبه هم په دېکتیگوریکې راشي او دواچوړولو زدهکړې یو استاد یودرس د مسلک سره سم نیسیاو همغه بیا تل مخته بیایي.

دې نورو مسلکونوکي استادان باید مضمون تل بدلکړي او هغه مضمون، چې سږکال یې درس ورکړي، د هغه تکرار دې بیا څلورکاله وروسته (اړتیا کتل کیدی شي، چې

څومره زر) بیا ورکړي. دا د استاد له پاره اړین دی، چې د استادانو نورڅه هم له د یاده ونه وځي او تمرین یې نور هم پسې زیات شي. زه گومان کوم چې په افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهنتونوکې چې استاد کوم مضمون ونیوه، نوهغه بیا د ژوند ترپایه درس ورکوي، چې دا نه د استاد اونه دزده کړوله پاره ګټوردي. نه دا چې ګټورنه دی،زیان هم لري. استاد په سرکا ل ورګړي درس کې باید لږترلږه یوڅوسمسترونه دمه ولري، چې بیرته یې تکراروي.

مونوګرافونه یا تیزسونه باید څنګه ولیکل شي؟

موږ اوتاسوخوپه افغنستان کې مرستندوي کتابونه نه لرو اوکه لرویې‌نوخورا کم دي.لهدېامله زما وړاندیزدا دی،چې دا لیکونکي دا لیکنه د نوروموادو د راټولولو په ځای یوکتاب وژباړي یا کتابونه وژباړي او د همغه په بنسټ دې بیا هغه علمي رطبه ورته ورکړ شي.

دوه ګټې، چې د علمي کتاب ژباړېپه څنګ کېمرستندوي کتابونهزیاتیږي اودا کتابونهچې ژباړل کیږي، باید موخه ور ټاکل شوي وي.

د مضامینوټاکل:

دا پروګرام خود څوکالوله پاره یوځل ټاکل کیږي،خوباید ټاکنې ډېرې په زیر یا دقیقي شوې وي.

په دې لار کې هم د نوروهیوادونودرسي پروګراموونه باید وکتل شي.

اجازه دې وي، چې زه یې د شمیر پوهنې بیلګه راوړم.

د هر څه لومړی باید همدا اوس په یادراوړم، چې د افغانستان د پوهنتون په نصاب کې لږترلږه د ټولیزیا عمومي الجبر universel algebra مضمون نه شته، چې اړیین دی اوبل اړیین یې ګڼونتیوري Nummber theory ده، چې دا دواړه باید همدا اوس نصاب ته دننه شي، په نورومې دومره فکرنه دی کړی او د پوهنتون له پروګرم څخه هم پوره معلومات نه لرم.

دا ستادانو د ترجمې له پاره باید استادانو ته پوره اجوره ورکړ شي، چې دوید نوروژباړوله پاره همځانونه جوګه وبولي.

دا دې همدومره لنډ دلته بسیا وکړي.پسې به د علومو اکادمېپه هکله لنډه لیکنه ولرو.

د علومو اکادمي د پروفیسرانو دندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ دوه پوهنیزې مؤسسې او دندې یې داسې لړ د څیړنې لاندې ونیولې. اوس راځود علومو اکادمي د کار له پاره وړاندیز ته:

له هرڅه لومړی خودې د علومواکادمي همکاران په همغه انډول و ګومارل شي، لکه د پوهنتون -اود ښوونځي نصاب پوهنیز همکاران او په همغه امتیاز.

پسې: پوهیږو، چې په نوروهیوادونوکې د علومواکادمي د نویو څه پیداکول اودا شته څه ته نوره وده ورکول دي، دا په دې مانا، چې د تل ودې له پاره پوهنیز کارونه مخ ته بیایې.

زموږ ستونځې خودا دي، چې که په یوه څه ابادول وغواړو، نو د هغو د پاره هیڅ شته څه یا شونتیاوې نه لرو.

ما د علومواکادمي د یوې علمي همکارې وپوښتل،چې: د ماسترۍ موضوع یې څه ده؟

د هغې ځواب وو، چې د رابیلیدنې یا دفرنځیال کارونه په صنعت کې.

زما بله پوښتنه دا وه، چې دا به نوله څه لیکي. باوروکړئ، زه هم نه پوهیدم، چې دا به له کومه او په څه بنسټ ولیکل شي. موږ خونه پوهنیز ادبیات لرو اونه د جوړښت فابریکې. په دې هم نه پوهیدم، چې د دې علمي همکارې به انګریزي یا بله وتلې ژبه زده وي اوکه څنګه؟

زما ،،د شمیرپوهنې سترکتاب،لومړئ برخه ،، کې شته، چې د انوفابریکې جوړ څه څنګه ډېره ګټه کو، چې یوڅه وساتي اوله همدې ځایه یې هغه غوښتوني ځای ته ولیږي او که څنګه؟

موږ په افغانستان کې د یوه پوهنیز څه لیکلو ته شونتیاوې نه لرو، نو زما وړاندیز:

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ ددې د مخه وړاندې شوېپوهنيزو مؤسسو دندې وځېړلې،هغوي د پهنې په ورکړه کې کړنده يا فعاله ونډه لري او تراوسه د علومواکادمي دنده کړنده نه ده، چې په دې هکله دې هم فکروشي.

د علومو اکادمي دنده بايد د ډېره وخته پورې دا وي، چې غوره کتابونه کوم، چې په پوهنتون کې درس کيږي او د ښوونځيو نصاب ترې ګټه پورته کولی شي وژباړي.

علمي رطبې دې په کار پورې وتړل شي او نه د کلونو په شمير. که دلته څوک هغه د کلونو رطبئ د معاش له امله ټاکي هغه دې بيا د وزارت له خوا وټاکل شي، خو د استادانو څخه د پوهې په څنګ کې بايد پوره کار وغوښتل شي او امتيازات دې هم اړوند جګ وي.

په نصاب کې دې دا اندول وي، چې په پښتو او درې ژباړې وشي، دا چې کوم کتاب دې په پښتو او کوم په درې وژباړل شي، دا هملته استادان ځان ته ټاکي.

هغه کتاب چې په پښتو ليکل شوی هغه په درې نه ژباړل کيږي او هغه چې په درې ژباړلشوی وي، په پښتو نه ژباړل کيږي.د پوهنيزو کتابونو د زياتولو هغه غوره لار همدا ده. دا چې استاد دې په يو کال يا څو مياشتو کې څومره کار وکړي او په څو کالو دې يوه درجه جګ شي، دا دې هم له مخه وټاکل شي او دا د پوهنيزه اړخه په ښه او عادلانه توګه.

دا داسې لړ څه راوړل وو، دا په دې مانا، چې په دې هکله پوره فکر شوی اوداړتيا په وخت کې يې ستاسومخ ته کيښولی شم.

د ژباړې له پاره نور کتابونه څنګه وټاکل شي؟

دا تر دې ځای ليکنه پوره نه ده، مګر هغه غټ ټکي په کې راغلي. که ما ته له دې ځايه هر څه کولو ته امر وي، زه ورته تيار يم.

نور څه اړين دي؟

د نصاب ليکونکي دې په هرمسلک کې دا دندې هم ولري:

- د هر مسلک د لغاتو کتاب ليکل. په پوره شننيز يا تشريحي ډول.

- د مسلک د مرستندوی کتابونو ليکل(موږ ورته ځکه اړتيا لرو، چې نور څوک نه لرو، چې دا کار يې په غاړه اخستی وي).

نور موضوات بيا له خبرو منځ ته راتلای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کابل د ۲۰۱۹ ز ک د جولای دوم

د شننیزې دکشنري لیکل

ما دا څه موده د مخه خبر ولوسته، چې د پښتو یوې شنیزه ډکشنري د لیکلو له پاره چمتووالی نیول کیږي، نو ومې پتیله، چې د دې ډکشتري د لیکلو په اړه زما وړاندیز د ګرانو لوستونکواو لیکونکوسره اود ډکشنري د لیکلومسئولو سره کډ کړم.

ګورو، چې زموږ نړۍ اود نړۍ ژبو ډېر پرمخ تګ کړی او موږ له دې امله د هر څه د ښه، پوهنیزه لیکلو له پاره د نړۍ ژبوته پوره اړتیا لرو، نو دا اړتیا هم باید د نوروژبود ودې په مرسته پوره کړو.

د ټولو له مخه (دامې ناسم لیکلی، سم یې: له ټولو (څخه) د مخه دئ) مې وړاندیزونه په لاندې توګه په لنډو ټکو ستاسو مخ ته ږدم.

لومړی: هر هغه کسان چې د ډکشنري لیکلوکې مرسته کوي او یا دا دنده ورسپارل کیږي، لږ تر لږه باید د پښتو او دري د ښه پوهیدلوپه څنګ کې - چې دا خو قانوني امردئ - په انګرېزي پوره واک ولري.

دویم : د هرې ریښې پوه کسان باید ورته ګومارل شویوي.

دا له دې امله، چې څنې ویونه په بیلابیلو پهنو کې راځي، چې اړونده ترې پوهیدنه ور څخه لاس ته راوړو.

دریم: د انګرېزي ژبې د یوې بنسټیزه شننیزه ډکشنری ټاکل:

زموږ ډېرو پښتنو پوهانو بیلابیلې، د بیلابیلو ژبو او په بیلابیلو ریښو کې ډکشنرئ لیکلې، د هغو څخه ګڼه پورته کول اړیین دي، خود ډکشنرئ لیکل باید پوره وي او هغه داسې کیدی شي، چې د انګرېزي ژبې یوه بنسټیزه شننیزه ډکشنری وټاکل شي او هغه د هر مسلک له پوهانو څخه په پښتو اندول وژباړل شي، چې یواځې یې بیا د پښتو الف بې په ترتیب سم کړي.

څلورم: د ښوونځي د نصاب اود پوهنتون د هر مسلک پوهان باید داسې ونده په کې ولري، چې د خپلې ریښې د هغه درسي کتابونو په درس کې د خوندي ویونو شننیزه ډکشنري یې باید ترتیب او لیکلي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا په دې مانا – لکه څنګه په نوره نړۍ کې – د افغانستان کتابونو کې هم د کتاب په پای کې دا لوستلې پوهنيزې کليمې يا ويونه د مخښوونې سره ـ چې دا وی په کوم مخ کې دی- ليکل شوي وي.

پنځم: يوه ډله(کميټه) بايد ټاکلشوې وي،چې دا ټولې شننې ورته راځي،هغوي يې،ګوري ترتيبوي اوبيا په ډکشنري کې هغه خپل ځای ورته د پښتو الف، ب په ترتيب ټاکي.

شپږم: هر هغه پوهنيز وی، چې په څو ريښو کې راغلی وي، بايد ورسره وليکل شي، چې دا په ...کې داسې مانا لري او...کې داسې.

بيلګه: تړل، تړونی، برېښناتړونی تړون وي و داسې نور.....

برېښنا تړوني يا برېښنا تړن -اله...........

دا ولې اړيين دي؟

ګرځنی، لنډ ګرځنی اونور

ټوټه په بيلابيلو پوهنو کې او همداسې ځمککچپوهنه کې

نيمی

اوځنې نور

ژبه خو همداده، چې لرو يې. دې روځنۍ ژبه باندې، چې يو له بل سره خبرې پرې کوو، اړکيږو، چې همدا د ژبې ويونه په پوهنوکې هم وکاروو، موږ د هغوشيانوله پاره نورنومونه يا ويونه نه پيداکوو، نو له دې امله هرو مرو به يو نوم په مختلفو پوهنوکې په ورته موخه کاروو،

لکه:

په الماني ژبه کې بدن جوړښت يا اناتومي کې زېنې Sehne د عضلې اوهډوکي منځ کې تړوني، نښلووني اوکه غواړۍ بيلووني ته وايي اوپه هندسه کې هغه کرښه ده، چې د ګردۍ څخه يوه ټوټه بيلوي، چې موږتراوسه وتر بللی، چې پښتو انډول يې ټوټه-ونې بلل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسي بله بيلگه: موږ: په ورځنۍ ژبه کې، چې څوک نوره مړۍ نه شي خوړلی موږ بولو او همداسي گومان مي دئ کيميا کې موږ (تراوسه مشبوع) هغه اوبی بلل کيږي، چې نور څه په ځان کي نه شي اوبی کولی دا په دې مانا چې مړيږي. نوله دې امله وايو،چې دا اوبی موږ شو (تراوسه: دا محلول مشبوع شو).

ځنو(که ځينو؟) ويونو ته بايد هکپک نه شو، چې لرو يې اوکاروو يې نه، چې له دې امله راته هکپک کوونکييعني نابلده دي . محلول چې موږ يې زيات وخت حل بولو، په پښتوکي اوبی دئ.

دا زموږخوښه نه ده او نه غوښتنه، دا پيداښتي همداسي دئ.

ډيره هڅه بايدوشي، چې يو کره پيژندل شوی نوم يا وی د يوه بل کره پيژندل شوي وي په ځای – چې ناسم دئ - کيږدو.

بيلگه: د شيانو يو ټولگي د يوه گډ خوي سره، چې هغه خوي بهيدل دي اوله دې امله بهيدونکي بلل کيږي، په پوره ناسم ډول اوبلن وبولو او همداسي سلمه په شنه زور سلنه نه کړو.

څو ليکونه د پوهنې وزارت اړوند يو.

د افغانستان اسلمي جمهوريا د پوهنې وزارت   Dr. Makhan Shinwari
معين محترم

Smakhan1946@gmail.con

ډاکتر ابراهيم شينواري ته

21.10.2016   Bonn; Germany

د افغانستانن اسلامي جمهوريت د پوهنې وزارت معين محترم ډاکتر ابراهيم شينواري صاحب ته په مينه او احترام.

د لوي څښتن څخه مو روغتيا او بريا غواړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

محترم ډاکتر صیب.

ما دا لیکنه پوره د مخه باید تاسو ته لیږلی وي، خو دا وروسته لیږنه یې هم ناوخته نه ده.

زما هیله دا ده، چې د شونتیا په حالت کې دا لیکنه د پوهنې محترم وزیرصاحب سره شریکه کړي.

د افغانستان د درسي کتابونو په ځانګړي توګه د شمیرپوهنې یا ریاضي کتابونو په هکله مې د افغانستان جمهوري ریاست کلتوري چارو مشاور محترم غظنفر له لارې د افغنستان اسلامي جمهوریت جمهور ریس ته یو لیک لیږلی، په هغه کې دا ستونځې پوره لیکل شوي او یوه پخوانۍ لیکنه چې د پوهنې وزارت ته وه، هغه هم مل درلیږم.

که چیرې یو بل کس د دې کتابونو د سمون له پاره تېر وهلی وي او یا هلته په نصاب کې پخپله یې سمون منځ ته راغلی وي، خو ډېر ښه او که زه دا یواځنی کس یم، نو بیا د پوهنې په وزارت غږ کوم، چې د کتابونو د سمون له پاره چې ډېر اړین دې چانس او امکان راکړی، چې دا ستر کار د هیواد د راتلونکې له پاره سر ته ورسوم. دا په دې معنا چې دامشاورت نه بلکه زه کار ته د کولو یا د نصاب د کتابونو لیکلو او سمولو له پاره چمتو یم. کتابونه ما په نړیوال معیار چمتو او لیکلي.

زه به داسې یواځنی کس یم، چې ستونځو یا ناسمونونو ته ګوته نیسم او پخپله یې د شمیرپوهنې کتابونو د سمون کار سرته رسوم او دا ستاسو په چوپړ کې ږدم.

که چیرې د پوهنې وزارت د دې کتابونو سمون له پاره خپله مینه لرله، نو نور کارونه، چې دا کار څنګه سرته ورسول شي، خبرې پرې کولی شو.

دا دې په ګوته وي: دا کار چې زه تاسو ته وړاندې کوم، د دولسو کسانو د دوه کالو کار دی.

تاسو به وپوښتی، چې ما نو په ځانله توګه څنګه دا ستر کار سرته روسولی، وبه وایم، چې دا کار ما د دوه لسیزو په وخت کې سرته رسولی، چې اوس مې د ښوونځي له پاره هم سره رایوځا کړي.

یادونه: د پیسو خبره مطرح نه ده. دا کار له لرې هم کیدی شي، چې په دې حالت کې به هیڅ له دولت ونه غواړم.

د هرڅه له مخه ستاسو د ستونځو ګاللو څخه مننه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاسو د لا ډېرو برياووپه هيله.

ستاسو ماخان شينواری.

دا ليکنه مې محترم مشاور غظنفر صيب ته ليږلې وه.

د افغانستان د اسلامي جمهوريت جمهورريس د کلتوري چارو مشاور محترم استاد غظنفر ته سلامونه او نيکې هيلې.

هيله ده، چې دا اړونده ليکنې به د افغاستان اسلامي جمهوريت جمهورريس ته ورسوئ. پوهيږو، چې دا ډېرې مهمې دي.

دا چې وپوهيږم چې دا ليکنې تاسو ته دررسيدلې، هيله ده ماته به ډاډ راکړئ.

د هرڅه له مخه له تاسو مننه.

ستاسو ماخان

دا ليکنه مې دپوهنې وزارت د معينې د غوښتنې سره سم په ۲۰۲۰ ز ک کې ليکلې او ورلېږلې.

د افانستان اسلامي جمهوريت د پوهنې وزارت محترم مقام ته.

ما د پوهنيزو مؤسسو او په ځنګړې توګه د پوهنې وزارت د نصاب په هکله پوره فکر کړی او په دې هکله مې ليکنې هم د تاند خپرونې کې خپرې شوي دي.

څو کاله د مخه مې دپوهنې په نصاب کې کار هم کړی، چې د ستونځو په هکله مې د پو هنې وزارت اوجمهوري رياست ته ليکونه هم ليږلي. زه جنجال غوښتونکی نه يم، خو د کار سمون کې ونډه اخسلی شم.

که د نصاب جوړنه کې مو زما مرسته اړيينه بلله، زه دې کار ته چمتو يم، زه معاش نه غواړم او نه د پوهنې وزارت نور لګښتونه، خو که لازم مو بلل، نو په نصاب کې د شونې ونډې غوښتونکی يم، چې لږ تر لږه د شميرپوهنې څانګه کې راته غوره رول راکړ شي، لږ تر لږه ځان د شميرپوهنې د نصاب د سمون جوګه ګڼم.زما څو ليکنې د افغانستان پوهنيزو مؤسسو په هکله څه موده وړاندې د تاند درنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپروني له خوا خورې شوې،هغه له تاسوسره شریکوم او له دې د مخه دا یادونه د یوه لنډیز په توګه وړاندې کوم:

۱ – د نصاب لیکونکي باید د لیکنو توان ولري او په انګریزي اومسلک باید پوره واک ولري او دولت د پوهنتون د استادانو په حقوقو باید ورته قانع شي.

۲ – ښوونکي باید د یوه کره ټاکلي پرګرام لاندې تل د همدې نصاب لیکونکو له خوا بیا بیا چمتو شي.

۳ – د درسونو سرلیکونو ټاکل غوره دي، خو همدا اوس چې څه لرو، دا به د یوه وخته پورې بسیا وکړي، خو لیکونکي اوښوونکي باید د دې لیکنو او ورښوونو جوګه وي.

په دې هکله زما د اند پیژندلو له پاره زما لیکنې مل دي.

زه خپله لیکنه نه غزوم، خو که زړه مو وو ماته زما برېښنا پته لیک رااستولی شی.

د هر څه له مخه ستاسوله ستونځو مننه

ډاکتر ماخان شینواری

پنځمه برخه: داسې ګډې وډې پخوانۍ او اوسنۍ لیکنې:

خوب د شپې کډه وکړه.

وې مې،چې د طالبانو اوامریکا په منځ کې د کوم تړون، نو د افغانستان له پاره څه؟
-- که زموږ هر څه د امریکا په لاس کې وي، نوبیا خو بې له دې د ویلوڅه نه لرو.
-- که داسې نه وي، نود دې دوه ډلو منځ کې کوم تړون د افانستان له پاره هیڅ باورنه لري. موږ خپل حکومت لرو او د قانون په څلوردیوالۍ کې ورته ولس واک ورکړی، چې د ولس له پاره ګټورې پرېکړې وکړی شي.
خبرې ډېرې دي، خواوږدوم یې نه.
نور چې هرڅه وایي، هغه به وایي اومسئولیت یې نه لري.
مسئولیت د حکومت دی او د خپل مسئولیت سره به د ولس په خوښه تلنه کوي، نه دا چې طالب اویا امریکا چې څه غواړي، دوی به یې کوي.
دا تر اوسه هرځل موږ ته بل چا روغه راوستې، چې ستر جنګ یې تل پایله وه.
دا ځل باید دروغه راشي اوپخپله افغانان سره روغه وکړي، چې د یوه اړخ پرېکړه کوونکی یې حکومت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کسانو رول، چې ځاني ګټې لري بايدنورله منځه تللی وي، که نه روغه نه شته.
مسئول غني دی اونه بل څوک او پسې حکومت.
ټاکنې يوه دموکراتيکه پروسه ده اوبايد د - په پوښتنه کې - روغې قرباني نه شي.
بايد دا سره بيل کړو:
-- د امريکا اوطابانو روغه اويا بل څه د افغانستان حکومت سره د روغې په مانه نه دي.
-- ټاکنې او د روغې خبرې سره تړاونه لري.

نړۍ فضا

په دې ليکنه کې مو ډېرې ښې څېړې لرودی، خو په خواشينی بايد ووايم، چې هغه ورکې شوي. په لامل يې نه پ،هېږم، خو دا د ن ج

Category:ساينس او ټکنالوژي

WELTRAUM نړۍ فضا
زموږ لمرسيستم
د الماني له ن ج-مونو څخه
ګرانو لوستونکو!

يوه ورځ مې په تلوېزيون کې د ساتورن په هکله يوخبر واورېده، ډېرپه زړه پورې وو. ما چې له ځانه وپوښتل، چې دا زموږ لمرسيستم، نوڅنګه دی، پوره ورسره ځان راته بلد ونه برېښيده، نو په ن ج کې مې چې را پيداکړ، ډېر په زړه پورې داتنيا داتای يې لرل، چې هغه غواړم، له تاسوسره ګډ کړم.

موږد پښتو يا په پښتوساده ليکنوسره لږ بلد يو او زما د عربي ويونپانګه هم ځواکمنه نه ده، چې له دې امله مې داسې په ساده پښتو ليکلي نوهيله ده چې زما د ليکنولوستلوسره به ستونځې ونه لری.

موږ په خپل لمرسيستم يوليد اچوو. او موږ تاسوته د خپل لمرسيستم ستوري ښايو: ځنې د سخت بادغونډوسکې دي، ځنې اېشيدونکې سرې(ګرمې)اويا داسې يخې دي، چې په هغو کې هوا يخيدی شي.

Solar system, illustration

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمرله لوري لدنه: مرکور Merkur، وینوس Venus ، ځمکه Erde، مارس Mars ، یوپیتر Jupiter,، ساتورن Saturn، اورانوس Uranus او نیپتون Neptun.

زموږ لمرسیستم له لمر او د هغه اته ستورو اود هغو ستورود سپوږمیو، وړو ستورکیو او میلیونونو وړو تنونو یا بدنونو، لکه استیرویډونو او کومیتونو څخه جوړدئ. دا ټول په لمر راڅرخي.

د دې له پاره، چې موږ په ترتیب د ستورو نومونه اولمر ته یې واټن په یاد راوستی شو، نو لاندې د زده-کړنغونډاله، چې په الماني ده، په پام کې نیسو: ‘‘ : “ Mein Vater erklärt mir jeden Sonntag unseren Nachthimmel

مانا یې: زما پلار ماته هره یونۍ زموږ شپنی اسمان راښایي یا تشریح کوي. د الماني غونډالې.... د هر وي پیلتوری د اتو ستورو څخه په ترتیب د یوه پیلتوري دي.

زموږ لمرسیستم په نړیفضا کې یواځنی لمرسیستم نه دئ، د دې مخامخ: نور میلیونونه لمرسیستمونه شته چې ستوري یې په هغو لمرونو راڅرخي، نو له دې امله زموږ لمرسیستم په ټولو پیداښتونو کې داسې دئ، لکه یوه زره. زموږ لمرسیستم نږدې ۴،۵۶ میلیونه کلونه زوړ دئ او د یوه ډېر ستر هایدروجنوربځې له راتنګیدنې یا ټینګیدنې څخه منځ ته راغلی. په لاندې کې موږ تاسوته زموږ د لمرسیستم ستورو په هکله باندې یو لید درکوو.

لمریز سیستم

ټول ستوري په یوه څرخونلار په لمر راڅرخي.
ستوري: زموږ په لمرسیستم کې رنګه باغکي
زموږ په لمرسیستم کې اته ستوري په خپلوڅرخونلارو په لمر راڅرخي. دلته یواځې د هغوي لویوالی او د لمر سره واټن په ګوته شوی یا ورکړل شوی. په ریښتونوالي کې د ساتورن اویوپیتر نیمی (قطر) نږدې د ځمکې لسبرابره دئ اولمریې د سل ځله څخه زیات لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

:Sonne لمر
نیمی Durchmesser: 1.400 000 Kilometer
واټن لمرته – :Abstand zur Sonne
ځمکګتله Erdmassen 333 000 *Masse: کتله
:Umlaufzeit – ځرخونوخت
0 Monde: سپوږمۍ
Rekorde ریکارډ: لمر په پاسهواره ۵۵۰۰ او زړي کې ۱۵ میلیونه درجې تودوخي لري یا توده ده. دا یعني ځمکه ۷۵۰ ځله دومره درنده ده لکه ټول ستوري یوځای او کړی شي ځمکه یو ملیون ځله ځان کې ځای یا خوندي کړي. او د غازونو د توانمنده راشړنې یا راوتنې یا ډزو سره تر لس میلیارده ټنه غاز په نړۍ فضا کې د باندې شړي.
کتله Masse: د هر تن یو خوي. چې د بیلګې په توګه د هغه راکښنتوان اغیزمن کوي. د هغه یووالی یا یوون کیلوګرام دی.

WELTALL نړۍ فضا
Die Sonne in Zahlen لمر په ګڼونو کې

دا چې د لمر په چاپېریال ګڼونه ډېر ستر دي، چې هغوي په یاد کړی شو اویاد کې راوستی شو، دلته یې دا غوره په یوه لید باندې لیدلی شي.

Merkur: میرکور

مرکور په پیداښتي رنګونو
نیمی Durchmesser: 4879 Kilometer
: 57,9 Kilometer Millionen له لمرڅخه واټن
ځمکګتله Erdmassen 0,055 Masse: کتله
ځمکورځې Erdentage 88 Umlaufzeit: ځرخونوخت(پهلمر)
0 Monde: سپوږمۍ
ریکارد Rekorde : زموږ د لمرسیستم کوچني ستوري باندې د شپې اوورځې منځ کې ډېر ستر تودوخیتوپیر له ۵۰۰ درجو زیات واکمن دی.
دا هم هکپک کوونکی: میرکور سوکه، سوکه غونجیږي، خکه چې هغه یو ستر وسپنیززړی یا د وسپنې زړی لري، چې سره غونجیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

:Venus وینوس
Durchmesser: 12.104 Kilometer نیمی
: 108,2 Kilometer Millionen لمر ته واټن
ځمککتله Masse:0,815 Erdmassen کتله
Umlaufzeit: 225 Erdentage (په لمرڅرخونوخت) څرخونوخت
0 Monde: سپوږمۍ
رېکارډ: هغه سم خورا دوزخي ستوری: د کولنډای اکسید ټینګي فضا له امله په وینوس باندې د ورځې تودوخي ۴۶۰ درجو ته جګیږي. له پنډووربځو له ätzender Schwefelsäure باران وریږي، او پوښهوارې سر یې په اورغورځوونو پوښلی.

Colourbox رنګبکس

:Erde ځمکه

Durchmesser: 12.756 Kilometer نیمی
: 149,6 Kilometer Millionen لمر ته واټن
ځمککتله Masse:1لErdmassen کتله
Umlaufzeit: 365 Erdentage (په لمر) څرخونوخت
1 Monde: سپوږمۍ
ریکارد: ځمکه یواځنی ستوری دی، چې ژوند پرې کیږي. پرته له دې په ځمکه کلکې، بهیدونکې او ټېنتیدونکې یا غازډوله اوبه شته او کله کله په زړه پورې لمرنیونه یا لمرتیاره کیدنه منځ ته راځي، چې په هغې کې ویښته-ټیک لمر د سپوږمۍ شا ته ځان پټ کړي

:Mars مارس

Durchmesser: 6794 Kilometer نیمی
: 227,9 Kilometer Millionen لمر ته واټن
ځمکمکتله Masse:0,107 Erdmassen کتله
ځمکورځې Umlaufzeit: 687 Erdentage (په لمر) څرخونوخت
2 Monde: سپوږمۍ
ریکارد: ۲۷ کیلومتره جګ د Mons Olympus غر یې په لمرسیستم کې هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خورا جګ غر دی، او اته کیلومتره ژور Valles Marineris په مارس خورا لوي ژورسیستم دی. او لهورسره بلد اخوا یعني افراطي بوړبوړکی ډوله (تورنادوډوله) ګرد باد په کې لږیږي، چې یوکیلومتر نیمی لري.

Jupiter: یوپیتر

نیمی Durchmesser: 142.984 Kilometer
واټن ته لمر Millionen Kilometer 779 :
ځمککتله Masse:317,8 Erdmassen کتله
څرخونوخت (په لمر) Umlaufzeit: 11,9 Erdenjahre
لږ تر لګه Monde: mindestens 63 سپوږمۍ
ریکارد: دا لوي ستوریخورا لنډې روځېلري(9,8 ساعته) لري او خورا اوږد پاتې کیدونکی جکړ،د هغه ډېرلوي داغ (لاندې ښي لور ته) له ۳۴۰ کلونورا په دېخوا تاویږي یا په ځان راڅرخي. پرته له دې ګومانکیږي، چې یوپیتر هغه ډېرې سپوږمۍ لري، چې Ganymed یې خورالویه ده.

زهره

:Saturn ساتورن
نیمی Durchmesser: 120.536 Kilometer
واټن لمرته Millionen Kilometer 1433 :
ځمککتله Masse:95,2 Erdmassen کتله
څرهونوخت (په لمر) Erdenjahre 29,5 :
لږ تر لږه Monde: mindestens 61 سپوږمۍ
ریکارد : ساتورن یو ځانګړی کړی سیستم لري او خورا لوي یخغونډاري یا یخغونډوسکي لري: د ساتورن ځنې سپوږمۍ ټولې له یخ شوو اوبو جوړې دي. په ساتورن برېښنا یو میلیون ځله دومره لوي دي لکه په ځمکه او د سلو مترونو په کچه سرور.
Colourbox
اورانوس شین ستوری، زموږ د لمرسیستم دریم لوي ستوری دی
Uranus: اورانوس

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ځیره د Voyager 2 سره د جنووري په ۲۶ ز ک ۱۹۸۶ احستل شوې
نیمی Durchmesser: 51.118 Kilometer
واټن لمرته Millionen Kilometer 2871 :
کتله Masse:14,5 Erdmassen ځمککتله
ځرخونوخت (په لمر) Erdenjahre 83,8 ځمککلونه:
سپوږمی Monde: 27
ریکارد: د پاموږ کلونوختونه لري: ځکه چي د اورانوشمالي قطب د لمر په لور لوریز دی، هلته په ووږي کې ځلوېښت کاله روڼ پاتیږي، کیدی شي هلته دیامانت هم وه- وریږي. مختربعین باور لري، چې هلته په اتموسفیر کې تیرږې کیدی شي د متان تختیدوني یا غاز جوړې وي.

Neptun: نیپتون

نپتون (ځیره د Voyager 2 له خوا ۲۵ د اگست ۱۹۸۹)
نیمی Durchmesser: 49.528 Kilometer
لمر ته واټن Abstand zur Sonne: 4495 Millionen Kilometer
کتله Masse:17,1 Erdmassen ځمککتله
ځرخونوخت (په لمر) Erdenjahre 163,8 ځمککلونه:
سپوږمی Monde: 13
ریکاردونه: بل دومره له لمرهلرې نه دی. بیا هم په نپتون کې ځواکمن بادونه لریږي، د ۲۰۰۰ کیلو متره / ساعت چټکتیا سره، اوهمداسې غوره: په سپوږمی Triton یخغورځووني. دا ۲۲۰ درجې یخ نایتروجن غورځوي.
جرمني د بن ښار ۱۶د نومبر ۲۰۱۹

نوره هم بدیږي

د المان د سوشل دفترکي ناست وم او په ستر کاغذ لیکلي مې ولید، چې پرې لیکلي:

،، ... اود شورماشورځخه یوغږ وشواوویل یې:خانده اوخوشاله اوسه، کیدی شي نوره هم بده شي.

نو: ما خندل اوخوبښ وم او نوره هم بده شوه،،.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغنستان غمیزې ته

موږ په افغانستان کې له دې څلوېښتوکالو را په دېخوا د داسې غمیزې سره ګیر یو، دا ټولو ته روښانه ده. دا چې څه کیده اوڅه به وشي، وړاندوېینه یې نه شوه کیدی اونه شي کیدی. همدا تازه یې بیا شاهدان شو. د دې علت دا دی، چې موږپه افغانستان کې منظم څه نه لروده او نه یې لرو، په دې ژوند کې مو ګډوډي واک لري، دا چې ولې، دا به دلته نه څیړو، خو دې روان حالت ته ګوته نیسو، چې څنګه روان دی.

ډېر له جنګه ستړي یو او د روغې غږ چې وشي، نو سملاسي ورته ښه لید لرو، خو ایا دا به فاتامورګانه (غولوونکې لمروړانګې. هغه په ووړي کې، چې په ډاګ کې سړي ته اوبه برېښي) وي اوکه څنګه؟

دا څوک چې ورته خوش وو، ولې اودا چا چې شک په کې ګانه ولې؟

د دې له پاره هرڅوک خپل دلیل لري، خوزه به همدا خپل اند پرې څرګند کړم.

دا چې دا روغه څنګه راځي، په دې خو زموږ د حکومت په واک کې افغانان هم نه وو خبر تر جمهورریس پورې اوهغه لورته خو د پاکستان د حکومت پورې هرومروټول ترې خبروو، ځکه چې دا روغه د هغوي په پوره مشوره او واک کیده او کیږي به هم. جمهور ریس ته ان تردې چې د سولې مسوده لوستل کیږي اویا یې داسې چټکه لوستلوته ورکوي.

ما ته خو دا د روغې پروسه نه برېښیده، دا په دې مانا، چې د افغنستان د خلکو څخه په خرابه توګه ټاکلی حکومت، چې د نه ټاکلي حکومت او یا بل واک څخه ماته ښه برېښي، هیڅ ورڅخه خبرنه وو، یواځې له دباندې ورته ویلکیدل.

خبره رالنډېوو او پوښتنه کوو، چې داسې روغې څنګه منځ ته راځي او په افغانستان کې سالمه لار کومه ده؟

لومړی:

طالبان د افغانستان د حکومت سره خبرې نه کوي او د امریکایانو سره د روغې تړون لاسلیک کوي، چې د افغانستان حکومت یې یواځې هغه لیکنه کتلې وه.

که دا روغه د امریکا اوافغانستان په راتلونکې نه، د امریکا عسکروپه وتلووي، خود امریکا خوښه ده، خوداسې نه ده. دا د افغنستان په برخلیک باندې ده، نو باید د افغان

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت په کې شوني ونده لرودی.د غني د راتلونکي لومړي مرستيال صالح له خبرو اود مخه تيرو خبرونو څخه داسې برېښي، چې کوندې افغانستان دې د لومړي ځل له پاره په دوه برخووويشل شي (په څنګه يې خبرې نه کوو) او بيا دې په ګډه سره د دولت چارې مخته بوتلل شي. باوروکړئ، چې زما سر په دې نه خلاصيږي، چې دا به بل څه ډول وي، پرته له دې، چې يو ځل دې افغانستان په دوه برخو اوحکومتونو وويشل شي، بيا نو پرته له بيلتون که نورڅه کيږي، هغه به يوه معجزه وي، که افغانستان يوواحد هيوادپاتې شي.

تاريخ ښوولې چې:

که يوڅوک يووار د يوه کلي پاچاهي ونيسي، هغه هم بيا بل ته نه پرېږدي، پاتې لا نږدې نيم هيواد.

پايله: د افغانستان ټوټه کيدنه.

دا نو د کندومک له ترونه بيا ستره بدنامي او تل پاتې بدبختي ده، چې دا بيا نور ټوټه واکونه زيږوي، چې په هيواد کې موبيا جنګ پای نه مومې.

دويم:

په افغانستان کې دې روغه راشي او هيواد دې بيا د همداسې، په بشپړه توګه له دباندنيو منځ ته راغلي حکومتونوڅخه اداره شي، لکه تراوسه چې ورسره بلد يو، چې دا پرته د ولس له پل په پل تخريب څخه بل څه نه وو.

دا هم زما په اند د روِغې لار نه وه.

دلايل به نور هم ولرو، خو اوس به دا پوښتنه وکړو، چې سوله نوڅنګه شوني ده؟

دريم:

سوله بايد په منظم ترتيب شوې وي او منظم ترتيب کيدونکي ډول منځ ته راشي.

خبره په ترتيب شوي اوترتيب کيدونکي کې ده.

که په جنګ کې يوه خوا ماتې وخوري، نود واک وړل و بلې ډلې ته منظم ځکه دي، چې همغه بريالۍ ډله حکومت جوړوي اوبس، چې دا د واک تسليمي به منظمه وي. او که په څرګنده توګه کومې ډلې ماتې نه وي خوړلې، نو دوي بيا په دې هکله دوه اړخيزه خبرې کوي، چې که نور په جنګ کې دننه واکونه هم وي، د هغوي ګډون به هم اړيين وي، خو نه پرېکنده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا خبرې به رالنډوو اوپوښتنه به دا وي، چې د افغانستان په دې حالت کې به نو روغّه ځنګه وي؟

جنګ زور اخستی اوعلت يې دا وو، چې طالبان غوښتل چې زيات ښارونه اوځمکې د خپل واک لاندې راولي.

نوزموږ قضاوت به د زورپه بنسټ وي.

طالبان به ځلوېښت يا شپيته زره وي اودولتي ځواک درې سوه زره ته رسيږي.

وړې ولسوالس او ښاږ ځايونه به د طالبانوسره وي، خو ټول ستر ښارونه د دولت په واک کې دي.

که هرڅومره ځمکه او خلک طالبان ولري، د حکومت ونډه ډېره ځواکمنه ده.

د جګړې اړخ کې طالبان ترور کې تکړه دي، خو په جګړييززور څه نه شي کولی، دوی کوم ستر ښار په ولکه کې نه لري اونه يې‌راوستلی شي اوکه دا ولري، نو اداره يې تاسي په فکرکې راوستلی شئ.

په هر صورت زما وړانديز دولت ته هم دا دئ او زما اند هم، چې طالبان دې د دولت سره روغه وکړي، طالب جنګيالي دې وبخښل شي او خپلو ځايونو ته دې لاړشي، که غواړي په عسکري خدمت کې کار وکړي، د ازموينې وروسته دې دا ده ورته ورکړلشي او په هرډولانتخاباتو کې دې لکه هر افغان د افغان په څير ونډه ولري.

په پای کې يوڅوپوښتنې اود هغوي لنډ ځوابونه:

۱ ـ خپلواکي اودا خپلواک نوڅوک دئ؟

۲ ـ بلواکي نو بيا ځنګه اوبلواک څوک دئ؟

۳ ـ ايا زموږ قضاوتونه به خپلواک وي؟

۴ ـ د دې حالت راتک.

۱ ــ ته :

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلواک امریکا ده، چې هم دا کوياو هم دا، خودا همداسې‌نه ده.

هلته هم د کسانو یا اورګانونوزوردی، چې یود بل په واکوالي کې دی، دا په دې مانا چې هلته هم هرڅوک خپولاک نه ي.

هلته هم چې‌ترمپ څه غواړي، موږ يې د منلو او نه منلو په مخامخ بې واکه یو، خو هلته نور خلک شته، چې غوښتنې اوکړنې ماتوي. و به وایو، چې هرڅه په دې زورواړخ کې هم نسبتي دي.

۲ ــ ته:

موږ په ځانګړې توګه دا دلیک لوست افغانان یا دا زما غوندې له هیواده دباندې افغانان ډېرتینګارکوو، چې دا پلانی د پلاني په واک کې دی یا زموږسیاستوال بې له امریکا او همداسې دا نور يې له پاکستان څخه څه نه شی کولی او دا په ټولیزه کې همداسې ده.

یو قوم او ولس، چې ځان ته ډوډۍ‌نه شي پيداکولی او هر څه يې له بل وي، نو خپلواکيبه چیرته وي؟

سره له دې هم بیا د هغه هیواد د سیاستوالو ځنې څهپه لاس کې وي، چې له هغې‌بایدتیر نه شي لکه په دې خبرو کې هم زموږ دولت یا حکومت د روغې جرګې په وړاندې، چې د روغې پرېکړه نه وه، درېدل.

بیا همهغه نسبي بلواکي یا خپلواکي.

موږباید وپوهنیږو، چې کله زموږ اود زورورو ګټې سره شریکې دي اووپوهیږو، چې څنګه له هغو ګډو ګټو موږ ګټه پورته کولی شو.

موږباید زورورته وښوولی شو، چې څنګه او ولې او چیرته مو ګټې سره ګډې دي او څه د دواړو په تاوان دي.

په هیواد کې مو حکومت شته او هغه بیا خپلې ګټې د نورو هیوادونو د ګټوسره ګوډړلی شي.

هغې بلې لور یعنې د طالبانو لورته: هغو د یوه با مسئولیته ډلې څخه نه اداره کیږي. نو هلته د بلواکي او خپلواکی پیژند هم باید توپیر ولري.

هغوي باید د ترې مرسته اخستونکو هیوادونوګټې هم په پامکې‌ونیسي او هغوییبا ددویګټوته په پامکولو اړیين دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ ــ ته:

لنډ: زموږقضاوتونه هم د شرایطو په واک کې دي او باید وي.

۴ ــ ته:

افغانستان اونړۍ: د باندني چې افغانستان ته راغلي، د ترور له امله اودا په دوي د افغانستان د خلکو حق دی، چې له افغانستان څخه ترور ورک کړي. دا جنګ په افغانستان کې د افغان په وژنو نړیوالو راوستی او دوي د دې د منځه وړلوله پاره باید مجبوروي.

ستره غمیزه:

زما جودره بمونووالوزوله.

هلته لرې د شینوارو د هسکي میني د جودرې کلی د کټه-پور غره لمن کې، چې شاته یې تر سپینغر پورې نور غرونه هم جګ شوې په دوه موږو باندې خلک اوسي. ډېر ښکلی ځای دی. جنوب ته یې غر اونورولوروته یې په شنوپټیو دا ځمکه ښکلې ده، وبځښی، ښکلې وه، چې به دا ښلا هم د غم ښکلا وي.

دا یو کلي دی، هغه زما د مور کلی دی.

مورې! دا ستا کلی وو، دا په تا ګران کلی وو، ورونه د تره زامن اوټول دربانده ګران وو، ته هم ورته ګرانه وې.هغه خو اوس په بمونو والوته، هلته خوستا ورپرونه اوبچیان یې په وینوکې ولمبیدل، هلته خوستا د تره لمسیان ټول د مسجد د خاورولاندې شو،هغوي لمانځه ته تللي وو.

هلته نور تل غم خپله لمن خوره کړه، هلته به نور نه هغه پیتاوی وي او نه هغه ټوکې ټکالې.

مورې تا خو نه شو ژړلی، زړه به دې خوږ، خو اوس زه ستا له پاره هم د هرټکي سره اوښکې تویوم، نور څه مې د لاسه پوره نه دي،همدا ژړا ده.

ما هم ډېر ښه وخت هلته تیرکړی، ماما ګان مې ټول ښه او د خبروخلک وو، ټوکې ټکالې به ډېرې وي، د ژمي پیتاوي کې به مې کله کله زما د همزولو سره اتیران (یوه د سترنج په څیرلوبه ده) کاوه. ډېر هلته تلم، ماما ګان راته ګران وو او زه هم د ماما ګانو کورنیو ته ګران وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې په ورځ موږ په بيلجيم کې وو. د چا تلفون نمرې مې هم نه وې وړې او هغې تختې مې د جال کار نه ورکاوه، د نړۍ سره مې مزي نه درلودل. په ما زما ملګري اوخپلوان هم ملامت نه دي، ډېرلټ يم او بيکاره. بې پروا نه يم او که ځان به داسې نه ګورم.

په دې ورځ، د جمعې په ورځ مې زما دميرمن د وراره څخه تلفون واخسته، چې خبرونه وګورم، نو لومړی خبر مې همدا د غمونو لړلی خبر په سترګو شو، چې زما هم د هغو ټولو يادونو د مخه تيرېدو سره غبرګې اوښکې بيواکه شوې اود د ې سترغم درد ته يې نور د ودرېدو توان نه لاره.

په داسې يوه کلي کې، چې ولس نه يو کلی دئ څو اويا کسان وژلکيدل اوله څلوېښتو زيان ټپيان خو يوه ډېره ستره غميزه ده. کلي کې خونورنارينه نه شته، هغوی لمنځونه کول اوښځې خو جماعتونوته نه ځي. څوک چې ژوندي پاتې دي،هغه واړه او ښځې،هغه هم نورې په ژونديوکې نه ګڼل کيږي. هغه په ژوندينې مړې دي. پلرونه نه شته، چې دوي بيا پلرنی غيږ کې ونيسي او ويې خندوي، خدايه(ج) د دوي ژوند به نوټل ژړاوي. پوښتنه خو نه کوم، ستابنده يم، خو په فکرکې مې دا راګرځي.

خدايه دا مې د مورکلی وو او دا د تنونو ټوټې يې چې خلکو راټولولې، دا مې د مورد تره زامن اولمسيان وو،هغې ورېرونه و، د هغې ګران خلک وو، ښه دئ، چې مورمې لا دمخه مړه ده.

خدايه د دې کونډو يتيمانو چغې خو ته اورې او پوهيږې، چې دا زموږ له پاره څومره د غمونو ډکې دي.

خدايه ته خوګورې، چې دا سپينپګړي اوتورګړي به څومره دې خپل کارته خوښ وي.

دا کسان، دا د دې کارکړوني او امرکوونکې د خپل دوزخ له پاره د سيده تګ لارې پرانيزي. فکرکوم، چې دوزخ به هم د دوي له پاره کم وي، دا انساني فکر دئ او د له غمه ډک فکر.

دا کسان چې دا کار کوي، دا څوک دي؟ د سپينې پګړۍ وي اوکه د تورې، دا همغه د يوه خره غوږونه دي.

دوي ته چې داسې کارونه کوي د ويلو څه نه لرم، داسې د هغوي د شان سره مناسب څه مې خيال ته هم نه شي راتللی او د حيواناتو سره پرتله کونه يې حيواناتو ته توهين دئ، دوي توهين کيدلی نه شي،دوي له توهينور اخوا دي،نه پوهيږم، چې دوي به نوڅه شی وي. خو لويه څښتنه په ډېره بخښنه زه خو له تا د پوښتنې حق نه لرم، خو دا مې په زړه کې ګرځي، چې:

ايا دوي هم اشراف المخلوقات دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما يواځې يو كار د لاسه پوره دی، چې هغه مې ماماګانو ته دعا ده. لوي څښتن دې د ټولو شهيدانو د فردوس جنت په برخه کړي، ټپيانو ته دې روغې ستې ورکړي، د ټولو شهيدانو كورنيو، زماګرانو مانيګانو او ترورانو ته دي لوي څښتن اجرونه او د زړه صبر وکړي.

خدايه (ج) ته پوهيږې موږخو(ستا پيدا) نه پوهيږو

د جادو جام

په لار روان وم ، د خپل خيال سره لاس په ګريوان . وې مې دا خوبونه نه ريښتيا كيږي. ددې خوبونو ريښتيا كول خو ستا كارنه دی، دا خوبونه په ځانګړتوب نه شي ريښتيا كيدی. دا جګړه ځما او ځما د خيال سره جدي شوه، خيال مې وې چې ته دې خپل خوبونه ګوره د بل چا سره ستا څه غرض نه شته، هرڅوك خپل خوبونه لري، نو هرڅوك او خپل يې كار .
زه د خوبونو د ريښتياكولو په پلو وم په لار راون او سملاسي مې فكر شو چې زړه مې له لاسه كلك ونيولم او راكش يې كړم.

وې چې دلته ورځه، خوب دې د جادو په جام كې وګوره.

ما خپلې پښې كلكې كړې، وې مې چې نه، دا هم ځما خيال او خوب ته كوم ځواب نه لري. خو زړه همداسې له لاسه كلك نيولی او د جادو جام ته مې راكاږي.
ګورم چې د پاسه له مغزو غږ راوشو، چې پام كوه، زړه باچا دی ، څوك يې خبره بې له سزا په ځمكه نه شي غورځولی، نو پښو ته دې په هغې لور حركت وركړه، چې دې زړه هلته راكاږي.
د داسې لږ وخت وروسته ما چې خپل خوب د جادو په اول جام كې وكوت نو داسې لږ څه تت ښكاريده، څه ترې نه پوهيدل كيده، نو بيا مې زړه دوم جام ته وروهڅولم او وې چې نااميدې هم ناكامي ده، بيا دې خوب د بل سحر جام كې وګوره .
ما د باچا خبره، چې مغز مي ورته پام راګرځولی وو نه شوه ردولی، نو په بل جام كې مې خپل خوب وكوت. ګورم چې راته وايي چې ستا ژوند خوب دی او ته مين يې په خيالونو، ځه ورځه هغه كوه چې څه كوی شي، چې خوبونه او خيالونه دې ربښتيا شي.

د بل كړه وړه ستاه كار نه دی دا خبره پريږده چې» كه موږ داسې كړي وی او يا داسې ، نو داسي به شوی وی« بلكه هغه څه وكړه چې پخپله څه كولی شی. داپرمختګ دی ، دخوبونو د رښتياكولو په لور او بس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بون د پوهنتون روغتون د زړه او رګونوڅانګه

۲۶ جولای ۱۹۹۸ المان بن

میرمن می د زړه عملیات کړي او زه ورته په کوټه کی ناست یم. د اکسیجن د بوتل شرار دئ او میرمن می د خبرو نه ده. ښاپیری (زما د میرمن نوم دئ) غوښتل چې اوده یا بیده شي نو ما ورته د کاغذ څپونې په سترګو واچاوه) د ښاپیریٔ دا خوی دئ چې اوده کیږي نو سترګی په څپوني تړي(چی رڼا بنده شي او ښه خوب وکړي. مانو کلم او کاغذ راواخسته او د افغانستان په جنګ او روغه می په لیکلو پیل وکړ. په همدې وخت کی چی په افغانستان کی د مرګ او ژوبلې په فکر کی وم او ددې په بیان می د کاغذ سپین مخ توراوه نو دې خپل حالت ته می فکر شواو دا فکر می بیا په هیواد کی ځوانانو، پیغلو او ځوانو واده شو افغانانو او میندو او پلرونو ته شو چی زه په داسی حالت کی چی د ښاپیریٔ عملیات د خدای (ج) په فضل ښه تیر شوي ځان داسی حس کوم نو هغه په هیواد کی موچی په هیوادوالو تیر شول اوتیریږي، هغه به څومره دردونه وو او دا چی لاتیریږي نو دا حالت به څومره دردونکی وي. ځموږ هیوادوال به د څومره ارمانونو سره له دې دنیا تللي وي او د څومره ارمانونو سره به دوي دې بدبخته ژوند ته دوام ورکوي او یا به دا ارمانونه د توپ ، ټوپك او راکټونو ګولیو لاندې فاني دنیا ته د ځانونو سره وړي.

زه غواړم چی دا راپیدا شوی احساس می د هغه عمل په بنسټ وڅیرم چی زه ورسره مخامخ شوم. دابه د پښتنولی یا ځموږ د کلتور سره شاید مناسب نه وي خو زه نه غواړم چی دا زما د پاکی مینی احساس د جهان دویرې یا بهتره د پروپاګندې د ویرې پټ او د ځان سره و هغه جهان ته یوسم . زه ځان ته د خوشال خان ختك د لاندې بیت په بنسټ جرآت ورکوم او ددې لپاره چی ځان راته بی غیرته ښکاره شي ، ځان د ډار څخه ځغلوم.

زه خواشال کمزوری نه یم چی به ډارکړم په ښکاره ناري وهم چی خوله ئی راکړه

ربنتیا چی زه خپل اصل مطلب ته راځم نو خپل ځان لږ معرفي کوم. زه د یوپنځوس کالو یم او ښاپیری د یو څلویښت کلونو، دواړه د پاسپورت له مخی. د ښاپیریٔ عمر خو زیات نه دئ او ځما په عمر کی زه شك نه ګنم مګر د شواهدو او اسنادو له لور ئی راته نور خلك زیاتوي .موږ دوه اتلس کلن اولادونه لرو چی څانګه او اباسین نومیږي دوي غبرګوني دي. دا په دي وښایم چی ځموږ د ژوند دوه په درې او د نیمائی څخه زیات تیر شوی او د هغو سره چی ځوانان دې ځانونه نه مقایسه کوو او نه مو د میني احساسات دومره ځوان دي چی د هغو سره ئی د تلي په اندول کی واچوو (په ځوانیٔ کی مینه ځوانه وي او بیا د وخت په تیریدو سره مینه عادت شي چی بی له دې عادت هم ژوند خپل مفهوم لکه په ځوانه مینه کی د لاسه ورکوي). دا چی زه ئی بیانوم نو نسبتآ زاړه احساسات دي نو تاسو فکر وکړیٔ چی د ځوانو دا د مینی ځوان احساسات به څومره لیوني، ګرم او دردونکي وي.

اوس نو راګرځم خپلی اصلي خبرې ته او نور اوږد په دې احساساتي خبرو د کاغذ په مخ کربښی نه راکاږم .ځما میرمن چی د زړه د عملیاتو وروسته - عملیاتو پنځه ساعته دوام

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړ او یوه ورځ هم په انتنزیو شتاڅیون کې- د روغتون د زړه او رګونو عادي برخې ته راوستل شوه نو زه ورته د دوه بجو په شاوخوا کې وګوتې ته چې یو نفري وه رانئوتم، د ښاپیرۍ په سترګود کاغذ څپوني پراته وو. ما په ټنډه دوه واره ښکل کړه او د کاغذ ټوټې

مې ئې د سترګو لرې کړې. یو ځل مې بیا هم چې دې سترګي راوغړولی په ټنډه ښکل کړه او د کټ څخه مې لږ فاصله ونیوله. ښاپیرۍ ماته سترګي راوغړولي او غوښتل ئې چې څه راته ووائي خو د زوره ئې پوره نه وه نو په پوره تکلیف ئې په ګوته ایشاره وکړه چې ور نزدې شم . ښاپیرۍ بیا هم څه نه شو ویلی خو په لاس تکړه وه او په خپلو شونډو ئې ګوتې کیښودلې. زه نو باید دستي پوه شوی وی او په خوله مې په پوره لیونی مینه ښکل کړه او دستي مي په سترګو کې - نه پوهیږم چې د خوشالی او که د خپګان - اوبه راپیدا شوې(دا راته په دې وخت کې سخته ښکاره شوه چې اوښکې ولیکم، ځکه چې ځموږ په کلتور کې خو د نر په سترګو کې باید اوښکی راونه کرځي) .
ددې لپاره چې ښاپیرۍ پوه نه شي نو د کوټې دستي برنډې ته ووتلم (هره کوټه و شاته برنډه لري او ښه د کښیناستو ځای هم) هلته مې د سترګو اوبه داسې ناشکه غونډې وچې کړې چې ښاپیرۍ دا ځما د مینې لیونی شوې اوښکې چې پېښتون ئې باید توي نه کړي ونه ګوري. دا چې دا ټول حالت د طبعي ناروغۍ باعث او پوره د کنترول لاندې دی، دومره تاثیر لري نو هغه په ګولیو او راکټونو چې لګیدلي او لګیږي، د کومو لپاره چې نه ډاکتر شته او نه روغتون، د هغوي او د خپلوانو حالت خو فکر کوم چې څوك د کلم په څوکه نه شي څرګندولی. دا چې دا سهولتونه دلته ځموږ لپاره شته او دا ځموږ برکت نه دی نو دا فکر- په همدې حالت کې چې د افغانستان د روغې په هکله په الماني ژبه مې د المانیانو لپاره لیکنه کوله -نور هم ما سره قوي شوچې داچې انسان یواجتماعي ژوی دی او د اجتماع څخه دباندې ژوند نه شي کولی نو لکه چې دلته نورو ځموږ مسئولیت په غاړه اخستی، موږ هم باید ځانونه مجبور وګڼوچې د هیواد دخلکو لپاره چې دا اتلس کاله د راکټو او توپونو ګولیو لاندې مري او یا په ډار ژوندکوي، مسئولیت اخستلو ته ځانونه چمتو کړو.

لکه څنګه چې دا نړۍ مجبوره ده او افغانانو ته د ژوند امکانات برابروي او دا مسئولیت ئې په غاړه اخستی نو دا موږ افغانان او بیا هغه افغان چې لیك او لوست ئې کړی نو د هیواد د خلکو لپاره پوره مسئولیت لرو، ځکه چې دا ښونه موږ د ملت په پیسو کړې او دا قرض باید ادا کړوکه نه نو دا پوښتنه خو باید له موږ نه وشي.

که څوك غواړي چې د بل په درد پوه شي نو باید خپل درد ته - که څه هم د پرتلې نه وي- متوجه شي.

د هغو هیوادوالو په افتخار چې ځموږ سره یې ځانونه ځموږ په درد کې شریك کړي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړښت ته

دا چی زه کله کله وایم چی زوړ یم، فکر کوم چی ګوندې دا ټوکی دي او تواضع. داسی فکر نه کوم چی ګوندې زوړ یم، داسی فکر نه شم کولی چی ځواني را څخه تللی، داسی

۷۴

استعداد زه هم په ځان کی ګورم چی فکر وغولوم. دا استعداد په هرانسان کی شته او هر انسان د خپلی ګټی لپاره د واقعیت څخه خپل فکر ځغلولی شي.

زړښته !

زه له تا څخه نه ډارېږم ، راځه ! زه چی وغواړم تا نه درك کوم، دا تجربه می د کوچنیوالی د ځان سره روزلی چی څه می ښه نه راځي، یا د څه چی ډارېږم هغه جدي نه نیسم، مګر دربانديې پوه یم چی ګیر دې یم او خلاصون در څخه نه شته، خو تر څو چی زه د فکر کولو توان لرم او زده کړه کولی شم، ځان هم ځوان احساسوم . دا که زده کړه وي، که د خلکو طبیعت، کتاب او یا د ژوند تجربه وي، فکر ځوان ساتم، ته می ترڅو چی فکر له کاره نه شی باسلی، زه تاته نه تسلیمېږم. که بدن می له حرکته وباسی، لټ می کړې، له منډو رامنډو می وغورځوې، تاثیر دې نه قبلوم، ځکه چی فکر کوم او فکر روزم، تاته نه غواړم چی وخت ولرم، له تا غواړم چی وتختم، بدن می تاته تسلیم دئ مګر کوښښ کوم چی په احساس او فکر می بری ونه مومی.

نه ! داسی نه ده! په احساس او فکر می نه بریالی کیږې، جوارګرنه یم چی تاسره په دي شرط کیږدم خودا ځما له تا سره وعده ده .زه لا خوبونه لرم، د هیواد لپاره، د هیوادوالو لپاره او همدارنګه د ځان او خپل ژوند لپاره، چی ددې لپاره باید ځان ځوان حس کړم او فکر ځوان وساتم او دا قدرت باید ځان کی وبولم چی په دې کړاوونو بریالی کیږم، خوبونه می خوبونه نه پرېږدم، ددې لپاره می ډېر وخت تیر کړی، دامی ژوند دئ، ددې د سرته رسولو لپاره ستا په مقابل کی هم مبارزه کوم، تر څو می چی تا فکر له ځوانی نه وي غورځولی، خو زه په دې فکر نه یم چی ګوندې ته به ځما په فکر بری ومومی، ځکه چی ځما فکر له دې هیلو او خوبونو څخه نه شي تیریدلی او ددې هدف په لور به روان وي . که د لاسونو، پښو او نور بدن څخه دا قدرت ووت نو فکر به همدا نارې وهي چی هدف ته رسیدلو لپاره کلك همت، وایي چی کلك عزم غرونه ړنګوي، نو ته! زړښته ! باید په دې باور ولرې چی ستا زور هم ځما په عزم، خیالونو او خوبونو نه بریالی کیږي چی هغه ځما هیلی دي او زه د هغو لپاره ژوندی یم. فیلسوفان وایی چی: تر څو چي انسان زده کړه کولی شي، ځوان دئ او همدارنګه وایي چی د انسان اخرنی زده کړه مرګ دی. نو ته! زړښته!

ځما په فکر هلته بریالی کیدی شی چی مرګ تا ځما له فکر سره غبرګ خاورو ته وسپاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

په المان کې د ژوند یوه لحظه جولای ۱۹۹۳ ع کال

۷۵

د اوړي د رسختۍ ورځ په یوه صافه هواکی د غرمې په وخت مې یوه چکر ته زړه وشو. دکور څخه ووتم. د زیګ خوړ په غاړه مې زړه وو چې وګرځم او د خان سره چرت ووهم. پوهیږو چه که په اروپا کی د ډیر وخت راپه دیخواهم اوسیږو مګر چکر مو ددوي د چکر سره فرق لري. دوي چې چکر ته ووځي نو یا د کار او د کار د موفقیت په فکر کی وي او یا د نورو پرابلمونو په هکله فکر کوي، چې دې تمدن ورسره مخامخ کړي، یا په تیره رسختۍ فکر کوي چې څنګه تیره شوه او یا د راتلونکی رسختۍ په هکله فکر کی وي چې څنګه باید تیره شي.
مطلب مې دادئ چې ددوي فکر یا د سپورت په هدف وي او یو فکر کوي. دوي چرت نه وهي د خیال په دنیا کی نه غرقیږي، فقط په ریالستي جهان او ریالستي اینده کی فکر کوي. دا چې دریمه نړی څنګه بد بخته ده ، ددې نړۍ خلك څنګه په راکټو او توپونو یو او بل سره وژني داد تلویزیون له لارې ګوري.
دوي د خبرونو له لارې دې ته متوجه کیږي چې څنګه د یو اولس او یو ملت خلك یو او بل سره وژني او بی ګوناه خلك په وینو کې لمبیږي. دوي طبعآ دې بد بختیو باندې ډیر متا ثر کیږي، زړه سوی یی ډیر دئ مګر دا بدبختي د خپل اولس او ځان څخه لرې ګوري. دا درد چې موږ ئې حس کوو دوي یې نه شي حس کولی.
هغه ځوك چې په راکټونواو توپونو مري، هغه ددوي ورونه وریرونه او خپلوان نه دي، هغه په لرې ځاي کې انسانان دي چې د بد بختیو سره لاس په ګریوان دي، هغه کورونه چې کنډوالې کیږي هغه ددوي نه لرې په یو بل ځاي کې دځه بدبخته خلکو دي .که ددې جهان ورانونکو خبرونو اوریدلو وروسته ددې بیچاره او بیګوناه خلکو لپاره بسپنه وغوښتل شي نو هغه دوي په پوره اخلاص کوي او په خالي وخت کی ددی دردونکو موضوعاتو سره تماس نه نیسي.
په اروپا او امریکا کې خلك په عصري امراضو مري، منځنی ژوند ۷۵ کالو ته رسیدلی او ځموږ د خلکو ژوند دجنګ نه لا دمخه د څلویښت کالو زیات نه وو. دوي ژوند کوي او موږ مرګ ته منتظر یو. د نازو انا د شعر په اساس که ددوي ژوند د نرګس په څیر یوه خوله خندیده وي نوځموږ ژوند یوازي د خولی جینګول دي او بس
سحرګه وه د نرګس لیمه لانده ځاځکي ځاځکي ئی له سترګو څڅیده
ماوې څه دي ښکلیه ګله ولې ژاړې ده وې ژوند مې دی یوه خوله خندیده
دا اوس د خپل چرت څخه ووتلم. پرابلمونه مې سره ډیر یوځاي کړل، ځما اصلي خبره په اروپا او اروپایانو کې نه بلکه په ځان او خپل هیواد کې ده. د انو ځما د خیال په باب ځما وروستي فکر وو چې د سریزې په توګه مې ولیکه او اوس د اخري فکر څخه و اولي خیال ته راځم .ما دا چکر په داسې وخت کې پیل کړچې ځوي مې په کمپیوتر لوبې کولې، لور مې هم ددرس سره مشغوله وه او میرمن مې مړئ پخوله چې د پخلنځي څخه د مسالو بوي خوت لکه د هر افغان په کور کی که د سوپې په پیسو هم ژوند کوي)دلته می مطلب د سوال پیسی دي چې دولت یی راکوي(او که د خپل کار په پیسو، خو د پخلنځي څخه به د زنکیو اونورو مسالو بوي پورته کیږي .د زیګ د خوړ څلور خواو ته ډیرې په زړه پورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منظرې دي مگر موږ افغانان ددي منظرو کتلو ته د خيال او چرت ځخه نه شو راوتلی او ټول چرت مو همغه د هيواد په جنگ اوبدبختيو کې وي. ځما هم د نورو افغانانو غوندې همغه چرت دئ چې په هيواد کې مو په شدت راکټ وريږي، بيگوناه انسانان مری، کورونه کنډوالي کيږي او نور افغانان هم بې وطنه کيږي. نو کله سړی د خپل هيواد

دروغي په فکر کې شي او کله سړی داسې ناامیده شي چې گوندې هيواد مو د همیشه لپاره د لاسه ورکړ. وطن ته د تگ جرآت هم نه شته او امکان هم یا په بل عبارت موږ دا دلته افغانان د مرگ ځخه هم ډاريږو، ځکه چې موږ جنگيالي هم نه يو چې پخپله يا په بل چا ځانونه وساتلي شو. زه خو د وژلو جنگ ځه کوې چې د هغه لږ غوندې جنگی خبرو طاقت هم نه لرم .دا خيال چې سړی ليکي نو کله کله فکر پکې کوي او غواړي چې د نااميدی جهان ځخه راووځي او په فکر کې شي: که چيرې د ا د اروپا او امريکا افغانان د افغانستان گاونډيو افغانانو سره يوځاي شي نو کولاي شي چې دروغي لپاره ځه وکړي .په هر صورت ، ځموږ د افغانانو چکراو په دې اساس چرت وهل نو سړی نور هم خپه کوي. د زيگ خوړ په غاړه چکر کی گورم چې يود اوبو خالي ځای مې د اونو سره جوښت په سترگو شو.

گټې او شگې وچې او د کښيناستلو وي. ما د ځان سره دستي وپتيله چې دلته په دې گټو کښينه، دا د اوبو ځپې به دې تر يوې لحضې د پريشانی ځخه خلاص کړي او فکر به دې ارام شي. داسې ويل کيږي چې ځوك د روانو اوبو په غاړه کښيني ، پښې په اوبو کی کيږدي، د اوبو شرار اوري او ځپو ته يې گوري نو فکر) بهتره چرت (يې د نوروپرابلمونو ځخه اوړي. دا نو په واقعيت کې داسې ځاي وو چې يو ليکوال او يا بهتره يو شاعر به د يوې ادبي ټوټې لپاره الهام ترې اخستی وی. زه نه شاعر يم نه ليکوال چې د زيگ د اوبو دا نازك شرار د ليلي د گنگرو د شرنگارسره او د اوبو دانازکې ځپې د ليلی د زلفو د ولونو سره تشبه کړم چې يو ښه عاشقانه شعر او يا په زړه پورې ادبي ټوټه ترې راوباسم .

ما ځان بيا دچرت ځخه و يوست غواړم چې بيرته و خپل چرت ته راشم. د زيگ د خوړ په غا ړه په همدې اميد وم چې ارام وکړم او د ا د خيالي دنيا ځخه چې فقط دبد بختي او پريشاني ده وتښتم. يوه لحضه نه وه وتلې ، بيرته مې دې ته رافکر شو چې خيال بيرته د وطن همغو راکټونو او توپونو پسې تللی چې بيگوناه او د خدای)ج(غريب انسانان ورباندې وژل کيږي چې نه يی دا د خدای)ج(په دا لوي جهان کی ځوك په چرت کې دي او نه يی ځوئ غمخور شته او د قاتلانو د توپونو او راکټوخوراك ته بې د کومې دفاع ځخه تسليم دي .موږ نو په داسې مرحله کی قرار لرو چې نه د اوبو دا شرار او نه دا نازکې د اوبو ځپې موږ دې وطن په مينه ليونی شوی چرت ځخه راگرځولی شي. دا فکر دومره ليونی دئ چې د زيگ د اوبو د رزار او د نازکو ځپو دا زولنې ئې نه شي راگرځولی. ماته په همدې لحضه کې هغه د پښتو لنډئ را په ياد شوه:

که فکر بند په زولنو کړم چې رانه خلاص شي برابر اشنا ته ځينه.

ډاکتر ماخان ميږی شينواری

سيستم څه شی دئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اجازه دي وي،چي دا يو وی يعني سيستم، چې ټولپوهيدونی دی، خو بيا هم له تاسو سره کډ روښانه کړم. دې ته له دې امله راوهڅيدم، چې وګورو، دوي يا دا پرمختللي نړی هر يو وی- چي فکرکيږي، دا خوروښانه دی- څومره څيري او روښانوي.

۷۷

سيستم (زوړ يوناني وی σύστημα sýstēma د ډېرو يوګونو برخو څخه يوځای اينوولشوی ټول) په ټوليزه توګه رابندوړ پيداښتي يا هنري ،، جوړښت،، په نخښه کوي يا په ګوته کوي، چي له بيلابيلو برخو څخه جوړ دی، کوم چي د ټاکلو منظمو اړيکو په بنسټ يو له بل سره د ګډ ټول په څير راوړلکيدی شي.

د دې وی يا کليمي يووااليز پيژند نه شته، ځکه چي د هر مسلک له مخې يې پيژندورکول توپير لري. په دې پسې نو دا مخ ته تللي غونډاله د يوه خوراغت کډ پروېشوني يا - - ونوالي په موخه يو ذهنيت دی. د يوګونو پارامترونو لاندې روښانه ونه کيدونکي ده.

- فضايي يا / او د يوه سيستم وختيزې پولي کيدی شي د هغه تنيزوالي يا د ټاکلو توانونو له لارې فزيکي روښانه کړای شي يا تشريح کړای شي(رينتوني/مادي/ ټاکلي سيستمونه) – يا سوچه انديز يا فکري جوړشوي، موخه-چوپيريز (د موخې په چوپړ کې) پيداښت يا طبيعت وي(اديال يا خيالي/ نه مادي/ نظري سيستمونه).

پيداښتي – يا طبيعي سيستمونه:

ټول پيداښتي سيستمونه په رينتوني پيښ(ريل يا واقعي) سيستمونه دي، چي د موخه- وري له انسانپيداکوني anthropogenenاغيزې پرته منځ ته راغلي او ځان پخپله ساتونکی يا خپلځانساتونکي دي.(بيلګه: Quantensystem , Atom, Molekül, Lebendes System

(, Zelle, Organsystem, Psyche, Ökosystem, Planetensystem

مصنوعي يا هنري سيستمونه:

مصنوعي يا هنري سيستمونه هغه دي، چي د انسانانو له خوا په کي فکر شوی او جوړ شوي وي. دا کيدی شي مادي يا نامادي پيداښت وي، خو زيات وخت دواړه سره يوځای کوي. د دې په منځ کې سرې (رينتوني) تخنيکي سيستمونه (بيلګي: کارالات، ماشينونه، شميرونی(کمپيوتر)) سوسيال يا ټولنيز سيستمونه (سوسيال ګروپونه، کورنی، نزاد،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولني، عقيدوي ټولني) او سوسيالتخنيکي سيستمونه (بيلګي: معلوماتي سيستمونه، انټرنټ يا نړيوال جال).

يو ګډوله له پيدېښتي او هنري يا مصنوعي ريښتوني سيستمونو بيوتخنيکي سيستمونه (بيلګي: مالساتنه او مالروزنه، پاکی جوړښتونه(کاناليزايشن)، مصنوعي زړونه) او

سوسيال ايکولوزي سيستومونه انځوروي (بيلګي: کلتوري کرنيزي ځمکي، ساتنچاپيريالونه)

-- مادي سيستمونه هر يو يې د خپل ډول له مخي د هغه د چاپيريال په ښکاره - ، بند – او رابند سيستمونو وېشل شوي. سيستمتيوري د بنسټوپير لرونکو سيستمونو جوړښتډول او خوزښت يې د څيرنې لاندې نيسي.

نامادي يا ناشييز سيستمونه ځانله او ځانله مصنوعي جوړشوي، فکري سيستمونه دي، چې بې له انسانه ،، ټيله شوي،، له لارې کوم ديناميک نه راپيداکوي او شتون يې د مادي سيستمونو په واک کي دی(بېلګي: د کلمو سيستمونه، کواورديناتسيستم، د اکسيومونو سيستم، مودلې او تيوري).\

د يوه سيستم جوړښتوټي(توکي، برخې) داسي ټاکلکيږي، چې يو له بل بيلابېلي يا رابندي، بېلابېلي دندي يا پوښتني په سيستم کي پوره کړي. په ځته کي هر په خوښه ريښتونی(ستورو، ونو، غړو، جوړښتبرخو) يا فکر پري شووالات (غړونه، نخښي، زېړندې، سيمبولونه) د يوه سيستم برخه کيدی شي.

يو سيستم کړی شي برخسيستمونه ولري او هم پخپله د يوه پراخ سيستم(Supersystem) برخسيستم وي.

زه خبر شوم، چې د نومبر په ١١ ، ٢٠٠٦ ز کال په بلجيم کي د ننګيال په وياړنه يوه ورځ لمانځل کيږي، نو ما دا ناوخته ونه ګڼله، چې دا ليکنه، چې پخوا مي د ننګيال د مرګ د لمانځني په هکله د کولن ښار کي لوستي وه ګرانو هيوادوالو ته د لوستلو لپاره وړاندې کوم٠

د شاعر غوره والی

د مرحوم ننګيال د مرګ په درنه غميزه کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

المان ، ۱۸ . ۵. ۱۹۹۸   ډاکتر ماخان میرۍ شینواری

درنو میرمنو! !ښاغلو! او ګرانو هیوادولو!

 د هرڅه له مخه، هیله ده چی ځما سلامونه ومنئ .دا چی زه نه شاعر یم، نه لیکوال او سره له دې هم ځما خبرې چی ځمونږ د هیواد د نامتو او ځوان شاعر مرحوم ننګیال د

۷۹

 مرګ د غمیزې په هکله، چی ځوان راڅخه لاړ او یا»اوس دنیاته راغی«، اوری، د زړه له کومي خوښي کوم.

دا وینا چی د مرحوم ننګیال د مرګ په غمیزه کی کوم، که د فرهنګیانو او شاعرانو په څیر د لوړ فکر او ژور خیال نه وی راوتلي، نو د یوه شمیرپوهنې یا ریاضي مسلکه په څیر د لیوني فکراو ترور خیال خو ضرور راوتلی چی سملاسي به ترې دا نتیجه راوباسئ. دا چی زه په دې ستره غمیزه کی شوونی وندہ لرم، ددي ځوان شاعر ژوند او دده په زړه پورې شعرونو دې ته نه یم راهڅولی .

زه چی خبر شوم چی د مرحوم ننګیال د مرګ په هکله د غمیزې ورځ د   » افغانستان کلتوري ودې ټولنه« ددې شاعر په یاد، د شعر او ادب په رڼا کی، یادوي، د دې لارې د دې سترې   غمیزې له امله خپله خواخوږي هیوادوالو ته وړاندې کوي، نو لږ د چرت سره مخامخ شوم او دا د تشویش په شکل چي دې تشویش په دې غمیزه کی خپله فعاله برخه اخستلو ته راوهڅولم .

هر انسان ځانګړی مخلوق دئ نو فکراو علایق یی هم یو د بل سره توپیر لري. ځما زیاته علاقه د ورځنی پیښنو سره ده، نو له دې امله ماته فکر ودرید، چی ځمونږ په هیواد کی خو د وینو رودونه روان دي، د خلکو په ګریوانونو - که څه هم انارښي له منځه تللی - اوښکی په سیلاونوتوییږي، هره ورځ مو په   شهیدانو هدیرې ډکیږي، د کونډو یتیمانو چغی مو اسمان ته خیزي، چا یی د   نومولو او نا نومولو نوم په دې ډول وا نه خست، نو دا ځنګه خبره ده چی د شاعر د مرګ غمیزه دې داسی په یاد شي؟

ما له ځانه پوښتنه وکړه چی ایا شاعر د نورو انسانانو یوځانګړی مخلوق دئ چی د مرګ په یاد یی شاعران او ادیبان د شعر او ادب په دنیا کی ژاړي؟

زه دې تشویش مجبور کړم چی فکر وکړم او لاملونه یا علتونه یی وڅیړم. مجبور شوم چی کوښښ وکړم خپل لید تیز او ژور کړم. دا فکر او خیال می چی هرڅومره د خیال په دنیا کی ځغلاوه اوددې ورځی د ویر ټول اړخونه می څیرل نو د ځان څخه می وپوښتل چی ځما لپاره   نو شعرڅه ترپیو هیدنه یا مفهوم لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایا دا شعرونه ځما د ژوند په خیالاتو کی ځانګړی ځای لري او که همداسی خبرې دي چي په رنګینه کلیمو کی ویل شوي، په خپله لار ځي او که په ما کومه ځانګړې روحي اغیزه لري؟
زما په نظر په هرڅه چی څوك قضاوت کوي نود هغه شي اغیزمنتوب باید اول په خپل ځان وڅیړي. زه احساساتي یم ، د احساساتي شعرونو د تاثیر لاندې زیات راځم، په دې اساس می د خپل احساس د نوروانسانانو د شاعر د ځانګړتوب پوښتنه وکړه.

ددې لپاره چی دا راو سپړم مجبور شوم چی د فکر تیغ د مغزو په سوان تیره کړم، د شاعر د تیز لید فکره راوتلي شعرونو لړمون راوسپړم چی د شاعر د یار د خیاله دا د غمه شین زړه په تیز لید وڅیړم. د شعور دام د احساساتو په اعصابو وپیلم، د شاعرد ژور لید شعرونو دریاب ته واچوم چی د شاعر په مسته مینه لوي شوي کبان د سین له ژورې راپورته کړم او یا راپیدا تشویش لامبووهونکی کړم چی د شعور په رڼا کی د شاعر د شعرونو ډنډ کی غوپه شي، هلته د شاعرانه خیال او احساساتو صدف له سیني یو څو د شاعر د مینی مرغلرې راوباسي . دا لاس ته راغلي د شاعر کارنامی د اخلاص، مینی او نیکو احساساتو په بنسټ، د سپین کاغذ په پاك مخ د خیال په قلم د زړه د وینو په رنګ د مرحوم ننکیال دروح لپاره یود ګلونو امیل انځور کړم او خپلي د میني مرغلرې پرې وپاشم .ځما دا اوړد فکر او خیال په سړه سینه خوږه مینه او ستره حوسیله د نیکو هیلو په ډالۍ کي د هیوادپالو شاعرانو په افتخار، نه د شاعرانو غوندې کلیماتوکي چی دشاعر د پاکی مینی او نیکو احساساتو مرغلروامیل کی پیبیل شوی، غواړم ستاسو ګرانو هیوادوالو ددې سرې سینی او د خیالاتو غاړې ته چي ځماد سرګردانی میني او لیونیو احساساتو- نه په مرغلرو- اقلاً په مشکنو پیبیل شوې امیل واچوم. ددې لپاره چی شاعر د نورو توپیر کړو نو یو څو مسلکي خلك څیړو.

وینسټن چرچل ددپلومات په هکله وائي: »ښه دپلومات هغه څوك دی چی څه نه وایی دوه واره فکرکوي«.

سیاستوال هغه څوك دی چی پرابلمونه پیداکوي، بیا ددې پرابلمونو اوبیلارې یا د حل لارې پیداکولو په اساس خلك ځان ته رابولي او طبعاً د قدرت لیونی دی، پاچاهي غواړي.

فیلسوف هغه څوك دی چی د هر شي هر کړکیچ او هرې پیخی په علت پسی ګرځی او ریښی یی څیري. فیلسوف همیشه په دې فکر دی -په ساده ډول ئی وایو- چی ایا هګۍ مخ ته ده او که چرګه؟

یعنی دی د مادې او معنی په دریاب کی غرق دی٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اروابښاد ډاکتر ستوري په ياد

ډېرې درنې اغلې مېرمن ستورې (خانې خور)، په پښتنو مين زموږ. درونډ مشر محمد افظل خان خان لالا(چې د لرې پښونخوا څخه راغلی، ښه راغلاست) ، د پښتون ټولنيز اولسوليز ګوند د مشرانو د جرګې غړو ډېرو درنو اغلو او ښاغلو!

٨١

اروابښاد ډاکتر کبير ستوری د ممتازو شاګردانو په ډله کې د رحمان بابا له ليسې څخه جرمنی ته ر اغی٠ ما دا بخت لروده، چې ما او ده د رحمان بابا له ليسې څخه را په ديخوا سره پيژندل او د اتريش او المان افغانانو ترمنځ هم اړيکی پوره شته وې.

دا دې په ګوته وي، چې موږ. څو افغاني زده کړي اتريش ته لاړو ، دا چې په المان کی د افغانانو ډله زياته وه، نو موږ. به په کال کې څو واره د ټولنو ګډوغونډو لپاره المان راتللو.

په المان او اتريش کې د افغانی زده کړو ټولنی جوړې شوې موږ. په اتريش کې د ١٩٦٧ ز ک په پيل کې ټولنه جوړه . دا افغاني ټولنې بيا د اروپا سراسري ټولنې کې سره يوځاي شوې، ياني په ګډه مو يوه اروپايي د افغانانو سراسرې ټولنه منځ ته راوسته او ګډ کار ته مو دوام ورکړ٠

په دې ټولنو کې د اروابښاد ډاکتر ستوري ونډه غوره وه٠ د دې ټولنې پسې بيا په المان کې د پښتنو او بلوڅو ټولنه جوړه شوه، چې ددې ټولنې په جوړيدو کې همې د ډاکتر کبير ستوري ونډه بنسټيزه وه او په وروسته وختونو کې بيا د ډاکتر کبير ستوري په نوښت د پښتون ټولنيز اولسوليز ګوند بنسټ کيښول شو، چې دی يې تر پاي مشر پاتې شود ډاکتر کبير ستوري سره زما ناسته پاڅه له هغه وخته، چې زه په ١٩٨٨ زک پيل کی المان ته راغلم نوره هم ژوره شوه٠ ما په هرڅه کې د اروابښاد ماما سره مشوره کوله، چې خورا ګټوره به وه٠ موږ. يو بل سره د الماني لغاتو په ژباړه کې هم پوره ګډې خبرې درلودلی او هڅيدو، چې الماني لغاتو يا وييو ته اړونده پښتو وييونه يا لغاتونه پيداکړو٠ دې ته اړتيا وه، ځکه چې موږ. دواړو په پښتو ليکنی کولې، چې رانيووني يې الماني کتابونه وو او کله کله به کډ سوچ ته اړ کيدو٠

موخه په پښتو پوهنيزې ليکنې وې موخه دا نه وه، چې ګوندې پښتو دې سوچه شي، چې دا کار شوونی هم نه دی٠

اروابښاد ماما ته هم دا روښانه وه، چې ژبه سوچه کيدی نه شي٠ ژبه پوهنيزه کيدی شي، چې دا موخه بايد د هر پښتون وي٠ او د پوهنې پښتو کېدنه يا په ښه توګه : پښتو پوهنيزه کېدنې څخه موخه د پښتو ساده کېدنه ياني پرې زر پوهېدنه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اروابناد ستوري به ويل، چې که د بوې نوموني لپاره به څو الترناتيو شته وو، نو ده به بيا په کور کې پوښتنه کوله، چې په کوم وي(لغات) په کور کې څوک ښه پوهيږي، نو بيا به بې همغه نوم ټاکه.

۸۲

اروابناد ډاکتر ستوري د پښتوژبې په نړۍ کې ځای لرلو لپاره دلته المان کې هم زياتې هلې ځلې کړې او په دې بريالى شوی، چې په المان يا کم له کمه په نورد راين وستفالن کې پښتو د دوېمې همداسې دريمې ژبې په څېر و پېژندل شي. د پښتو ازمويني اروا ښاد ستوري پخپله اخستلې خو دده له ناروغې لږ د مخه يې د دې دندې سر ته رسولو لپاره ، زه اړنده ځای ته ور وپېژندم ، چې زه دا له ده ماته را پاتې دنده هم په پښتني مينه سرته رسوم.

پښتو يوه وروسته پاتې ژبه ده، د يوقوم ژبه ده، چې په پوهنه کې وروسته پاتې دی يا وروسته پاتې ساتل شوی او دا ګوناه مو هم خپله په پښتنو اچوله٠

اروابناد ډاکتر کبير ستوری په پښتو او پښتنو مين وو، خو دې دا مانا نه لروده، چې ګوندې لوی څښتن دې ونه کړي، د بلې ژبې يا د بل قوم په خلاف دې څوک و اوسي٠ په خپل حق ودريدنه او د بل د حق ساتنه موخه وه، نه د بل د حق څخه څه کمونه٠

اروابناد کبير ستوري او زموږ نورو افغانانو، چې ګډ او د ګډو هدفونو لپاره د هيواد څخه دباندنيو هيوادونو ته راغلی وو، چې زيات يې همدلته تراوسه پاتې کيدو ته اړ شو، هغه هيلې مو چې لرودې، په هغې لار کې د هېواد د ستونځو له امله هغه هيلې مو سر ته ونه رسېدې، خو د ډاکتر ستوري د هيواد او هيوادوالو سره مينه کې کموالی نه دی راغلی٠

اروابناد ډاکتر ستوري په شعر او ادب کې د خپل زړه د ژورې هيلې څرګندونې لار ليده او برسيره پردې يې خپله مينه د خپل کار په څلورديوالي کې وښووله او هغه د دا ډاکتر ستوري پوهنيزې څيړنې او ليکنې دي، چې ده خپل پښتون قوم ته پريښوولی، چې دا يې د قوم سره د ژورې مينې څرګندونه هم وه٠

اروابناد ډاکتر ستوری يو کلک په پښتون او پښتو مين افغان-پښتون وو٠ دی په خپله خبره ټل ولاړ وو، خوداسې نه چې ګوندې بل چا ته يې غوږ نه ايښوو، اروابناد ستوری د سړې سينې خاوند وو او هيڅکله په سياسي خبرو کې نه خوابدی کيده، د نورو خبرې يې په سړه سينه اوريدلې او خپل اند باندې، چې ورته ښه بريښيده کلک ولاړ وو٠ ستوري د پښتو او پښتنو سره مينه لروده، چې دا د ده د کړو وړو، ليکنو او شعرونو څخه پوره روښانه ده٠ ده که د مينې شعر ليکلی، که د سياست او يا بل کوم ټولنيز شعر، د خپل شعر

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاي يې د پښتو او پښتنو سره په مينه پاي کړی٠ ده خپله مينه د پښتو او پښتنو سره پټه نه ده ساتلی او دا يې تل په ښکاره ويلي٠

اروابناد ډاکتر ستوري د پښتنو سره، چې د هېواد پرېښوولو ته اړ شوي او دلته المان ته راغلي د هيڅ ډول مرستی څخه دريغ نه دی کړی٠ ده اروابناد نزدی ټولو پښتنو ته د

سياسي پناه ورلو په هکله تصديقونه ليکلي، او د هغو سره يې نورې مرستې کړي، دا چې اروابناد ډاکتر ستوری، ساه پوه وو، نو د آړتيا په وخت کی هر پښتانه ته ده، د اروا‌پوهنی له مخی تصديقونه ورکړي، چې دلته ورسره مرسته وشي او د بيوروکراتيکو ستونځوبيو (د ستونځو حل) لارې ورته وازې شي٠

ډاکتر کبير ستوری، څوکاله راپه دې خوا ناروغ وو، خو په ده کې چا د ناروغۍ نخښې نه ليدلی او ده دا نه ښوولە، چې ګوندې داسې دې ناروغه وي٠ دی د خپلو هيلو څخه ونه غورځيده او د خپل مرګ د وخته پورې يو ټولنيز پښتون پاتې شو او په مينه کې يې د پښتنو او پښتو سره کمی نه حص کيده٠ د ده په هيلو د ده ناروغي بريالی نه شوه٠

ډاکتر کبير ستوري په سياست کې د ستر پښتون غفار خان بابا لار غوره کړې وه اودا يې د ليکنو څخه هم روښانه ده٠

ده اروابناد ډاکتر ستوري په مرګ هم همغه د بابا لار ونيوه او د همغې لارې د خپل کونړ مړستون ته يوووړل شو او هلته په پلرنی مړستون کې خاورو ته وسپارل شو٠

زه او زما مېرمن به چې د اروابناد ستوري کورته لاړو، نو بېرته کورته به ده خپل اولادونه نه پرېښوول، چې مونږ کورته راوړي٠ مونږ به اروابناد ماما پخپله کورته راوړو، که مونږ به ورته هرڅومره وويېل، چې دا ستونځې دې دی په ځاو نه راولي، خو زمونږ د زړو درنښت د ملګرتوب په بنسټ ورسره ډېر زيات وو لوي څښتو دې دهه ته اجرونه ورکړي.

اروابناد ستوری ملګری پښتون وو ، ملګرتوب يې د پښتنو سره ټينګ وو ، د ژبې لپاره د قوم لپاره او د قوم د يووالي لپاره. دده ملګرو هم لکه خان لالا ده ته خپل ملګرتوب له ژوند وروسته وښود. د اروابناد له جنازې څخه نيولې تر د پېښور وروستي سيمينار پورې او بيا دا اوس چې له پښتونخوا څخه دلته جرمني ته راغلی، دا په پښتنو ميېن مشر دی او مونږ د خان لالا دې بېساري درندو کتلو ته په ډېرو درنو سترګو ګورو، د لوي څښتن څخه دده لپاره اوږد ژوند غواړو او ښه روغتيا، چې د پښتون ـ افغان او د لوي احمدشاه بابا د لويې پښتونخوا په چوپړ کې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اروابشاد ډاکټر کبیرستوري یو سیاستوال، ادیب، لیکوال ، شاعر، د پښتنو ټولنیز اولسولیز ګوند مشر او بنسټ ایښوونکي له موږ و تلپاتې نړۍ ته صفر کړی٠ د ې پښتانه ستوري ځمکه پرېښوولې لاړ اسمان ته وخوت دا ستوری پورته ځلیږي او موږ پښتانه په خپلو پوهنیزو ، سیاسي او ادبي وړانګو روښانه کوي٠ ډاکټر
ستوری له موږ څخه لاړ خو دی تراوسه زموږ په زړونو او اند کې له موږ سره دی او وي به.

٨۴

زه به په خپل اندیز ملګرتوب کې د ډاکټر کبیر ستوري همغسې ملګری پاتې شم او دا د پښتو پوهنیزه کیدنې لار، چې زموږ د دواړو لار هم وه ، په هغې به همداسې سیخ روان پاتې شم٠

لکه څنګه چې دی ناروغی ته نه تسلیمیده او تل د خپلو هیلو په لار روان وو، زه به هم همداسې تر هغې دا زموږ ګډې هیلې ساتم، که زړښت وي او که ناروغتیا هغوی به ما هلته له خپلو هیلو او غوښتنو وغورځي، چې دا زړښت او یا ناروغتیا ما ـ لکه څنګه، چې اروابشاد ستوری ـ د ځان سره غبرګ خاورو ته وسپارې٠

ګرانه ماما! زه بیا بیا زما له لوري زما د ټولې کورنۍ له لورې د لوی ښتن څخه ستا لپاره د فردوس جنت هیله لرم، چې تابه د پښتنو جنت باله.

لوي ښتن دې ستا لپاره په تلپاتې نړۍ کې هم دا ښکلې کونړونه جنتونه، جنتونه ګل او ګلزار وګرځوی٠

ستا تل پاتې ملګری ماخان میړی شینواری

د اروابشاد ډاکټر اسد بها په یاد

ماخان شینواری جرمني

د ۲۰۰۵ ز کال د سپتمبر په ۲۰ سهار مړی څخه وروسته شمیرونی(کمپیوتر) ته لاړم او د بینوا ویبپاڼې ته ننوتم٠ لومړي څه مې چې سترګو ته راغلل د اروابشاد اسد د ځنازې خبر وو، خدای (ج) شته، چې نور د ویبپاڼی له کتلو ووتلم، شمیرونی مي بند کړ اوراپورته شوم ٠ میرمن ته می وویل، چې زه دباندې ځم او لږ ګرځم، زما د میرمن ښاپیری سره هم تشویش پیدا شو ، ویل یې چې څه شوي، چې ویبپاڼی ته لا سم ننوتې نه یې او له کوره وځې؟ ما ورته وویل، چې زړه مې تنګ دی، داسی لږ غواړم د باندې وګرځم، که ته ځې هم راځه٠ موږ دواړه یوځای ګرځیدو ته ځو، نو دې هم د ګرځیدلو نیت وکړ او له کوره ووتلو، خو ما څه نه ویل او دې به راڅخه تل پوښتل، چې یو څه خو شوي٠ ما ورته ځواب نه ورکاوه او ورته ویل مې ، چې همداسي مې زړه لږ ناارامه دی، خو دې دا خبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه منله۰ په همدې مهال چې مور کرځیدو، زما ټول خیال او فکر د اسد په مرګ کې وو او هغه پخوانې وختونه مې همداسې له سترګو تیریدل۰

مور ، چې له کابل څخه د خدای (ج) مې دې غاړه نه نیسی د ۱۹٦٦ ز کال د سپتمبر په ۱۹ له افغانستان څخه د اتریش په لور الوتکه کې را الوتو، نو هغه د الوتکې د الوتو ټکتونه مو د کرتۍ په کینې دباندې جب کې داسې نیغ ټومبلې وو، زمور د ټولو مخ ځیرې له یوې خوا نا ارامه او له بلې خوا لړ خوښې بریښیدې، دوه بیز احساس وو۰ له هیواده او

ملګرو بیلیدل خورا ګران وو، مګر د لوړو زده کړو لپاره چیرته تلنه یو پوره د خوښۍ کار هم وو۰

زه چې د ښاپیرۍسره په لار ځم نو دا یادونه همداسی یو په بل پسې رایادیږ، چې دلته به د لیکنې توان ونه لرم، خو پل په پل د ده سره هغه ګډ ژوند رایادیږي، چې مور سره تیر کړی وو۰ اسد یو ډیر مهربان ځوان وو۰ د خپل ژوند په اوږدو کې مور له ده څخه داسې سخته خبره نه ده اوریدلې او تل یې د ملګرو پوره درناوی کاوه، چې هغه درناوۍ په درناوې بیرته ورګرځیده۰ اسد زیات خواریکښ او په پام سړی وو۰ درس یې په پوره مخکیوالی سر ته ورساوه، دۍ زمور له ډلې لومړی وو، چې درس یې پای ته ورساوه او دا هم باید ووایم، چې هغه اخربال یې زه وم، خو لکه څنګه، چې دوې په ما خپه کیده زه هم د هریوه په د درس پاې ته رسونې باندې خوښیدم، له ما سره کوم داسی د منفي رقابت خو ی نه وو۰

لکه د مخه مې چې ګوته ورته ونیوله اسد په هیواد او هیوادوالو مین افغان وو، ټولنیز خوې یې وتلی وو، په اتریش کې د افغانانو د ټولنې وتلی افغان وو او افغانې کلتور باندې مین، چې هلته یې د نورو رسمی کارونو ترڅنګ افغانانو ته پښتو درس هم ورکاوه۰

په لار روان یو، ښاپیرۍ ته د دې د پوښتنې ځواب ټیک نه ورکوم، ځان ترې تیروم۰ وخت په وخت د اسد نورې خبرې راته را یادیږي، چې په همدې وخت کی د ده یوه بله خبره رایاد شوه، هغه یې ما د ده لور ډیوې ته هم بیا له ډیرو کالو وروسته په اتریش کې وکړه۰ ډیوې راته وویل، چې پلار مې له تا یادوې او دا ټوکه یې ورته کړې وه، چې زه یې اوس کوم، خو له مایې هم هیله وکړه، چې ورته تکرار یې کړم

له دې دمخه باید د اسد د هیواد او پښتو سره مینی ته بیا ګوته ونیسم او هغه دا چې د اسد میرمن اتریشۍ ده، لور یې په اتریش کې ژوند کوي۰ اسد خپلې لور ته د پښتو خبرو برسیره دپښتو لیکلوست هم ورزده کړی، چې دا کار یو ځانګړی کار دۍ۰ دلته د هیواد څخه د باندې ډیر کم پښتانه دي، چې خپلو اولادونو ته د پښتو خبرو ترڅنګه د پښتو لیکلوست هم ور زده کړي، زما په ګډون، چې لور ځانګه او ځوی اباسین مې په پښتو خبرو ښه پوهیږي، خپله هم هغه شینواري پښتو باندې غږیږې، خو لیکلوست نه شي پرې کولی۰ د اسد لور ډیوه همداسی په وردګي غږیږي لکه اسد اوبیا مې ورته هغه نکل پیل کړ۰

مور چې اتریش ته لاړو په مودلینګ کې مو ژبه لوستله، چې د اتریش یو خورا ښکلی ځای دۍ، د غرونو په منځ کې پروت او له ښو ځنګلونوډک دۍ، چې د ګرځیدا لپاره هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکلی ځایونه لري٠ مور له څو ورځو وروسته په یوه کافي کې کښیناستلو ، چی څه وڅښنو٠ هر چا یو څه راوغوښتل، د ده څخه چی د کافی ښځی وپوښتل، چی څه څښې؟ اسد ورته ووې، چی : کوکو٠ له یوې خوا خو په الماني نه پوهیدلو او له بلې خوا خو د وردګو ژبه هم داسې لږ بل ډول اوریدله کیږي٠ د کافی ښځی بیا و پوښتل، چې وبخښه څه غواړی؟ دیبیا ورته واې، چی زه وایم: کوکو٠

ښځه لاړه او هرچا ته یې هغه غوښتل شوی څښاک راوړ او ده ته یې مخ ته د ککو پیاله کیښوله، اسد خدای بخښلی ورته وایې ، چه: زه خو دا نه غواړم ، دا څه شی دی ؟ ریښتیا

چی مور ترهغې ککو نه پیژانده٠هغه ښځه ورته وایې چې تا خو ککو غوښتی وو او ما ککو راوړ٠ دی ورته وایې چې زه خو کوکو غواړم او هغه بیا ورته وایې ، چي دا ککو دی، نو مور هلته زر پرې پوه شو، چې دا دوردګی لهجې ستونځي دي، چی الف څخه هم وو جوړوي، ورته فکر مو شو او هغی ښځی ته یا کوم یوه وویل ، چي دی خو کوکا غواړې او نه ککو٠ او یا کوم بل چا هم کوکا راغوښتلې وه، چی اسد هم بیا ورته ګوته ونیوله٠ هغی ښځې بیا ورته کوکا راوړه٠ نادیه ډیوې هم بیاله مور سره غبرګ وخندل٠

په لار راون یو، ماته د اسد سره یوځاي ژوند رایادیږي، او میرمن می بیا بیا راڅخه پوښتنه کوي، چي زما ځواب بیا هم ورته روښانه نه وو٠ باید دا ووایم، چي ښاپیری هم په اتریش کې د اسد او ټولو افغانانو سره ښه وخت تیرکړی وو او پوره د یوه فامیل د غړو په څیر ورباندې ګران هم وو٠ زه پوهیدم ،چی ښاپیری وربانديې ډیره خپه کیږي٠ ریښتیا اسد له مور کره پروسږ کال اوړي کی راغلی وو٠ زمور کور ته راغلی وو، زما لور ، ځوی او ښاپیری ورته پوره خوښ شوي وو، خو ښاپیری ماته بیا وروسته وویل، چی اسد ناروغ دی او زیات خراب شوی٠ دا تشویش له مور سره تل و٠ زه په دې وخت کې چي اسد مور کره راغلی وو افغانستان کې وم٠ دا اخر وار ، چی اسد ناروغ شو ما ورته تلفون وکړ، دا چي اسد ته خبرې ښی نه وې خو زړه یې ډیرو خبرو ته کیده او وتوانیده، چي له مور ټولو سره وغږيږي او پخواني یادونه سره راژوندي کړي٠

زه په خپل خیال کې له اسده سره روان وم او زمور د هیلو او غوښتنو خیالات رایادیدل٠ ما نو په خیال کې ورته وویل: اسده تاخو له مور ځان بیل کړ خو باور وکړه، چې داسې دې نه پریږدو، مور هم در روان یو٠ ته ستا د زیاتو هلو ځلو سره سره، د پوره هیلواو ارمانوو سره، چی د ځان هیواد او هیوادولو لپاره دې لروده له مور ولاړې، د هیواد او هیوادوالو ته د کار او مرستې په هیله٠ تا د خپل هیواد د ابادی د رڼا راتلل ونه لیدل، خو باور وکړه، چی که زمور په هیواد د لمر څرګ راوخوت او دا د جنګ او ناتوانی، توره تیاره یې پسې واخستله، نو مور به بیا په تا دا زیری وکړو، خو ګومان کوم، چي له همداسی هیلو او ارمانونو سره به مور هم ستا په لار – چې د هرچا لار ده- درشو، بې له دې، چی په تا د هیواد او د هیواد د خلکو د هوساې او بې جنګ او وژنی ژوند زیری وکړو، او تاته ووایو، چي خدای(ج) زمور په هیواد نور رحم وکړ او د جهالت توره تیاره یې زمور له خونې په ابد وځغلوله٠ ماته په همدې چکر کی او همدې د اسد سره خبرو په ترڅ کی هغه د یوه المانی جنرال خبره راپه یاد شوه، چې یوه ژونالست پوښتنې ته یې په ځواب کې وویل: په افغانستان کې به هلته روغه راشی، چې دا اته کلن کوچنیان قدرت ته ورسیږي٠ دا خبره یې ماته هم تر پوره کچې ټیک بریښی او دا ډیر وخت دی٠ په همدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تک کې وو، چې د ښاپیرۍزړه ارام نه کاوه او بیا یې همدا پوښتل، چې په تا څه شوی، هرو مرو څوک مړه دی، که نه ته خو داسې نه وې٠ که هرڅه وې ماته یې ووایه، نو د پوره یو ډیر وخت همداسې چپ کرځیدلو وروسته مې لیمو ونه شوکړای، چې له سترګو د اوښکو مخه ونیس او نه مې زړه نور وتوانیده، چې له چغو ځان تم کړي، نو له ٠٠٠ او سترګو اوبه روانی شوې او ښایرۍ ته مې وویل، چې اسد مړ دی٠ دې هم راسره غبرګه په چغو او ژړا پیل کړ٠

۸۷

د اسد په ژوند د ده په ښه کړو وړو مو په ژړا ژړا په اسد او د ده په کورنۍ خبرې کولې٠ او سملاسې مو نیت وکړ، چې ځنازې ته به یې وین ته ځواو اخرۍ درنښت به یې کوو٠

مور ځوانان وو هیلې مو لرودې د ځان لپاره د کور لپاره او همداسی د خپل هیواد او د هیواد د خلکو لپاره، چی له درس ویلو وروسته به دا یا هغه کوو، خو ژوند داسی د عجایبو ډک دی، چی د چا په خوښه نه دی٠ د قسمتونو ډک دی، داسی تیریږي، چی تیریږي٠

دا به زموږ په اولس د خدای(ج) امر وي، چې ستا غونډې هیوادپالی هیوادوال له موږ اخلي

موږ ستا ماخان او کورنۍ یې، ګرانه اسده، ستا روح ته دعا کوو او ستا لپاره د لوي څښتن څخه د جنتونو په هیله یو. ستا روح دې ښاد وي ٠

شاعر نو څوك دی او شعر څه شی دی؟

شاعر هغه څوك دی چی د خپلو پاکو او د خلکو په مینه لیونیو احساساتود انسانانو په زړونو کی د بد بختیو او ظلمت بل اورد اوښکو په باران مړکوي.

شاعر د خپل شعر په څپو کی د هیواد د خلکو د وینو بهیر کی د اولس په وجدان د غمګینو بیتونو تیره ستن چوخوې چی د خوبه راپورته شي. احساسات راپاروي، د ظلم او تیري توري تیارې او ناولي بدن څخه د شعر په ډیوو تیاره پرده لرې کوي او خلکو ته دا ټولی ناکړنې د زړه په وینو د کلم په څوکه تمثیلوي. شعر نه په ښوونځي تړلی نه پوهنتون، شعر کار او شغل نه دی، مسلك نه دی، شعر د ژوند رقم دی چی دا د ژوند رقم د شاعر ځانګړوالی دی. شاعر ملنګ دی، لیونی دی، د خدای د خلکوپه مینه مست دی اودا افتخار لري چی څوك یی دې د مینی په لیونتوب اوځیرې ګریوان نه خاندي. شاعر کله لیونی، کله د یار د روضی ملنګ خواصلاً په خپل خیال کی پاچا دی او په عمل کی د هر قدرت په مقابل کی بی پروا.

شاعر هغه په مینه مست دی چی د الله په ځای یی لیلی خولی ته ورځي، او ملا یی چی وایي د هغه سره دوزخ له ویري دا جنت نه پریږدي. شاعره داسی نازکه او تیز خیالی ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

چی د نرګس له سترګو چی ژوند يي يوه خوله خنديده دی څاڅکی تويوي. شاعر د خلکو سره د ظلم، تيريږ او د خلکو د بدبختيو بيان په داسی احساتي او غمګينوکليماتو کوي چي په دې غم ځمکه لړځوي، د تيګو زړونه چاودوي، د اسمان څخه کوکارې وباسي وريځی داسی ژړوي، چی په اوښکو ی، چی د غرونو په ګريوانونو تويږي، خوړونه، دښتی، رغونه او درې بحراني کوي چی د ظالم د ظلم برجونه په لاهو کړي.

شاعر هغه څوك دی چی د قوم سره تيري باندې د شعر داسی اوسيلی وباسي چی سمندر طوفاني کوي او په هغه کی د ظالم کيشتی غرقوي.

 شاعر د يار د وصل لپاره په اغزو کی ځی او د پښو د وينو څخه د يار لپاره د سروګلانو غونچه جوړوي. د يار سره د وصال په وخت کیددې لپاره چی شاعر د ديواله سيوري ته په تلو مجبور نه شي سپوږمی له حيا خپل سپين مخ د ځمکي په توره پرده پټوي، بلبلان ورته د مينی سندرې وايی اود مينی په مستی د اسمان ستوري په نڅا راولي. د يوې خوا د يوه شاعر او دبلی خوا دداسی شاعر د مړينی د سترې غميزې ياد په فرهنګيانو، شاعرانو او حتی ځما غوندي خلکو چی د شعراو ليکوالی سره پخپله کومه اشنايي نه لري فرض دی، ځکه چی شعر هميشه د انسان سره مل دی، شعر وخت نه لری نو په دې اساس شاعرمرګ.

داسې شاعران د اولس د خلکو په زړونوکی د تل لپاره ژوندي وي.

 جورج کريستوف ليښتنبرګ وايي:

 ،،اکثره شاعران له مرګ څخه وروسته جهان ته راځي،،.

او ليکنې د ډاکټر ماخان ميرې شينواري کتابونه يا ژباړې

د ډاکټر ماخان شينواري پوهنيز کارونه، ځانګړي دي، دا په دې مانا چي د نورو پښتو ليکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپير لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

١ ــ ډاکتر شينواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېرپوهنې ريښه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربي ويونو په ځای يا يې نوره هم ښه د مسلکي نومونو انډول پښتو ويونه ليکلي.(دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – په دري کتابونو کې يي فزيک هم په پښتو ليکلی، دا په دې مانا، چې پوهنيز او مسلکي ويونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو ليکوالانو د ليکنو د سمون سره سر او کار لری ، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو ليکنو کې هم. ملامتي به د نومړي وي، خو وايي، چې کړني يې د ژبلار سره سمې او سم انديزې دي.

که ژبسمون، چې بيا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ويونه د څېړنې لاندطې نيولي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

زما زياتې ليکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زيات يې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

د ډاکتر ماخان شينواري چاپ او ناچاپ ليکنې:

<u>1988 Vienna (Austria):</u>

<u>لومړی:</u>

H.K. Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact topological general algebra 6 ; Page 117 – 122 algebra : contributions to

<u>1987 Vienna (Austria):</u>

<u>دويم:</u>

لومړی-Interpolation und Aproximation durch Polynime in Universalen Diss . Uni. Wien Algebren .

دويم-*Interpolation and Aproximation by Polynome in universal Dissertation at the University of Vienna/Austria Algebras,*

لاندې د شميرپوهنې پښتوټول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه،،له خوا چاپ شوي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

2000 Bonn (Germany):

دریم: د شمیرپوهنې ستر کتاب : د شمیرپوهنې برسیره د انجنرۍ، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوې لیکنه به یې ځنو ځایونو غزېدلې او ځنې ځایونه ترې لرې شوي دي)

2003 Bonn (Germany):

څلورم: ځمککچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو کې شمیرنه، د ګټې – او کټې د کټې شمیرنه ، د اختمالوالي شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولې اړتیاوې پوره کوي

2003 Bonn (Germany):

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton:com ته پورته شوی)

2003 Bonn (Germany):

شپږم: د شمیرپوهنې انګرېزي – پښتو ډکشنري.(ketabton:com ته پورته شوی)

2003 Bonn (Germany):

اووم: د شمیرپوهنې الماني ـ پښتو- او پښتو الماني ډکشنري (ketabton:com ته پورته شوی)

Mathematical dictionary German/ Pashto and Pashto/German

2003 Bonn (Germany):

اتم: دفرنڅیال برابرون (دا کتاب په دې څانګه کې یو پیل دی، ساده لیکل شوی) (ketabton:com ته پورته شوی)

Differential equation Translation; An Introduction

Bonn (Germany): 2003

نهم: د شمیر پوهنې فرمولونو ټولګه

Mathematical Formulas

(c) ketabton.com: The Digital Library

2003 Bonn (Germany):

لسم: شمیرپوهنه له عربي په پښتو

1997 Bonn (Germany):

یوولسم: د افغانستان په هکله سپیني خبرې: په المان کې

،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خو

یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواري د ،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سیاسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې لیکنې:

: *Prof. Brinkmann. (From Brinkmann.du.de)*

لاندې د برینکمن لیکنې چې له پرینکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د ښوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازموینې له پاره ګټور دي.

دولسم - شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

دیارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دویم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

څوارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دریم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځلسم - د احتمالوالي شمیرنه د ښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

شپاړسم – احصایه یا ستاتیستیک دښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم – انالیزی ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

اتلسم – انالیزې ۲(ketabton:com ته پورته شوی)

نولسم – کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم - د شمیرپوهنې بنسټونه (ketabton:com ته پورته شوی)

یوېشتم - د فرمولونو ټولګه(ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ویشتم – فنکشنل انالیز(ketabton:com ته پورته شوی)

درویشتم – وکتور شمیرنه (ketabton:com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

۱۳څلرویشتم – له www./grundstudium.info/linearealgebra څخه:کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

پنځویشتم – Georg Gutenbrunner ګڼونپوهنه یا د اعدادو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

زما لیکنې

<u>Bonn (Germany):</u>

شپږویشتم - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لومړۍبرخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلي (ketabton:com ته پورته شوی)

اوه ویشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton:com ته پورته شوی)

اته ویشتم - ځمککچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

نه ویشتم – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

دېرشم - ډېرۍ پوهنه یا سټ تیوري (ketabton:com ته پورته شوی)

یودېرشم – د شمیرپوهنې سم اند (منطق ریاضي) (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک(ketabton:com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمیر پوهنې ګډې وډې لیکنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلوردېرشم- داهم ژباړه ده، خو ليکونکى يې متآسفانه راڅخه نابلد شوى: د مشتق او انتيګرال شميرنو ته تمرينونه او اوبيوني يا حلونه يې(ketabton:com ته پورته شوى)

پنځه دېرشم – د شميرپوهنې انګريزې پښتو او عربي + درې ډکشنري

شپږدېرشم – د شميرپوهنې پښتو انګرېزي ډکشنري(ketabton:com ته پورته شوى)

اوه دېرشم – د شميرپوهنې پښتو ډکشنري د شميرپوهنيزو وييونو په پښتو روښانه ونه(ketabton:com ته پورته شوى)

اته دېرشم - د زړه له کومې(دا هغه ليکنې دي، چې ځنې يې په نړيول جالونو کې خپرې شوي دي.)

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپينې خبرې، چې وبه غزيږي.

نوري ليکنې، چې په ژباړه يې پيل شوى، خو لا پوره نه دي

ځلوېښتم– د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپريږي: د ګروپونو تيوري(ketabton:com ته پورته شوى)

- د ښوونځي لپاره فزيک د برينکمن ليکنه

له پنځم ټولګي څخه تر اووم ټولګې پورې ژباړل شوى (دا چې زما دويم مسلک فزيک دى، دا ليکنې ژباړم. دا هم د دې ليکوال يوه ډېره ښه ليکنه ده، چې -د شميرپوهنې په څير- دلته هم زيات تمرينونه د حل يا اوبيوني سره په کې راغلي او ماته زيات ګټور برېښي) او دالاندې د برينکن څخه راژباړلي

يوځلوېښتم - فزيک لومړىبرخه (ketabton:com ته پورته شوى)

دوه ځلوېښتم – فزيک دويمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton:com ته پورته شوى)

درېځلوېښتم – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شميرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د دښوونځي کتابونو د هر کتاب يوې برخې ناسمونونو ته ګوته نيول شوې او ناسمونونه بيا سم شوي هم دي.(ketabton:com ته پورته شوى)

ځلورځلوېښتم – د فزيک کوچنى ويونو دکشنري(ketabton:com ته پورته شوى)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلوېښتم – پرېپوزېشن یا اړیکویونه.(ketabton:com ته پورته شوی)

شپږڅلوېښتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتي ویونه، چې سم شوي دي)

اوه څلوېښتم – پښتو ژبلار یا ګرامر ۲۰۲۰

اته څلوېښتم – پښتو ته ناسم راننباسلي ویونه (که غواړئ دویم غزېدلې لیکنه) : له پخوانۍ لیکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰.

تازه لیکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دې پورته شوي او دا د ځانله لیکنو په توګه له درې کاله را په دیخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خورېږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتي ویونه څېړل شوي ناسمونونو ته ګوته نیول شوي او په دلایلو روښانه شوي، چې ژبمینوالو لهپارهیې لوسته او ګوتنیونه اړیینه ده.

نه څلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰

پنځوسم – ژبې مري او نورې لیکنې ۲۰۲۰

ډاکټر شینواری لیکي چې‌رته میندل کیږي:

زما نږدې ۳۹ نه دېر کتابونه په کتابتون ټکی کوم Ketabton.com زما د غزیز او ان د ښوونځي له وخت ملګري، خو له ما پوره ځوان ستانه میر زهیر شینواري ځوي زما د ګران ځوان وراره ګل شمشاد زهیر شینواري له خوا خواره شوي او هیله ده، چې دا نور به هم زر تزره راته خواره کړي، چې ډېره مننه ترې کوم.

د ډاکتر شینواري د پوهنیزو هلو ځلو له امله ستاینلیکونه:

د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني – ۱

یشنیش‌د افغانستان کلتوري ټولنه کولن م – ۲

اړیینه یادونه: د ښوونځي نهم ټولګي شمیرپوهنې کتاب کې مې نوم لیکل شوی، خو ما په کې څه نه دي لیکلي.

د دولسم ټولګي له پاره یې پښتو او دري کتابونه لیکلي وو، چې هغه بیا په بل نامه چاپ شو او پوره ناسمونونه یې درلودل، پرته له هغو پوښتنو یا نور جملو اوبیونو یا حلونو څخه، چې هغه همغه د ډاکتر شینواري د لیکنې په کې پاتې وو او د ده نوم هم په کې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو. د پوهنې وزارت او تر جمهورريس پورې يې ليکنې ولېږلې، خو د نصاب استادانو په غوښتنه يې د نورو کارونو څخه ډډه وکړه، وايي، چې څه مې بې له دې هم نه شو کولی

ژوند ته شينواري د ډاکتر ماخان ميرڼي

يوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل يې نوم ،،ميرڼی،، وو، چې د رحمابابا (ليسه کې نومليکلو وروسته ماخان باندې بدل شو

د کورنۍ نوم : شينواری

د پلار نوم: ارواښاد نورالرحمان

اده پستود مور نوم: ارواښد

د نيکه نوم: ارواښاد حسن خان

د نيا نوم: ارواښاده صبربي بي

۱۵ د سپتمبر په ز ک ۱۹۴۶ د دزيږېدو کال: ډاکتر ماخان شينواری ۱۳۲۲ زيږېدلی دئ (دا خو هغه رسمي ز ک دی. سمه نيته يې نېټه ه ک ۱۳۲۰ خو تره مې وايي ،ش ه کلونو منځ کې بايد وي ۱۳۲۰ او (دئ

د زيږېدو ځای: ننګرهار د شينوارو د هسکې مېنې ولسولي په .مورګې کلي کې زيږېدلی

قرانکريم تر له د مورګۍ غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه پنجکتاب، خلاصه، مونيه، ګلستان پورې، چې دا مو بيا په ښوونځې .يهم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هسکي مېنې پورې ۱۹۵۴ تر ۱۹۵۱ له :کليوالي ښونځي
چې دی یې هم د لومړنیو زوکوونکو له ډلې ،مورګی لومړني ښونځي
.ځخه وو

ټولګې پورې له ۱۲ د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بیا له دریم تر
.پورې ۱۹۶۵تر ۱۹۵۴

ټولګې ټولګي پورې د خپل ۱۲ دی د رحمان بابا لیسه کې له دریم تر
.پاتې شوی اولنمره

ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې ۱۹۶۶

ز ک د سپتمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ۱۹۶۶
.ته تګ

کال پورې ویانا اړوند مودلینګ کې د الماني یا ښه ۱۹۶۷ تر ۱۹۶۶
.یې اتریشي ژبې او د دیارلسم ټولګي لوست

ا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زیاتو د ویډ ۱۹۶۷ اکتوبر
و(ز ک کال کې د ډاکترۍ په اخستلو بریالی ش ۱۹۸۹ ستونځو سره په
.(دا نو پوره ستونځې دي

له۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ مارچ څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوریت سفارت کې د سفیر دندې د شارژد افیر(صفر نه وو) تر نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سیاسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پیداېښتي پوهنو څانګه کې دنده.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ زک دسمبر پورې د ریاضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شینواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۹۷ ۱۹ څخه همدا د کتابونو لیکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخان میرې په ۱۹۷۲ کې له لرې د میرمن ښاپیرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتریش ویانا ته ورغلی.

ده د میرمن ښاپیری سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتریش ویانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچیان وبخښل، چې ځانګه او اباسین نومیرې. ځانګه په المان کې د پوهنتون علمې همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي لوستلې.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library